

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: N4101 - Zemědělské inženýrství

Studijní obor: Agroekologie

Katedra: Katedra krajinného managementu

Vedoucí katedry: doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Geneze vývoje venkovské sídelní struktury

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Monika Koupilová, Dis.

Autor:

Bc. Lenka Černíková

České Budějovice, duben 2013

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta zemědělská
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lenka ČERNÍKOVÁ**
Osobní číslo: **Z11583**
Studijní program: **N4101 Zemědělské inženýrství**
Studijní obor: **Agroekologie**
Název tématu: **Geneze vývoje venkovské sídelní struktury - případová studie
vybraného území**
Zadávající katedra: **Katedra krajinného managementu**

Zásady pro vypracování:

Výběr vhodné zájmové oblasti pro posouzení historické geneze krajiny.
Vyhodnocení mapových a textových podkladů za zájmovou oblast.
Zpracování vývoje krajiny dané oblasti.
Určení hlavních bodů zvratu ve vývoji oblasti a určení faktorů způsobující tyto změny.
Návrh dalšího možného rozvoje oblasti.

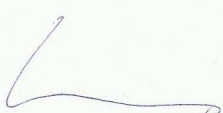
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 50 stran textu
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

BLAŽEK, P., KUBÁLEK, M.: Kolektivizace venkova v Československu 1948-1960 a středoevropské souvislosti, Dokořán, Praha 2008, ISBN 978-80-7363-226-7
ČÚOP: Metodika mapování přírody a krajiny, Český ústav ochrany přírody, Praha 199
FORMAN, R., GODRON, M.: Krajinná ekologie, Academia, Praha 1993, ISBN 80-200-0464-5
INGEGNOLI, V. Landscape Ecology: A Widening Foundation, Springer, New York 2002, ISBN 3-540-42743-0
LOW, J., MÍCHAL, I.: Krajinný ráz, Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy 2003, ISBN 80-86386-27-9
MÍCHAL, I.: Ekologická stabilita, Veronica, ekologické středisko ČSOP, Brno 1994, ISBN 80-85368-22-6
PELLANTOVÁ, J.: Metodika mapování krajiny pro potřeby ochrany přírody a krajiny ve smyslu zákona ČNR 114/92 Sb., Český ústav ochrany přírody, Praha 1994
SKLENIČKA, P. Základy krajinného plánování, Naděžda Skleničková, Praha 2003, ISBN 80-903206-1-9
ŠKABRADA, J. Lidové stavby: architektura českého venkova. Příbram : Argo, 1999. ISBN 80-7203-082-5
VONDRUŠKOVÁ, H.: Metodika mapování krajiny, Český ústav ochrany přírody, Ministerstvo životního prostředí ČR, Praha 1994
Časopisy: Pozemkové úpravy, Urbanismus a územní rozvoj

Vedoucí diplomové práce: Ing. Monika KOUPILOVÁ
Katedra krajinného managementu

Datum zadání diplomové práce: 8. března 2012
Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2013

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13 ④
370 05 České Budějovice

Ing. Karel Suchý, Ph.D.
proděkan pověřený vedením ZF

L.S.

prof. Ing. Tomáš Kvítek, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 15. března 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne .....

Bc. Lenka Černíková

.....

podpis

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat Ing. Monice Koupilové, DiS. za odborné vedení mé diplomové práce. Děkuji také řediteli Základní školy v Nalžovských Horách, panu Mgr. Karlu Zdeňkovi, za možnost nahlédnout do obecních kroník. Dále bych chtěla poděkovat zaměstnancům Městského úřadu Nalžovské Hory, především knihovnici, paní Marii Löblové, za ochotu při pomoci s hledáním vhodných literárních zdrojů. Nesmím také zapomenout na mého kamaráda, Bc. Jana Štefla, který mi poskytl cenné rady při práci s informačním systémem ArcGIS. V neposlední řadě chci poděkovat především mým rodičům a sestře za velkou trpělivost a psychickou podporu během mého studia.

Abstrakt

Cílem práce bylo zobrazit změny krajiny v zájmové oblasti katastrálního území obce Nalžovské Hory. Byly posuzovány změny, které se staly v letech 1844-1845, tedy v době 2. vojenského mapování a rovněž během 3. vojenského mapování, které probíhalo v letech 1877-1880. Změny v krajině se také posuzovaly z období po tzv. kolektivizaci v 50. letech 20. století a ze současnosti, z roku 2011. Dále byly také navrženy změny v obci, které by bylo možno uskutečnit do roku 2020. Vývoj změn byl pozorován u zemědělských ploch, tj. u trvalých travních porostů a orné půdy, dále u lesních a vodních ploch a nakonec u intravilánu. Návrhy změn v obci byly navrženy tak, aby pomohly k jejímu rozvoji v oblasti bydlení, rekreace a podnikání. V Praktické části jsou uvedeny důvody změn a výsledky zpracovány v grafech. Práce je doplněna o řadu historicky cenných fotografií, vztahujících se ke zkoumané oblasti.

Klíčová slova

Nalžovské Hory, lesopark Prašivice, vývoj zemědělské plochy, rod Taaffe, kolektivizace

Abstract

The goal of the thesis was to discuss landscape changes in the cadastral area of interest: Nalžovské Hory village. The landscape has been assessed according to the changes that occurred during the second military mapping (1844-1845) as well as the third military mapping (1877-1880). Changes in the landscape were also assessed using the period after collectivization in the second half of the Twentieth Century and the present day (2011). Further changes have also been proposed for the village, which could be realized by 2020. The development of changes has been observed in agricultural areas, which includes permanent grassland and arable land, as well as the forest and water areas, and finally the urban area. Proposals for changes in the village have been designed to help develop the areas of housing, recreation and business. The practical section provides reasons for the changes and the results are processed in the charts. The work is complemented by a series of historically valuable photos related to the area under study.

Key words

Nalžovské Hory, Forest Park Prašivice, development of agricultural area, family Taaffe, collectivization

OBSAH

1 ÚVOD	10
2 LITERÁRNÍ PŘEHLED	12
2.1 ŠUMAVSKÉ PODHŮŘÍ – POPIS ÚZEMÍ	12
2.2 Vývoj osídlení Pošumaví	12
2.2.1 Mladší doba železná.....	13
2.2.2 Příchod Slovanů	13
2.2.3 Středověk	15
2.2.4 Třicetiletá válka.....	15
2.2.5 Druhá světová válka po současnost	16
2.3 Obec Nalžovské Hory	17
2.3.1 Vývoj názvu obce.....	17
2.3.2 Nalžovské Hory po roce 1945.....	23
2.4 Zemědělství	25
2.4.1 Zemědělství v Pošumaví	25
2.4.2 Následky komunismu v krajině.....	27
2.4.3 Zemědělství v Nalžovských Horách	28
2.4.4 JZD v obci	31
2.5 Lesnictví v obci	31
2.6 Erozní ohrožení v Nalžovských Horách	33
2.7 Lesopark Prašivice	34
2.7.1 Umělá zřícenina hradu Ballymote.....	35
2.7.2 Gloriet	38
2.7.3 Fantaskní skulptury – drak, želva, žralok	39
2.8 Zámecký park.....	41
3 MATERIÁL	42
3.1 Šumavské podhůří – Nalžovské Hory.....	42
3.2 Místopis.....	42
3.3 Geologie	43
3.3.1 Geologická stavba	43

3.3.2 Uranový průzkum.....	45
3.4 Geomorfologie	46
3.5 Klima.....	47
3.6 Vodní plochy a toky.....	48
3.7 Fauna.....	49
3.8 Dendrologie a flóra	49
4 Metodika	51
4.1 Zpracování literárního přehledu.....	51
4.2 Mapové podklady.....	51
4.3 Zpracování mapových podkladů.....	52
4.3.1 Georeferencování	52
4.3.2 ArcCatalog	53
4.3.3 Digitalizace	54
4.3.4 Výpočet plochy	54
4.3.5 Konečná úprava mapy.....	55
4.4 Vyhodnocení mapových podkladů.....	56
5 Výsledky a diskuze	57
5.1 Vývoj lesní plochy	57
5.2 Vývoj lesoparku Prašivice v mapě.....	59
5.3 Vývoj zemědělství.....	60
5.3.1 Louky a pastviny.....	61
5.3.2 Vývoj polí	63
5.4 Vývoj vodohospodářství	65
5.5 Návrh rozvoje obce do budoucna.....	67
6 Závěr.....	69
7 Seznam použité literatury.....	71
8 PŘÍLOHY	82

1 ÚVOD

Pro zpracování diplomové práce byla zvolena obec Nalžovské Hory, která se nachází v bývalém okrese Klatovy. Obec Nalžovské Hory vznikla v roce 1952 sloučením obcí Nalžovy a Stříbrné Hory. Tato práce se zaměřuje na vývoj katastrálního území v letech 1844-1845 a 1877-1880. Na tyto časové úseky byly použity mapy z 2. a 3. vojenského mapování a mapa z roku 1952, k jehož určení napomohla černobílá ortofotomapa z leteckého mapování z padesátých let. Není opomíjena ani současnost (do roku 2011), jejíž vývoj je samozřejmě také prozkoumán.

Práce je členěna do tří základních celků. První část pojednává o vysvětlení historického vývoje osidlování dané oblasti a následně její přechod k hospodaření ať už na polích, loukách nebo v lesích. Popisuje také těžký život na českých vesnicích během válek – třicetileté a především pak druhé světové. V neposlední řadě je popsán historický vývoj obou obcí (Nalžovy a Stříbrné Hory), včetně jejich sloučení v jednotnou obec Nalžovské Hory až po současnost. Velkou mírou do historie obou obcí zasahovala také šlechta, která významně změnila jejich vzhled. Významným počinem byl především nápad jednoho z majitelů zámku přeměnit původní les na romantický lesopark. O šlechtických rodech Taaffee a Pötting se též okrajově zmiňují. Nechybí ani zmínka o dolování stříbra ve Stříbrných Horách. Ke konci kapitoly je popsána situace na venkově poté, co se Komunistická strana dostala k moci a začala měnit vzhled celé krajiny, a to hlavně co se týče zemědělství.

Druhá část už se zaměřuje na obec z hlediska její polohy, geologického nebo uranového průzkumu, ale informuje také o všem, co se týče přírody. Lze se v ní dozvědět o klimatických podmínkách v dané oblasti, o početnosti vodních zdrojů, nebo o tom, jaká je pro zdejší kraj typická fauna a flóra.

V závěrečné části je popsán jednotlivý vývoj lesních, vodních nebo zemědělských ploch, tj. orné půdy a trvalých travních porostů. Vývoje jsou znázorněny v grafech a v mapách, které jsou připojeny v příloze. U jednotlivých podkapitol, týkajících se vývoje, je popsán důvod, proč mohly tyto změny nastat. Nakonec jsou navrženy změny v obci, které by mohly pozitivně ovlivnit její další rozvoj. Ty se týkají oblasti bydlení, rekreace

nebo podnikání. Práce je doplněna také o řadu historicky cenných fotografií, vztahujících se ke zkoumané oblasti.

Autorčiným prvotním úkolem bylo zvolit vhodnou oblast, kde by bylo možné posoudit historický vývoj krajiny. Cílem práce pak bylo vyhodnotit textové a mapové podklady, týkající se dané oblasti a zpracovat data, která se vztahují ke zvolenému území. V neposlední řadě bylo snahou určit hlavní body zvrátů, které měly vliv na vývoj oblasti a určit faktory, jež tyto změny způsobily. Na závěr byly vysloveny návrhy na další možné rozvíjení oblasti.

2 LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1 ŠUMAVSKÉ PODHŮŘÍ – POPIS ÚZEMÍ

Šumavské podhůří je geomorfologický celek na severovýchodním okraji Šumavské hornatiny. Rozprostírá se na ploše 2407 km² a je také rozsáhlejší než česká část Šumavy (DEMEK 1987). Směrem k severu přechází Šumava většinou zvolna v poměrně členité a rozsáhlé Šumavské podhůří (<http://www.risy.cz>). Je značně členitou vrchovinou s průměrnou výškou 634 m, která obepíná od severu mnohem známější a vyšší Šumavu. Na západě a na jihu sousedí s Šumavou, na severu s Blatenskou pahorkatinou a Švihovskou vrchovinou, na východě pak s Českobudějovickou pánví a Novohradským podhůřím (BRANDOS, FENCLOVÁ 2013). Jako celek není Šumavské podhůří chráněno, zasahuje sem však CHKO Šumava. Klima hor je úměrné nadmořské výšce s jedním malým rozdílem – v důsledku závětrné polohy za Šumavou, která tvoří překážku převládajícímu proudění, se zde projevuje fénový efekt, na území ČR asi nejprůkaznější. Výsledkem jsou nižší srážky (o cca 20-30 %) a vyšší teplota vzduchu (asi o 0,5 °C v ročním průměru a až 2 °C v extrémních hodnotách). Stálejší sněhová pokrývka proto bývá jen v nejvyšších polohách, nad 900 m n. m. Celé pohoří je zalesněné převážně smrkem, v nižších částech i smíšenými lesy s bukem (<http://tiscovky.cz>).

2.2 Vývoj osídlení Pošumaví

Tento kraj osadníky příliš nelákal. Byl to především hornatý terén, který byl z většího dílu pokryt pralesem (STUPKA 1965-1972). Pošumavská oblast s pahorkovitými, méně úrodnými polohami na severním obvodu a pásmem horských hřebenů na jihu nebyla pro pravěkého člověka, závislého ve velké míře na přírodních podmínkách, ideální končinou (ZÁLOHA 1972). Počátek osidlování tohoto kraje bohužel není znám. Můžeme jen usuzovat z vykopávek a archeologických nálezů na Horažďovicku, Sušicku

a Klatovsku. Tyto nálezy nám ukazují, kterými cestami do tohoto kraje přicházel předhistorický člověk, jakým způsobem a v jakých formách se vytvářel jeho život nebo jak se přizpůsobovala jeho kultura v prostředí ve kterém žil (STUPKA 1965-1972). Jen velmi ojedinělé výjimky nám dokazují skromné nálezy z období pozdního paleolitu, mladší doby kamenné, bronzové i starší doby železné. Tyto sporé doklady ukazují zejména na osidlování podél řeky Otavy, v oblastech kolem Sušice. Významnou změnu v osidlování Šumavy znamenal především objev železa. Rozvoj kovářství pak poskytl lidem účinnější zbraně a nástroje k použití při obživě (<http://sumavainfo.cz>). Například ve starší době bronzové se osídlení posunulo hlouběji do šumavského podhůří především podél toku řeky Vltavy a Volyňky (ANDĚRA, ZAVŘEL 2003).

2.2.1 Mladší doba železná

Již na počátku mladší doby železné se na Šumavě, v jižních a jihozápadních Čechách objevili Keltové (<http://sumavainfo.cz>). Keltové zvládli technologii výroby železa a přivedli k rozvoji řadu řemesel, využívajících hutnické zpracování železných rud i dalších kovů (LÖW, MÍCHAL 2003). Při proniknutí na Horní Otavu si vybudovali na obranu hradiště Sedlo nad Albrechticemi a Reisenbach. Někteří badatelé spojují umístění keltských hradišť v Pootaví s možností rýžování zlata a stříbra (STUPKA 1965-1972). Hlouběji do nitra Šumavy však stále přicházeli lidé jen ojediněle (ŘEZNÍČKOVÁ 2013). Sušicko bylo silně zalesněnou Šumavou při jihozápadní hranici Čech (STUPKA 1955). Z doby, kdy Šumavu po Keltech osídlují Germáni, nemáme skoro žádné archeologické nálezy, až do příchodu slovanských kmenů (<http://sumavainfo.cz>).

2.2.2 Příchod Slovanů

Od 6. století zde byli usazeni Slované. V průběhu střední doby hradištní (10. století) bylo střední Pootaví již poměrně hustě osídleno, byla zde doslova síť zemědělských osad, formovaly se zárodky tržních středisek a pomezními hvozdy

směřovaly k jihu obchodní stezky. V 6.-10. století pronikají Slované zvolna dále do Pošumaví (VOPĚNKA 2013). Teprve s příchodem Slovanů, kteří se v Pootaví usadili můžeme hovořit o souvislém osídlení šumavského podhůří (ŘEZNÍČKOVÁ 2013). Slovanské obyvatelstvo si budovalo další osady a vesnice s typickými podzemnicemi převážně v údolích řek a potoků. Klučila se půda pro pole a jen velmi pozvolna postupovalo osídlení výše do hor (<http://sumavainfo.cz>). Známy archeolog Prof. Emanuel Šimek, který prožil většinu svého volného času v Miřenicích, tam našel v roce 1930 bronzový srp. Také na Malém Boru byl roku 1902 nalezen celý poklad bronzových předmětů. Výskyt drahých kovů (zlata a stříbra) byl významným podnětem k založení horních měst jako Hory Matky Boží na Velharticku nebo později Stříbrné Hory na Horažďovicku (STUPKA 1965-1972).

O vývoji oblasti až do konce 12. století jsou však pouze kusé písemné zprávy a také archeologických dokladů je poskrovnu. V šumavském podhůří v té době existovala již poměrně hustá síť zemědělských osad, formovaly se zárodky tržních středisek a pomezími hvozdy směřovaly k jihu obchodní stezky (VONDRUŠKA 1989). Oproti tomu zemědělské osídlování vzhledem k potížím s kolonizací lesní půdy, postupovalo mnohem pomaleji. Tato kolonizace byla finančně velmi nákladná a poměrně složitá, proto se jí za podpory panovníka ujímaly zprvu jen kláštery. Tak se koncem 12. století stává církev největším vlastníkem půdy na Šumavě, hned po českém panovníkovi (<http://sumavainfo.cz>).

V malém množství přicházeli v této době do šumavské krajiny i němečtí kolonisté. Vliv německých kolonistů však není třeba nějak přeceňovat. Intenzivní kolonizace ve 12. a 13. století, doznívající ještě ve 14. století, rozšířila osídlenou půdu dále proti proudu potoků a říček v šumavském podhůří a později i do odlehlejších zákoutí. Středověkou kolonizací byla první etapa osídlování Šumavy v podstatě dokončena. V podhůří vznikla poměrně hustá síť větších i menších vesnic, při obchodních cestách se zformovala prosperující městská střediska, osídlení dosáhlo středních poloh a v ojedinělých případech skupiny osadníků pronikly i výše do hor a do pohraničního hvozdu (ŘEZNÍČKOVÁ 2013). Zemědělské vesnice a osady, které rostly v souvislosti s rýžováním a dolováním zlata, sledovaly tok řek a potoků a vyhýbaly se vysokým zalesněným kopcům (ANDĚRA, ZAVŘEL 2003).

2.2.3 Středověk

13. stol. se se svými charakteristickými rysy plně uplatnilo i v Pošumaví. Kolonizace, hlavně německá, zmenšuje lesy. Přibývání nových obcí nasvědčuje i přibývání listinných připomínek, jež nás seznamují se jmény osad. Zájem o hornictví, plynoucí z nákladného dvora, který Václavem I. v Čechách zdomácňuje, se v Pošumaví projevuje v plné síle (<http://risy.cz>). To už se začíná hospodářsky zapojovat i česká šlechta a tak ve 14. - 16. století přispívá k pronikání do hlubokých šumavských hvozdů i sklářství, které zde mělo pro svůj rozvoj výborné podmínky – dostatek dřeva a křemene. I v této době je zemědělství pořád ještě na Šumavě vedlejším zdrojem obživy obyvatel a hlavním zůstává především hornictví, hutnictví, sklářství, dřevařství a plátenictví (<http://sumavainfo.cz>).

V 16. století došlo po určitém období stagnace také k oživení těžby drahých kovů, především stříbra (Stříbrné Hory), a ve větší míře se začala těžit železná ruda. Na počátku 17. století započala nová vlna kolonizace dalších lesních ploch přinášejících trvalé osídlení i vyšších horských poloh (ŘEZNÍČKOVÁ 2013).

2.2.4 Třicetiletá válka

Období třicetileté války však znamenalo velký hospodářský úpadek i na Šumavě - prudce poklesl obchod i výroba, velké plochy zemědělské půdy se přestaly obdělávat, města a vesnice byly vypalovány a řada z nich zcela zanikla. Rozsáhlé oblasti se doslova vylidnily. Řada panství i na Šumavě byla prodávána, darována či zastavena cizincům (ANDĚRA, ZAVŘEL 2003). Třicetiletá válka ochudila celý kraj, byly zničeny doly, upadl i obchod na stezkách. Poměry jsou v kraji těžké, selský lid se často bouří (VOPĚNKA 2013). Všechny vrchnosti se po třicetileté válce snažily rychle obnovit normální hospodářský život a s tím souviselo i úsilí o doplnění počtu obyvatel. Nové složení feudálních vlastníků půdy negativně ovlivnilo národnostní vývoj Šumavy, protože s sebou mělo příliv kolonistů z Rakouska i z Bavorska, který zásadně změnil národnostní strukturu Šumavy (ANDĚRA, ZAVŘEL 2003). Především kvůli tomuto dosídlování se vytváří

protiklad mezi českou podhorskou oblastí a německou horskou krajinou (<http://sumavainfo.cz>).

Osídlování Šumavy bylo na přelomu 18. a 19. století téměř dokončeno - bylo dosaženo horní hranice, která nebyla ani v pozdějších letech překročena. Vzniklá síť osad přetrvala bez výraznějších změn až do 20. století. V první polovině 19. století však docházelo k odlivu obyvatelstva, a to především v důsledku zaostávání zemědělské výroby a úpadku domácí výroby a manufaktury (ANDĚRA, ZAVŘEL 2003). Nedostatek uhlí a železa rozvoji nepomohl. Domácí rukodělná práce není výdělečná, zemědělství ve vyšších polohách neprosperuje. Mnoho obyvatel odchází za prací do jiných krajů či do ciziny (VOPĚNKA 2013). Abychom pochopili tento úpadek, museli bychom hospodářský vývoj tohoto regionu zasadit do širšího kontextu hospodářského vývoje v celé střední Evropě (ŘEZNÍČKOVÁ 2013). Faktem zůstává, že Šumava z poměrně významného kraje klesla po třicetileté válce postupně na jeden z nejchudších a nejzanedbanějších koutů nejen na jihu a jihozápadě Čech, ale v celé zemi (ANDĚRA, ZAVŘEL 2003). Vzhledem k ostatní zemi tak bylo Pošumaví stále zaostalejším krajem. Větší průmysl zde nevznikl, možnosti zemědělství byly omezené. To vedlo v mnoha oblastech k vystěhovalectví a hledání sezónní práce v cizině. Následkem toho byla tato oblast nejméně zalidněným územím Čech. Například v roce 1930 byl v Čechách průměr 136 obyvatel na 1 km² (ŘEZNÍČKOVÁ 2013).

2.2.5 Druhá světová válka po současnost

V období roku 1937 (20. stol.) začíná chaos v celém pohraničí, krajem zmítá běsnění bílých podkolenek, zdvínání pravice, útěků českých obyvatel před německou lůzou i kolaborace. V roce 1938 byla odtržena značná část Šumavy a Pošumaví a připojena k Německu. Na vodňansku v období II. světové války operuje skupina partizánů pod názvem Šumava II. (VOPĚNKA 2013).

Gestapo posílalo na smrt do koncentračních táborů tisíce zubožených českých vězňů. Mnozí ze zatčených protifašistických bojovníků z Pošumaví poznali při výsleších metody práce klatovského gestapa (KRAJOVAN 2003). Po osvobození americkou

armádou na jaře roku 1945 se vracejí zabrané části Šumavy zpět do Čech, německé obyvatelstvo je vysídleno a přicházejí noví osadníci a to nejen z Čech a Slovenska. Negativně se také ve vývoji osídlení, odrazilo umělé vytváření rozsáhlé „země nikoho“ ve vojenských oblastech hraničních prostor, trvajících až do 90. let minulého století, které s sebou neslo další násilné vyliďňování velkých oblastí Šumavy (VOPĚNKA 2013).

Do Pošumaví i na Šumavu se vrací život a práce. Pobožením železné opony to nekončí (<http://websumava.wz.cz>). Na "zakázanou" Šumavu se vrací život (VOPĚNKA 2013). Tam kde se proháněli vojenské gazíky PS, se dnes procházejí lidé, občas projede terénní vozidlo ochránců přírody nebo správců NP, práce však ubývá, firmy se ruší, pobočky jiných se zmenšují (<http://websumava.wz.cz>).

2.3 Obec Nalžovské Hory

2.3.1 Vývoj názvu obce

- 1380 První zmínky o obci Nalezově
- 1521 Silberberg ob Ellischau (Stříbrná hora nad Nalžovy)
- 28.2.1530 Bergstadl ob Ellischau (Městečko Horní nad Nalžovy) – v tomto roce byla obec povýšena na městys a dostala právo na vlastní znak
- 29.10.1853 Stříbrné Hory – František Josef I. povýšil městys na zemské město a vrátil jim původní výsady
- 1898 Hory Stříbrné
- 1951 Sloučení obcí Nalžovy a Stříbrné Hory = Nalžovské Hory
- 24.9.2008 Navrácen statut města

Název města se průběhu věků vyvíjel:

Stříbrné Hory → Strzjbrny Hory → Hory stříbrné Nalžovské → Městečko horní nad Nalžovy → Hory Stříbrné nad Nalžovy nebo Nalžovem → Město Horní nad Nalžovy → Hory Nalžovské (lidově „Hory“ nebo „Horák nalžovský“) (KŘÍŽ 2008)

V latinských textech : Silberberga¹

V německy psaných dokumentech je jméno města zapsáno v těchto variantách :

Silberberg → Bergstadtl ob Ellischau → Silberberg ob Ellischau²

Používány byly také názvy: Ellischau → Elhovice → Lhejšov (CIHLÁŘ 2003)

¹ Čarek, Jiří – Městské znaky v českých zemích, ACADEMIA Praha, 1985, s. 260

² Pelant, Jan – Města a městečka Západočeského kraje, Plzeň 1988

2.3.2.1 Nalžovy

Vesnice Nalžovy, později spojená se sousedním městečkem Stříbrnými Horami v Nalžovské Hory, leží dvacet kilometrů jihovýchodně od Klatov a asi deset kilometrů západně od Horažďovic (ÚLOVEC 2004) .

O Nalžovech, původně Nalezově, najdeme první písemné zprávy z roku 1380 (ŠPALA 1980). V této době ji drželi Hrabiš a Jan z Paběnic (BĚLOHLÁVEK a kol. 1985). Patrně již tehdy zde stávala tvrz, na jejímž místě dnes stojí sýpka. Dodnes zachované sklepy pod sýpkou byly součástí této tvrze (BOUZEK, HOUDEK 2009). Hrabiš je doložen ještě v r. 1407. Roku 1444 držel Nalžovy Půta z Paběnic (BĚLOHLÁVEK a kol. 1985). Po Paběnických byl majitelem Nalžov Vilém z Růže na Rábí. Poslední vůlí Protivy Paběnického z r.1473 se však majitelem vsi, dvora a tvrze stal Svojše z Velhartic (BOUZEK, HOUDEK 2009). Ten k nalžovskému statku připojil sousední statek Letovy (BĚLOHLÁVEK a kol. 1985). V té době jej často navštěvoval Zdeněk Lev z Rožmitálu, nejvyšší purkrabí království Českého, majitel Velhartic (BOUZEK, HOUDEK 2009). Za něho hospodářství prosperovalo, neboť počátkem 16. věku tu byla zahájena těžba stříbrné rudy (2.3.2.2 Stříbrné Hory a těžba stříbrné rudy) (ÚLOVEC 2004). Po něm se tu vystřídalo několik majitelů, například Jan Pouzar, který zemřel roku 1559 a jehož dcera Anna si vzala za manžela karlíštejnského purkrabího Radslava Vchynského v Vchynic a přinesla mu věnem nalžovské panství. Jeho rozsah se v 16. století stále zvětšoval, takže v roce 1591, kdy je od Vchynského kupoval Karel Švihovský z Rýzmburka, byly Nalžovy s tvrzí střediskem panství, k němuž náleželo

„horní město nad Nalžovy“ (Stříbrné Hory) a 19 vesnic (BĚLOHLÁVEK a kol. 1985). Pánem na Nalžovech se stává jeho syn Bedřich, který se na počátku českého stavovského povstání v roce 1618 stává členem direktoria. Za třicetileté války (1618-1648) byly Nalžovy několikrát vyplněny císařským vojskem (ŠPALA 1980).

Roku 1618 byla tvrz při dobývání poškozena uherským vojskem. Posádka tvrže spolu se služebnictvem byla po vniknutí Uhrů do tvrže pobita. Když se časy uklidnily, dal si Bedřich Švihovský poblíž poškozené tvrže postavit renesanční zámek. První písemná zmínka o něm je z roku 1630. Tvrz byla patrně již tehdy přestavěna na byty úředníků a poddaných (KLIMEK 2010). Mladší syn Bedřicha, Ferdinand, byl hejtmanem kraje prácheňského a přísedícím nejvyššího královského soudu. Po jeho smrti v roce 1668 se ujal správy panství jeho syn Jaroslav; zanechal po sobě mnoho dluhů a věřitelé museli Nalžovy prodat (ŠPALA 1980). Když roku 1718 zemřel, koupila zadlužené nalžovské panství hrabata z Pöttingu. Ti roku 1745 nechali na místě bývalé tvrže a renesančního zámku postavit nový rozlehlý zámek v barokním slohu. Panství s barokním zámkem pak od nich roku 1763 koupil hrabě František Taaffe (KLIMEK 2010).

Další z rodu Taaffeů, Ludvík, byl značně aktivní ve stavebnické činnosti v Nalžovech. Dal přestavět hlavní zámeckou věž, vystavět dvě poboční věže, rondely, nechal ve čtyřech sloupech vystavět balkón a kolem zámku zřídil anglický park. Zřejmě pod vlivem tehdy ve společnosti a umění moderního směru romantismu, který obdivoval vše staré, tajemné, bájemi opředený rytířský středověk, i návrat člověka k přírodě, změnil Ludvík i ráz blízkého lesa Prašivice (více v kap. 2.5 Lesopark Prašivice) (ŠPALA 1980). Byla zde postavena napodobenina původního romantického sídla rodu Taafů v Irsku, umělá jezírka a další romantická místa (KLIMEK 2010).

Jeho syn Eduard se stal ministrem a v letech 1879-1894 zastával funkci ministerského předsedy rakousko-uherské monarchie. V této době se dostalo i zdejšímu zámku zvýšeného významu, jehož lesk měl i svůj nepěkný rub ve špatných poměrech deputátnických rodin i zemědělských dělníků, jak je celkem pravdivě vylíčil Karel Klostermann (ŠPALA 1980).

Vypráví se, že v rodinném archivu Taafů v nalžovském zámku byly uloženy dokumenty, které mohly objasnit záhadu nikdy nevysvětleného náhlého úmrtí korunního prince Rudolfa, který za podivných okolností skonal spolu s Marií Vetserovou

30. ledna 1889 na zámečku v Mayerlingu. Tyto doklady se však nikdy nedostaly na veřejnost a rodinný archiv Taafů se nedochoval (KLIMEK 2010).

Taaffové vlastnili zámek do roku 1937, poslední jeho držitelé byli Jindřich a Eduard, který pak prodal zámek bratřím Františku a Karlu Müllerovým (ŠPALA 1980). V jejich vlastnictví zůstal do roku 1945. Stal se pak majetkem státu a jedna jeho část sloužila jako kasárna a v druhé části byla základní škola. V roce 1975 se uskutečnila jeho částečná rekonstrukce. V současnosti volá po důkladnější opravě. Začátkem devadesátých let minulého století byl zámek v restituci vrácen dcerám Karla Müllera, žijícím v zahraničí (KLIMEK 2010).

Obyvatelstvo obce bylo za první světové války (1914-1918) postiženo bídou i dalšími průvodními jevy války. Obec trpěla rekvizicemi (dodávky obilovin pro vojenskou správu), válečnými půjčkami, růstem cen základních potravin i dalšího zboží. Po skončení války se do obce nevrátilo 29 občanů, kteří padli na válečných bojištích, především na ruské a srbské frontě. Těmto padlým byl později postaven v Nalžovech pomník. V druhé polovině 30. let vzrůstá ve státě nebezpečí fašismu, jemuž není schopna vládnoucí buržoazie úspěšně čelit. Obavy obyvatel o osud republiky se vyplnily 15. března 1939, kdy německé fašistické jednotky obsadily zbytek pomnichovské republiky (ŠPALA 1980).

V říjnu 1939 byli občané prof. Jan Kvíčala a student Eduard Kvíčala ml. zatčeni ve studentských kolejích v Praze, přičemž mladší Kvíčala byl po výslechu propuštěn, neboť mu ještě nebylo 20 let, kdežto Jan Kvíčala byl do prosince 1939 internován v koncentračním táboře Oranienburg (KŘÍŽ 2008).

Před vchodem do hostince „Na panské“ musely být vyvěšeny symboly německé říše. Protože však podle nařízení musely být občany zdraveny, lidé se raději chůzí kolem budovy vyhýbali, chodili postranními uličkami (ŠPALA 1980).

V roce 1945 se američtí letci objevovali čím dál častěji. Jednou napadli německé auto, které zrovna projíždělo kolem hostince Na Panské. Jindy byl napaden u města konvoj německých nákladních automobilů. Dne 6. května vstoupily do obce předsunutě hlídky americké armády a 8. května v 8 hodin ráno projela obcí první auta spojeneckých armád směrem od Klatov. Po skončení války byly odstraněny cedule s německými nápisy a vyvěšeny československé prapory (KŘÍŽ 2008). Manželé Neumanovi, kteří spolupracovali s Němci, spáchali sebevraždu oběšením, neboť měli špatné svědomí a báli

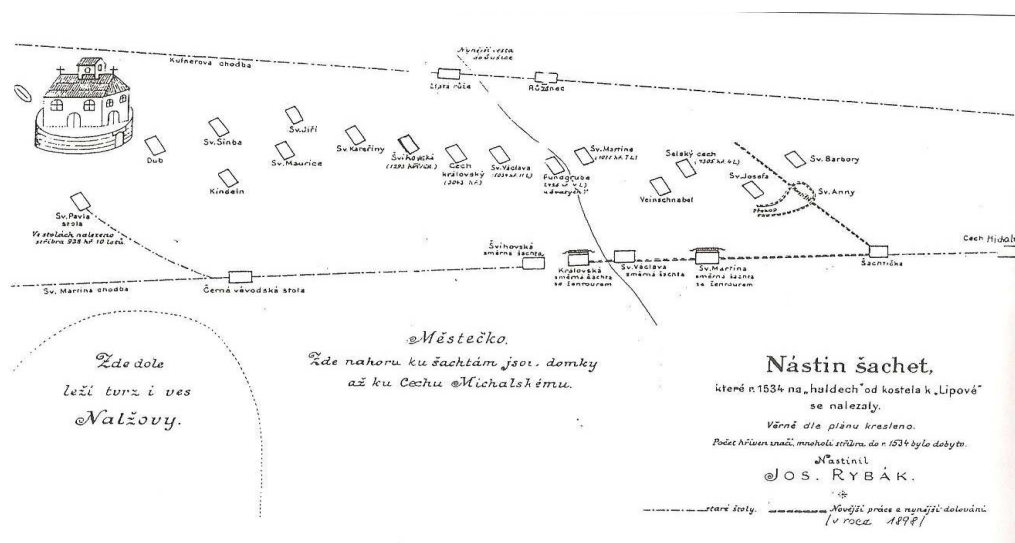
se trestu. Jejich majetek byl zabaven. Zdejší farář Josef Bareš ze Stříbrných Hor byl udavačem a konfidentem u Gestapa. V květnu 1944 uprchl do Strakonice, kde byl druhý den zatčen a později odsouzen (STUPKA 1955).

Budovatelská činnost v prvním roce po osvobození se řídila duchem Košického vládního programu. Zajistit chod průmyslu, dopravy, zemědělství, zlepšit zásobování byly úkoly, které se podařilo až na malé výjimky v obci také splnit. Únorové události proběhly v obci klidně. Ve volbách obyvatelé jasně manifestovali svoji podporu Gottwaldově vládě. Dne 9. 11. 1948 jmenovali K. Gottwalda čestným občanem obce. Dne 24. 5. 1948 se konala první valná hromada strojního zemědělského družstva za přítomnosti 26 členů. Bylo pokusným kolektivem pro přípravu založení JZD (ŠPALA 1980).

2.3.2.2 Stříbrné Hory a těžba stříbrné rudy

Zatímco původní osadu Nalžovy připomínají písemné zprávy již od roku 1380, kdy zdejší tvrz držel Jan z Paběnic, vznik Stříbrných Hor se datuje až od třicátých let 16. století, do doby, kdy dědicem nalžovského panství (od roku 1473) byl Petr Svojše z Vilhartic (Velhartice) (NĚMEC, LITOHLEB 2006). Vznik města Stříbrné Hory souvisí s důlním podnikáním. Svojše z Velhartic a Letov, pán na Nalžovech, se zajímal o dolování již v roce 1512, ale přikročil k němu až tehdy, když v okolí Jáchymova začala dolovat hrabata Šlikové. Požádal českého krále Ludvíka Jagellonského o horní svobodu, která mu byla udělena dne 10.6.1521 na 12 let (RYBÁK 1898).

Po ověření výskytu stříbrné rudy a postupném rozšiřování důlního díla vznikla na úbočí návrší hornická osada s názvem Silberberg ob Ellischau (Stříbrná hora nad Nalžovy) (NĚMEC, LITOHLEB 2006). Stříbrné rudy bylo v okolí hornické osady poměrně dost, což se projevilo i v přílivu obyvatelstva a růstu osady, která pak byla 28. 2. 1530 povýšena na městys. Současně s povýšením byl městečku udělen znak. Letopočty na znaku jsou důležitými letopočty pro dějiny obce – v roce 1521 osada vzniká, v roce 1530 je povýšena na městys s právem mít vlastní znak (ŠPALA 1980). Nástin šachet je znázorněn v obr. 1.

Obr. 1: Nástin šachet (Rybák, 1898)

V roce 1532 zemřeli oba vlastníci dolů a dědictví se ujal Svojšův synovec Pouzar z Michnic společně se sestrou Kateřinou, a nástupce Jana Jošt z Rožmberka. Vzhledem k tomu, že dolování úspěšně pokračovalo, začaly se po vypršení horní svobody v roce 1533 o doly zajímat další šlechtické rody a dokonce i král Ferdinand, který chtěl jejich výtěžek získat pro sebe (NĚMEC, LITochLEB 2006).

Po smrti obou zakladatelů dolování dochází ke sporům mezi dalšími majiteli dolů, již zmíněným Pouzarem a Joštem z Rožmberka. Práci v dolech začaly nebezpečně ohrožovat spodní vody, které postupně zatápěly nejlepší rudné žíly. To byl počátek úpadku do té doby slibně se rozvíjejícího dolování. Ještě v roce 1574 se Jan Vchynský z Vchynic pokusil vzkřísit zapadající slávu dolů, jeho úsilí bylo však marné. Horníci se již většinou odstěhovali jinam, místní občané se vrátili k zemědělství a doly začaly pustnout. Za třicetileté války se staly doly útočištěm mnoha lidí, kteří tam schovávali i svůj majetek. Některé doly byly zasypány, jiné zatopeny, zbylé ohrazeny a zataraseny (ŠPALA 1980).

Trvalo téměř 200 let než došlo k zaházení šachet na popud tehdejšího majitele nalžovského panství, hraběte Taaffeho, který nechal většinu areálu dolů přeměnit v lesopark. Pod povrchem se ale dál skrývalo nebezpečí. V zápisech místní farní kroniky se lze dočíst o tom, že na polích je v některých místech stále vlhko a půda nevysychá,

protože tam kdysi ústily odvodňovací štoly, kterými odtékala důlní voda. Ani terén nad doly nebyl stabilní. Jednou se po velkém dešti sesula půda na „Haldách“, jindy se probořil nedaleko kostela do země kůň při orání. Vidina bohatství stříbra i po mnoha letech dál lákala dobrodruhy i těžaře (NĚMEC, LITTOCHLEB 2006).

LITTOCHLEB (1993) uvádí, že k nedoloženým pokusům o opětovné kutání došlo okolo let 1820 a 1840. Dle farní kroniky zavítal v roce 1845 na „Halda“ jakýsi kovkop z Kašperských Hor a ukázal místnímu občanu Škampovi, který tam roztloukal kameny, žilky stříbra v hornině. V roce 1855 pronikl do jedné štoly Korvín z Horaždovic, který bydlel na Stříbrných Horách, a objevil v ní stříbrnou rudu. V pokusech o kutání, o které požádal, mu však zabránila důlní voda.

ŠPALA (1980) dokládá, že marné byly i pokusy z let 1892 i 1897. Ve starých štolách byly nalezeny nerosty leštěnec olověný, baryt, vápenec, mimo jiné zde byly objeveny i věci horníků, odložené před staletími. Narazilo se sice na rudné žíly, ty však po několika metrech zmizely. Opět zde bylo velké riziko plynoucí z množství podzemní vody – v jedné ze šachet bylo 35 m vody. Závěrečnou kapitolu dolování ve Stříbrných Horách napsala těžká léta druhé světové války. Němci hledali drahé kovy a v souvislosti s tím obnovili průzkumné práce v dole Anna na zahradě u Plániček v roce 1941, avšak akce neměla dlouhého trvání.

2.3.3 Nalžovské Hory po roce 1945

V březnu a dubnu 1945 procházely obcí kolony ustupující německé armády, v okolí Nalžov přebývaly i menší skupiny sovětských partyzánů. Politické vedení v obou částech obce bylo soustředěno kolem Nivy, odbojové organizace působící v našem okrese. V jarních měsících roku 1945 byly ve všech obcích bývalého soudního okresu plánického vytvářeny revoluční národní výbory. Od 4. května 1945 byly v obci zavedeny hlídky z řad občanů, které měly za úkol střežit bezpečnost obce před uprchlíky a německými vojáky. V červenci 1945 byla v Nalžovech založena KSČ, která také zvítězila ve volbách do Ústavodárného shromáždění v obci (RYBÁK, TŮMA a STUPKA 1920-1956).

V letech 1946-1948 docházelo v obci k politickým třenicím, zpátečnické síly se lehce nevzdávaly svých pozic. Lid však chtěl pozemkovou reformu a urychlenou konfiskaci velkostatku Nalžovy, jehož vlastníci, bratři Müllerové, za okupace spolupracovali s nacisty. Únorové události v roce 1948 přinesly porážku silám reakce i v Nalžovech. Po oznámení ustavení nové vlády v čele s Klementem Gottwaldem byl dne 27. 2. 1948 v Nalžovech ustaven akční výbor Národní fronty. Z Nalžov byla také poslána početná delegace rolníků do Prahy, kde se zúčastnili dne 29. 2. 1948 manifestace, na níž promluvil Klement Gottwald. Po návratu se sešla rolnická komise a akční výbor Národní fronty a projednaly otázku parcelace velkostatku. Vždyť k velkostatku patřilo 980 ha půdy, z toho 330 ha orné půdy nejlepší jakosti. Na návrh akčního výboru Národní fronty v Nalžovech jmenoval akční výbor Národní fronty v Klatovech národní správu nad velkostatkem Nalžovy (STUPKA 1955).

V březnu 1948 byli z MNV odvoláni členové z řad národních socialistů a lidovců a nahrazeni novými členy. Podobně byly rekonstruovány komise MNV. Výrazem toho, že občané pochopili význam změn, ke kterým došlo v republice v únoru 1948, byly i výsledky voleb v květnu 1948. Podle rozhodnutí ministerstva zemědělství došlo v září a říjnu 1948 k parcelaci velkostatku. Zámek připadl státu, rolníci dostali do užívání po 5 hektarech půdy, připadl jim též místní lihovar. Místní organizace KSČ v Nalžovech po sloučení se sociálně demokratickou stranou měla v březnu 1949 79 členů, kteří pracovali aktivně tam, kde bylo třeba. V rámci hnutí „30 hodin republiky“ každý člen odpracoval přes 50 brigádnických hodin, členové KSČ zřídili i školku ovocných stromů. Komunisté se především aktivně podíleli na veškerém politickém životě v obci, zapojili se do práce všech komisí MNV a složek Národní fronty v obci. V roce 1950 se zde konala první občanská svatba (ŠPALA 1980).

2.4 Zemědělství

2.4.1 Zemědělství v Pošumaví

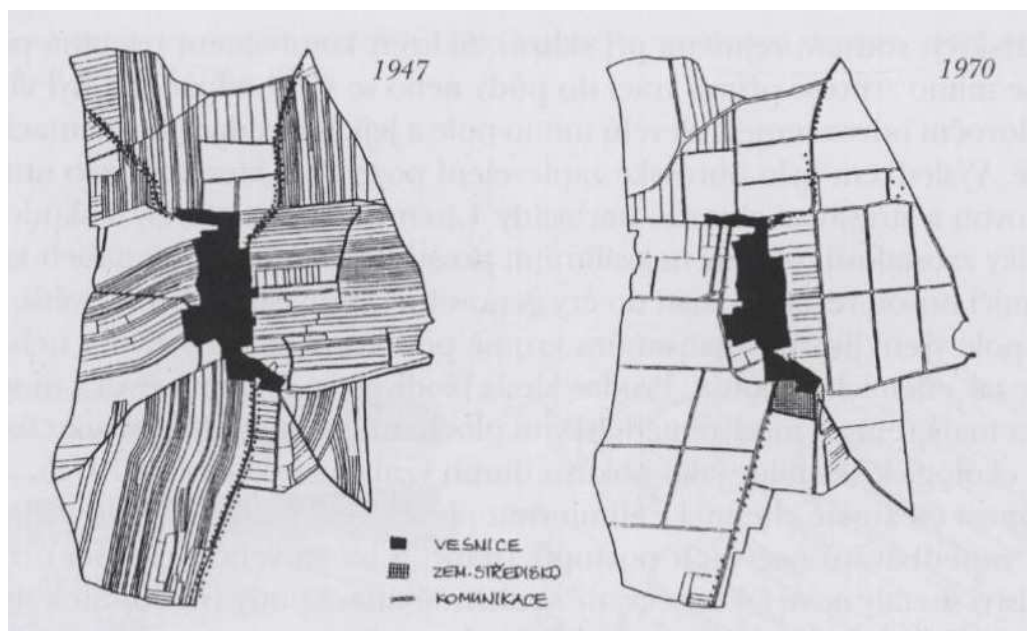
Zemědělská činnost obyvatel je úzce spojena s jejím osidlováním (ANDĚRA, ZAVŘEL 2003). Významnou změnu v hospodářství znamenal objev železa ve starší době železné. Rozvoj kovářství poskytl účinnější železné nástroje i zbraně, obyvatelstvo se intenzivněji věnovalo chovu dobytka a zemědělství. Zatímco zemědělské osídlení vzhledem k potížím s kolonizací lesní půdy postupovalo poměrně pomalu, pronikali do nitra Šumavy častěji hledači zlata. Dodnes viditelné pozůstatky po rýžování - sejpy - podél Otavy, Volyňky, Vydry i Blanice svědčí o tom, že těžba byla zřejmě dobře organizovaná a dosáhla značného rozsahu (ŘEZNÍČKOVÁ 2013).

Slovo sejp - sejpy (z německého „Sejfem“) označují nerostné nánosy, z nichž byly vybírány drahé kovy. V oboru archeologie je sejpem míněn kupovitý nebo protáhlý pahrbek - odval, vzniklý navršením písku, oblázků a jílu vykopaných z říčních náplavů hloubením rýžových jam (HORPENIAK 2006).

Rozsáhlá hospodářská aktivita šlechty měla vliv i na osidlování hor. K pronikání do lesů přispělo v 16. století například i sklářství, které zde mělo pro svůj rozvoj ideální podmínky - dostatek křemene i dřeva. Podíl nezemědělské výroby a obchodu byl v 16. století na Šumavě výraznější, než zemědělský způsob obživy. V důsledku nepříznivých klimatických podmínek bylo zemědělství jen vedlejším příjmem a hlavním zdrojem obživy bylo především hornictví, hutnictví, sklářství, dřevařství a plátenictví (ŘEZNÍČKOVÁ 2013).

Na začátku 20. století u nás převažovala mozaika drobné držby sedláků a chalupníků. Během celého století se ve střední Evropě modernizace zemědělského provozu vyplácela na majetcích o výměře větší než 15 ha (PETRÁŇNOVI 2000). Po první i druhé světové válce se u nás snížil počet malých hospodářství do 10 ha a zvýšil podíl zemědělských podniků ve velikostní kategorii 15-50 ha, ale v únoru 1948 byl tento proces vystřídán násilnou kolektivizací (LÖW, MÍCHAL 2003). První vlna kolektivizace zakládala společné velkovýrobní užívání půdy podle převažujícího principu „jedno družstvo-jedna obec“. Druhá vlna v sedmdesátých letech společně zakládala velkovýrobní užívání půdy na principu „jedno družstvo – konglomerát obcí“. Tato gigantomanie téměř

zcela eliminovala vztah rolníka k půdě a byla doprovázena enormním zvětšováním státních statků (s maximem více než 80 tisíc ha zemědělské půdy v bývalém státním statku Šumava) (DOUCHA 2000).

Obr. 2: Zvětšení pozemků zemědělské půdy po kolektivizaci zemědělství, motivované zlepšeným obděláváním při nasazení mechanizačních prostředků (Sýkora, 1998).

Zemědělství bylo v Pošumaví zaměřeno na dobytkářství. Byly zde značné plochy luk a pastvin, v menší míře se pěstovaly brambory, oves a žito (<http://mezistromy.cz>).

Zemědělská půda pokrývá cca 50,3 % celkové rozlohy Plzeňského kraje (z toho podíl orné půdy 68,1 %). Lesní hospodářství je charakteristické dostatečnými přírodními zdroji dřeva. Podíl zalesněné plochy na celkové rozloze kraje činí 39,6 %. Z celkového objemu těžby jehličnatého dřeva v ČR zaujímá Plzeňský kraj třetí místo (<http://czso.cz>).

2.4.2 Následky komunismu v krajině

TRNKA (2006) konstatuje, že z historických map, dobových fotografií a leteckých snímků, charakterizovala venkovskou krajinu drobnozrná mozaika plošek polí, luk, pastvin, doplněná menšími ostrovy lesů a vesnickými sídly v okolí komunikací a vodních toků. Tento stav krajiny trval až do nástupu socialistické kolektivizace počátkem 50. let 20. století.

Komunistická diktatura se na rozdíl od osudů lidí dotýkala krajiny a sídel zprostředkovaně, ale neméně drasticky. Příčiny úpadku lze vidět v uplatňování obvyklých zásad všech diktatur:

- centrální řízení všeho není schopno místně rozlišovat – politika státu založená na striktním "přikazování" vedla v důsledku k přehlížení regionálních i místních potenciálů a ke ztrátě schopnosti rozpoznávat lokální rozdíly
- kolektivizace jako nástroj ovládnutí – boj se soukromým vlastnictvím.

První zásada byla založena na centrálním řízení diktování všeho a na cílené likvidaci jakékoliv samostatnosti. Mělo a dosud má na naši krajinu zdrcující vliv (LÖW, MÍCHAL 2003).

Druhou zásadou byla kolektivizace. Ta vedla ke zničení osobního vlastnictví, proslavila se oráním mezí v padesátých letech (rozorání mezí mimo jiné znemožnilo identifikovat pozemky původních majitelů), odstartovala intenzivní erozní procesy v krajině, zhoršila vodohospodářské poměry v krajině a zpřetrhala citové vazby populace k venkovské krajině (<http://www.uake.cz>). Z původně racionální potřeby zvětšit rozlohu pozemků, zejména orné půdy, pro nasazení mechanizace se stal politický cíl. Dobytek se přesunul do velkokapacitních stájí, druhově bohaté louky byly odvodňovány či rozorávány. Pro moderní agrární technologie mnohé ekologicky zajímavé biotopy jako rybníčky, živé ploty, kamenice, remízky a selské (zatravněné) sady ztratily svůj hospodářský význam, mnohdy byly překážkou a byly opuštěny, nebo zcela odstraněny (TRNKA 2006). V důsledku scelování orné půdy do obrovských lánů, rozorávání mezí, luk, hnojení, využívání chemických ochranných prostředků a neuvážených celoplošných meliorací prováděných zejména v 50. a 70. letech se ztrácí bohatost a různorodost plošek v krajině. Původně mozaikovitě uspořádaná krajina se stala jednotvárným, chemikáliemi

prosyceným útvarem. Zmizeli z ní křepelky, koroptve a motýli (JELÍNEK 1999). Krajina byla lidmi opuštěna a stala se prostorem pro velkovýrobu. Jestliže v roce 1948 byla průměrná výměra polní parcely kolem 0,23 ha (23 arů), v roce 1980 činila 10-15 ha a výjimkou nebyly souvislé bloky orných půd 200 ha (LÖW, MÍCHAL 2003). Negativem bylo i slučování podniků do velkých celků zahrnující více katastrů a chemizace rostlinné výroby. Schopnost efektivně chemicky eliminovat plevely a libovolně hnojit vedla k zanedbávání osevních postupů (<http://www.uake.cz>). Zrušením cest (rozorání) se krajina stává neprůchodnou. Mizí tradiční místní názvy z map i podvědomí. Krajina neslouží rekreaci, dá se v ní jen vyrábět (JELÍNEK 1999). SKLENIČKA (2003) uvádí, že kolektivizaci odolalo asi jen 1% soukromníků.

Teprve od osmdesátých let dochází k postupnému vystřízlivění a k nesmělým pokusům o nápravu. Největšího úspěchu bylo dosaženo po roce 1989, kdy celkový hospodářský útlum zemědělství a nedostatek peněz vedl k omezení bezhlavě prosazovaných faktorů, zvyšujících výnosy, a krajina si alespoň dočasně oddechla (LÖW, MÍCHAL 2003).

2.4.3 Zemědělství v Nalžovských Horách

Kvalita půdy podle druhu polohy je více méně plodná. Na některých místech je půda velmi hlinitá. Dříve rolníci v Nalžovských Horách pěstovali všechny druhy obilovin jako např. pohanku, hrách, čočku, brambory, zelí, len, konopí a jetel. Obyvatelé se v té době hodně věnovali i pěstování ovoce. To se ke konci roku 1837 velmi rozšířilo. Velká pozornost byla věnována šlechtění ovoce v zámecké zahradě Nalžovského panství. Majitelem celého panství i se všemi přílehlými statky byl roku 1837 c.k. komoří Ludvík hrabě Taaffe (RYBÁK, STUPKA a TŮMA 1920-1956).

Výměra celkového Nalžovského panství i se Svojsicemi je zobrazena v tabulce č. 1.

Plocha půdy	Panské		Selské		Dohromady	
	Strychy	Sáhy	Strychy	Sáhy	Strychy	Sáhy
Pole, která se osívala	1323	1527	1551	782	6675	709
Rybník s orbou	136	1509	-	600	137	509
Louky	308	375	1211	21	1519	396
Úhory	99	953	687	145	786	1098
Zahrádky	30	1378	68	831	99	609
Rybníky s loukami	161	769	-	-	161	769
Pastviny	379	581	982	718	136	1299
Zalesněná půda	843	283	456	486	1299	769
Celkem	3283	975	8457	384	11840	1359

Tabulka č.1: Výměra Nalžovského panství v roce 1837 (Sommer, 1839).

Ke vzniku hospodářského družstva v Nalžovech došlo při veřejné schůzi, kterou svolala Lidová strana na Stříbrných Horách dne 23. července 1947. Zemědělci z Nalžov, Stříbrných Hor a okolních vesnic se sešli v hostinci Na Panské. Lidová strana svolala tuto schůzi na základě toho, že zakládala zemědělské družstvo v Zavlekově a tím chtěla získat zájem i těchto zemědělců. Po vykonané schůzi vysvětlil pan prokurista Kalina rozdíly mezi Lidoveckým družstvem a družstvem hospodářským. Přítomní se hned usnesli, aby se hospodářské družstvo vytvořilo i v Nalžovech (POLÁK, STUPKA 1936-1950).

Po sklizni v září a říjnu roku 1948 došlo k parcelaci nalžovského velkostatku. Snahou bylo doplnit zemědělské usedlosti do 5-ti ha, aby byly životaschopné. Půdu dostali i rolníci od 5 do 10 ha půdy. Ti, kteří se stavěli proti parcelaci nedostali žádný příděl na půdu. K Nalžovskému panství patřil statek Sedlečko, kde byly odparcelovány okraje asi 20 ha půdy. Určitá nejistota nastala, když se nevědělo, jestli se bude provádět parcelace půdy, či nikoliv. Tehdy se jednalo o to, zda se stane z nalžovského velkostatku státní statek, či nikoliv. Dne 12. června 1948 se svolala rolnická komise ze 13 obcí a byl uskutečněn

hladký průběh pozemkové reformy. Hodně se diskutovalo o tom, aby každý žadatel dostal výměru do 5 ha půdy. Žádnou zajímavostí nebylo, že kdo se ucházel byl skoro každý členem komunistické strany. Tím snadnější mělo být provedení pozemkové reformy. Nakonec byl vykonán průzkum polí velkostatku, naznačeny cesty a jakýsi náčrtek, kde pole byly rozvrženy na třídílné zábory (RYBÁK, STUPKA a TŮMA 1920-1956).

Příděl půdy činil 80 ha rolí v Nalžovech. Jak již bylo řečeno, hranice výměry půdy byla 5 ha. Dále bylo dohodnuto, že zaměstnanci velkostatku nejsou způsobilí pro příděl půdy. Parcelaci prováděl Ing. Hejl z Klatov a to vždy v sobotu a v neděli (STUPKA 1955).

Zaměstnancům velkostatku se rozhodnutí rolnické komise nelíbilo a dožadovali se přídělu půdy 13 ha, což představovalo celkem 80 ha. Několikrát byli dokonce delegáti zaměstnanců v Praze na ministerstvu zemědělství a snažili se docílit toho, aby získali všechnu přídělovou půdu pro sebe. Pokud by se tak neučinilo, tak aby se velkostatek združstevnil nebo zestátnil. Stříbrné Hory žádali 25 ha a po oboustranné dohodě bylo nakonec pro Stříbrné Hory přiděleno 10 ha. Při dalším jednání na ministerstvu zemědělství v Praze bylo rozhodnuto u soudu o tom, že nalžovský velkostatek se bude celý parcelovat a tím padl požadavek zaměstnanců. Deputátníci sice nedostali žádnou půdu, ale měli být zaměstnáni jako zemědělství dělníci na státním statku v Sedlečku, a to se také stalo (POLÁK, STUPKA 1936-1950).

Téhož roku si hodně zemědělců objednalo na zorání polí státní strojní traktorovou stanici z Horažďovic. Následkem kamenité půdy a neodborným řízením traktoru byla práce velmi špatně provedena. Každý ze zúčastněných zemědělců byl nespokojen (STUPKA 1955).

V první polovině roku 1950 bylo nařízeno nedávat lístky na maso všem vlastníkům zemědělské půdy od 2 ha. Tento zásah se citelně dotknul drobných zemědělců. O dva roky později se lístky na maso zakázaly dávat zemědělcům, resp. držitelům půdy od 0,50 ha půdy (POLÁK, STUPKA 1936-1950).

20. 5. 1960 bylo zjištěno, že se plán neplní podle rozboru hospodaření. Zvyšovaly se náklady na výrobu dodávek a to se pronikavě projevovalo na zhoršeném stavu v hospodaření. Při schůzi se rozhodlo, že JZD v Nalžovských Horách nebude převedeno do Správy státních statků (STUPKA 1959-1967).

2.4.4 JZD v obci

Ze strojního družstva bylo utvořeno „Jednotné zemědělské družstvo“ (RYBÁK, STUPKA a TŮMA 1920-1956). Bylo založeno v obci dne 4. 5. 1949 po velké přesvědčovací práci (ŠPALA 1980). Zhruba polovina členů bývalého strojního družstva písemně odmítla členství v novém družstvu. Nakonec začalo se 23 členy a do konce roku přibylo dalších 5 členů (RYBÁK, STUPKA a TŮMA 1920-1956). Jeho základní majetek byl následující: mlátička, pýrák, sečka na jetel, pojízdná stříkačka na postřik stromů, později byl přikoupen secí stroj, bramboračka, elektromotor a ruční motorová sekačka. JZD v Nalžovských Horách bylo jedním z prvních družstev v plzeňském kraji a první v okrese Horažďovice. Patronát nad ním převzal ONV Horažďovice a oddělení n. p. Škoda Plzeň (ŠPALA 1980). Nové družstvo bylo nazváno „vzorným“ (STUPKA 1955).

Zemědělci se rozhodli postavit družstevní prádelnu a drůbežárnu. Prádelna byla dána do provozu 20. 1. 1950 (ŠPALA 1980). 28. dubna téhož roku bylo při členské schůzi JZD schváleno a podepsáno, aby bylo družstvo přeřazeno do II. typu. Někteří členové podpis odmítli (STUPKA 1955). Na podzim byly pak rozorány první meze, aby se mohlo přikročit ke spojování pozemků ve větší celky. V té době JZD obhospodařovalo 113 ha orné půdy, soukromě hospodařící zemědělci pouze 40 ha orné půdy (ŠPALA 1980). Dne 20. září 1952 byl všemi členy jednohlasně schválen přechod JZD na III typ (RYBÁK, STUPKA a TŮMA 1920-1956).

2.5 Lesnictví v obci

Polesí Nalžovských Hor se nachází v podhůří Šumavy v okrese Klatovy.

Roku 1837 bylo lesnictví rozděleno na tři revíry:

- 1) Nalžovy: 267 strychů 1453 sáhy
- 2) Miřenice: 256 strychů 831 sáhy

3) Krutěnice: 540 strychů 720 sáhy (SOMMER 1839).

Lesy patřící do tohoto území se roku 1962 skládaly z katastrálních území těchto obcí: Vlkonice, Černíč, Hradešice, Smrkovec, Nalžovy a Stříbrné Hory, Letovy, Otěšín a Miřenice (což je lesnický úsek Letovy), dále Buršice, Krutěnice, Ústaleč, Zavlekov, nepatrná část Čejkov (jedná se o úsek Vidhošť) a nakonec ještě obce Tužice, Velenovy, Plichtice, Zborovy, Neprachovy a část Těchonic a Žďáru (lesnický úsek Tužice). Z toho vyplývá, že je to značná rozloha, nehledě k tomu, že komunikace nebyly zrovna v nejlepším stavu. Rozloha lesů činila cca 870 ha státních lesů, 950 ha lesů patřící pod odbornou správu, to jsou družstevní lesy (JZD) a nepatrná výměra patřila ještě soukromníkům. Soukromé lesy byly složeny ze spousty parcel původních majitelů od několika arů až po více hektarové majetky. Lesní porosty byly různé. Záleželo to na původním stanovišti. Převládá zde smrk, borovice, v menší míře zde byla zastoupena i jedle, která ale byla spíše na ústupu. Vtroušen byl i modřín, v lesních komplexech se vyskytovala i douglaska, která vykazovala velmi dobré přírůstky. Listnáče byly zastoupeny velmi málo, což je na místní poměry velká škoda (STUPKA 1959-1967).

Zaměstnanci lesů (lesní a hajní) žili odloučeným způsobem života od ostatních lidí. Možná z důvodu lepší ochrany lesů před krádežemi a pytláky. Je nutné si uvědomit, že v 19. století nebyl lesní personál zaměstnán stejně jako v roce 1962. Tehdy šlo především o pobavení majitelů panství. Hony a myslivost byla na prvním místě. Hmotný zisk za prodané dřevo byl až na druhém místě. Každému hajnému tehdy připadalo asi 60 - 70 ha lesa, což mohl v klidu projít a tudíž věděl o každé změně ve svém revíru. Dnes má hajný na starosti průměrně 300 - 700 ha. Finanční příjem hajných v 19. století sice nebyl nijak velký, ale dělali svoji práci s láskou. K platu dostávali ještě deputát, což znamenalo, že si mohli chovat vlastní hovězí dobytek. Na jednodušší práci v lesích byli používáni obyvatelé obce a občané z přilehlých vesnic. Nedostávali však žádný plat. Pracovali pouze za klestí, odpad po těžbě, za trávu a podobně. I přesto byli velice spokojeni (KROB, 1963 In STUPKA 1959-1967).

Majitelé soukromých lesů si mylně mysleli, že čím je mladý porost hustější, tím že je tam i více dřeva, proto ve většině případů úmyslně zanedbávali prořezávky a probírky. Tím les ochuzovali o přírůstek dřevní hmoty. Někde se dokonce provádělo silné

hrabání jehličí, které vedlo k přímému okrádání lesa o živiny a půdní pokryv. Pokud jde o vlastní výsadbu, byla kvůli nedostatku finančních prostředků prováděna prostřednictvím nevhodných semen a sazenic. To se projevilo na špatném vzrůstu stromů a dodnes se v lesích nachází mnoho borových porostů, které mají pokřivené kmeny, špatnou korunu nebo zakrnělý vzrůst. Naproti tomu se zde nacházeli i tací hospodáři, kteří si svého lesa hleděli, věnovali mu patřičnou pozornost a péči již od mládí. Zásluhou jim jsou několik desítek hektarů vzrůstných porostů, hlavně v obci Buršice (STUPKA 1959-1967).

Poté přišlo tzv. združstevnění lesů, kde bylo napácháno největší množství chyb, kterým lesní hospodářství silně utrpělo. Většina Jednotných zemědělských družstev (JZD) se dívalo na les pouze jako na prostředek k získání materiálu na různé opravy hospodářských objektů. Zapomínali, že je nutné les rovněž vysazovat, ošetřovat a také pěstovat. Byly prováděny nedovolené těžby jak ze strany družstev, tak i ze strany bývalých majitelů. Veškeré snahy zabránit podobným nešvárům nepřinášely valný úspěch. Okresní národní výbor v Klatovech proto přikročil k akci přidělit lesy těm Jednotným zemědělským družstvům, kde není prováděna žádná práce dle pokynů lesní zaměstnanců. Do užívání státu byly přiděleny na dobu 12 ti let (Krob, 1963 In STUPKA 1959-1967).

Ve dnech 12. – 14. února 1962 se přehnala nad krajem vichřice, která způsobila značné škody na lesním majetku (více v kapitole 5.1 Vývoj lesů).

2.6 Erozní ohrožení v Nalžovských Horách

Zájmové území je poměrně členité, s jednotlivými drobnými i většími lesními porosty, remízy, mezemi. I zde se však nachází rozsáhlé pozemky s erozně náchylnou ornou půdou (např. oblast v okolí přítoku Nalžovského potoka u rybníka Bažantnice, spodní část Černíčského potoka, apod.). Pravděpodobnost vzniku výrazné větrné eroze je prakticky zcela omezena pouze na jednotlivé rozsáhlé pozemky orné půdy (GERGEL, BUREŠ 1998).

Vodní eroze však představuje značný problém v téměř celém zájmovém území. Její projevy se zvýraznily prováděním pozemkových úprav a náhradních rekultivací, při kterých docházelo k zcelování pozemků do nadměrně velkých honů spojených s rušením mezí,

polních cest, remízků a další volné zeleně v krajině, k nesprávné kultivaci půdy a k zornění trvalých travních porostů. V současnosti je nebezpečí plošné eroze stále aktuální. Přestože podíl obhospodařované půdy částečně poklesl a i v tomto zájmovém území zůstávají ojediněle některé zemědělské pozemky ležet ladem (zejména spodní část Černíčského potoka nad Bojanovicemi) nebo jsou zatravněny, zůstal zachován v některých oblastech vysoký podíl orné půdy, do značné míry i erozně náchylné (GERGEL, BUREŠ 1998).

2.7 Lesopark Prašivice

Do historie Nalžovských Hor se významně zapsal původně irský šlechtický rod Taaffe z Carlingfordu, který se v českých zemích usadil na přelomu 17. a 18. století. Ludvík Taaffe, prezident nejvyššího soudu v rakouské monarchii, nechal kolem roku 1840 romanticky upravit nedaleký les Prašivice (OBŮRKOVÁ 2013).

Lesopark Prašivice se nachází v okrese Klatovy, 1,75km severovýchodně od města Nalžovských Hor, na stejnojmenném kopci (TŮMA, ZELINKOVÁ 2011). Jeho nejvyšší kóta dosahuje 575 m (<http://ceskopis.cz>).

V areálu se nacházejí především jedle bělokorá, pryskyřník hajní nebo vemeník dvoulistý (ŠPALA 1980). Romantická úprava lesoparku citlivě využila členitosti terénu, sníženin s akumulací vody a shluků balvanů k umocnění dramatické, tajuplné atmosféry. Na pohledově exponovaných místech byly umístěny drobné stavby, postavené za účelem zpestření pobytu návštěvníků. Výraznou dominantou se stal osmiboký objekt gloriety. Od gloriety vedla pěšina, která opisovala oblouk směrem k severu a v jejíž blízkosti byly upraveny kamenné balvany do podoby draka, želvy a žraloka. Na opačné, tedy západní straně lesoparku najdeme umělou zříceninu hradu Ballymotte – ústřední stavbu celého komplexu (TŮMA, ZELINKOVÁ 2011).

Lesopark Prašivice lze označit za unikátní romanticko-historizující krajinný komplex, který nemá v západních Čechách obdoby (ideově je do jisté míry spřízněn se staršími a daleko náročněji pojatými příklady romantické úpravy krajiny kolem zámků v Lednici, ve Vlašimi, Slatiňanech nebo na Sychrově) (PACÁKOVÁ – HOŠŤÁLKOVÁ 2004).

Jedná se o dílo dokumentující výraznou etapu zahradní a krajinářské tvorby. Stav lesoparku Prašivice se zhoršuje již od třicátých let 20. století, kdy rod Taaffe prodal nalžovské panství. Degradace drobných staveb (lávek, nadzemních částí altánů) a vybavení lesoparku probíhala relativně rychle, což je pochopitelné, neboť tyto objekty byly vytvořeny z materiálů s krátkou životností. Díky kontinuálnímu hospodaření v lese nebyly sice nikdy výrazně narušeny hlavní kompoziční vazby, ale došlo ke změnám v druhové skladbě lesního porostu a k výraznému zhoršení stavu cest nižší kategorie. Část cestní sítě docela zanikla (TŮMA, ZELINKOVÁ 2011).

2.7.1 Umělá zřícenina hradu Ballymotte

Umělá hradní zřícenina byla vybudována pravděpodobně v roce 1842. Dostupné historické prameny i dochovaný název zříceniny dosvědčují inspiraci středověkým hradem Ballymotte (poprvé zmiňovaným roku 1300, irsky *Ath-cliath-an Chorainn*, později *Caisleán Bhaile an Mhóta*), který se nachází ve stejnojmenném městě v hrabství Sligo v Irsku (O'RORKE 1986). Mimochodem, ruiny pravého hradu Bhaile an Mhóta neboli Ballymote můžete v Irsku vidět dodnes; leží 15 mil jižně od města Sligo (<http://portalhorazdovice.cz>).

Rod Taaffe držel tento hrad během první poloviny 17. století. Jde o hrad kostelového typu, postavený na přibližně čtvercovém půdorysu a zesílený šesti věžemi. V porovnání s ostatními irskými hrady v okolí (Ballyara, Moygara, Ballintubber) se vyznačuje větší monumentalitou a symetrií řešení, a podobá se tak spíše hradům zakládaným anglickým králem Eduardem I. ve Walesu po jeho dobytí roku 1282 (HALLAK, MacCabe 1973).

Inspirace původním irským hradem při stavbě umělé zříceniny v lese Prašivici byla v duchu tehdejších romantických tendencí spíše volná. Realizována byla pouze část půdorysu, v podstatně skromnějším měřítku. Nelze tedy mluvit o kopii irského hradu Ballymotte, ale spíše o volnější dispozici inspirované irskými hrady. Pro výstavbu hradu byla zvolena západní strana lesoparku, která umožňovala rozvinutí pohledových vazeb

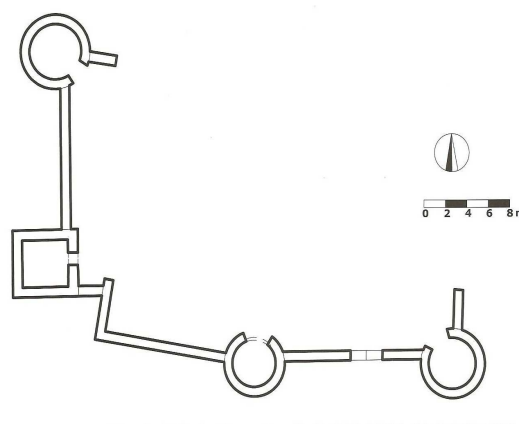
mezi zámeckým areálem a městem Nalžovské Hory a Prašivicí. Dominantním objektem zříceniny je okrouhlá bašta (věž) zakončená cimbuřím a stanovou střechou (obr. 3, 4). Průměr bašty činí 4,05 m, přičemž tloušťka zdi je 0,85m. Uvnitř bašty byly do kapes ve zdivu (dnes zazděny a omítnuty) zabudovány jednotlivé dřevěné stupně točitého schodiště, stoupajícího vzhůru až do úrovně oken. Všechny válcové věže hradu byly vyzděny v plném rozsahu pouze nad větší částí kruhového půdorysu; v prostoru mezi volnými okraji zděného pláště vznikl průhled do nitra válcové věže na celou její výšku a v úrovni s okny bylo umístěno jednoduché dřevěné zábradlí, zasazené do mohutných kapes zdiva. Zábradlí tvoří nhrubo opracovaný trám ve tvaru rozevřené podkovy se zádlaby pro čepy stojek zábradlí s rozpěrami. Madlo je prkenné (nejstarší letopočet vyrytý na něm některým z návštěvníků je 1916). O dalších konstrukčních detailech se už lze jen dohadovat. Vlivem zanedbané údržby od poloviny 20. století se přístup na hlavní hradní baštu (vyhlídku) nacházel v havarijním stavu. Část střechy se propadla, k odstranění schodišťových stupňů a schodišťového vřetene došlo ještě dříve (ZELINKOVÁ, TŮMA 2011).

Po zimě roku 2011 se propadla střecha a v květnu téhož roku byly odstraněny poslední pozůstatky dřevěné vyhlídky. Na východní straně hradní zříceniny byla rovněž vybudována okrouhlá bašta o průměru 4,22 m a tloušťce zdiva 0,8m; zeď, která ji propojuje s vyhlídkou, je dlouhá 11,95 m. Po 6,3 m od vyhlídkové bašty byla v této spojovací zdi provedena přístupová brána s gotickým obloukem. Východní baštu ukončuje krátký úsek zdi dlouhý 3,2 m, který má pohledově uzavírat celý areál východním směrem. Naopak směrem na západ od vyhlídkové bašty byla provedena zeď na půdorysu písmene L, a to v délce 12,09 m, s kratší stranou dlouhou 4,48 m. Západní stranu pak vyplnila čtverhranná věžová stavba, zapojená do schématu dalších zdí, o vnitřních půdorysných rozměrech 4,13 x 4,27 m a tloušťce zdi 0,8 m. Tato věž evokuje nejen obranný, ale i obytný hradní prvek, jak naznačují velká pravoúhlá okna umístěná na východní a západní straně věže. Vstup je možný pouze z vnitřního jádra hradní zříceniny. Směrem vzhůru se tloušťka zdiva zmenšuje. Pravidelné kapsy po trámech a ustupující tloušťka zdi odkazují na vložená patra. Poslední velký úsek hradeb propojuje zdi dlouhou 12,3 m čtverhrannou baštu se severozápadní válcovou baštou o průměru 4,7 m a tloušťce zdiva 0,8 m. Severní hradba je přiznána pouze v krátkém úseku dlouhém 2,75 m. Zajímavé jsou některé další skutečnosti. Po vytyčení stavby v terénu následovalo vyzdění mohutných základů, které

respektují přirozený terén. Tloušťka zdí provedených z lomového kamene na těchto základech ustupuje na některých místech pouze o 2-3 cm z vnější strany. Pro dosažení věrné napodobeniny hradní zříceniny nechybějí ani náznaky ochozu na hradbách s částečně ustupující tloušťkou zdiva vnitřní hradby nebo kapsy po trámech nesoucích hradební ochoz. Na stavbě byly použity materiály místní horninové báze. Rovněž struktura plniva a pojiva vykazuje známky záměrného použití méně kvalitních přísad. Velké spáry zdiva vyplnilo větší množství malty s nastrkávanými drobnými kamínky, které spoluvytvářejí charakteristickou strukturu obvodového pláště (TŮMA, ZELINKOVÁ 2011).

Obr. 3

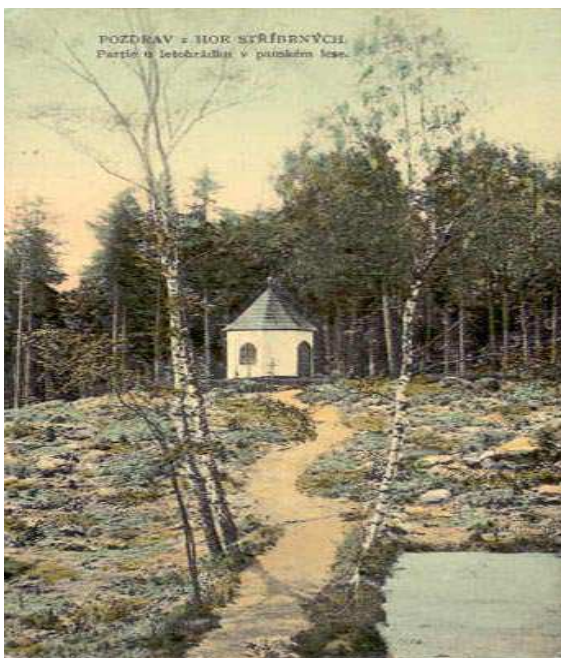

Obr. 4

Obr. 3: Prašivice u Nalžovských Hor, hradní zřícenina Ballymotte. Hlavní brána a dvě okrouhlé bašty při pohledu od jihovýchodu. (Pourová, 2011)

Obr. 4: Prašivice u Nalž. Hor, hradní zřícenina Ballymotte. Situace. (Zaměření M. Rys, V. Zelinková, kresba D. Tůma, 2011)

2.7.2 Gloriet

Obr.č.5: *Gloriet u jezírka, pohlednice*
(Archiv, Iveta Trhlíková)

pravděpodobně irská vřesoviště. Zánik této úpravy je možné spojit především s vysokými nároky na údržbu a neschopností rostlinného společenstva přizpůsobit se změnám stanovištních podmínek (například nedostatku světla) a konkurenčnímu tlaku domácích dřevin. Stejně pravděpodobné je, že plocha byla záměrně zalesněna poté, co došlo k potlačení uměle založeného společenstva (TŮMA, ZELINKOVÁ 2011).

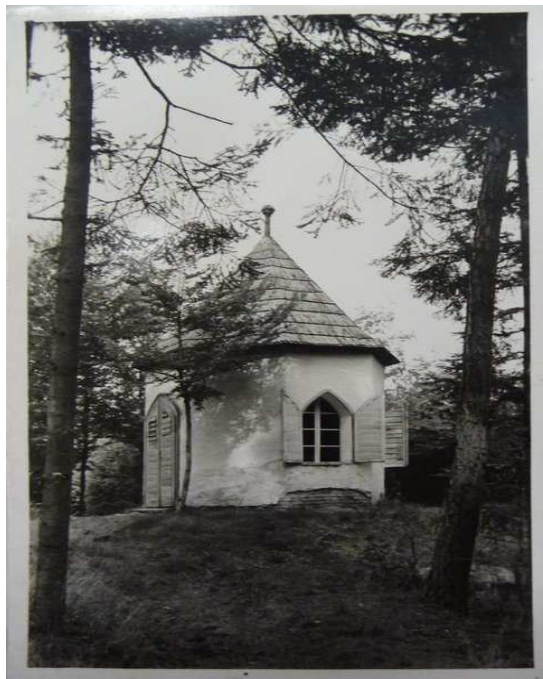
Osmiboká zděná stavba gloriету vznikla pravděpodobně až v období let 1872-1874 v průhledu osou parku směrem východ-západ. Členěna byla gotizujícími hrotitými okny, průchod glorietem umožňovaly dvoje dveře osazené na ose parku. Podle informací z obecních kronik byla okna kdysi opatřena okenicemi a výplněmi s barevnými skly. Interiér byl malovaný a vybaven nábytkem z březového dříví (STUPKA 1955).

Gloriet byl od svého vzniku výrazným prvkem celé kompozice. Ve východní části lesoparku se jedná o jedinou doloženou drobnou stavbu, která měla uměleckořemeslnou a malířskou výzdobu. Význam gloriету se odrážel i v úpravě lesní partie navazující na stavbu. Z ikonografických pramenů je patrné, že svah klesající od gloriету směrem k severovýchodu byl odlesněn a osázen nízkou vegetací s polštářovitým nebo poléhavým charakterem růstu (keře, polokeře, i trvalky). V souvislosti s irským původem rodiny Taaffe se lze domnívat,

že úprava svahu pod glorietem měla evokovat krajinu severských ostrovů,

Pozůstatky nástěnných maleb jsou patrné dodnes; na stropě najdeme znak rodu Taaffe s mottem v nápisové stuzce „*In hoc signo spes mea*“ (V tomto znamení je má naděje). Gloriet – stojící na zvýšeném upraveném terénu, má průměr 6 m. Základy tvoří kamenné plotny. Poměrně necitlivými úpravami prošel gloriet ve 20. století, kdy byly zazděny zadní – východní dveře a do předního – západního vstupu byla osazena dveřní výplň s dřevěnou zárubní, nerespektující hrotitý záklenek. Stanovou šindelovou střechu glorietu zakončovala na špici osazená makovice s hrotem (TŮMA, ZELINKOVÁ 2011). V okolí se nachází rozsáhlá vegetace jako např. douglaska tisolistá, tařice kališní, třezalka horská, marulka pamětník nebo ostrice oddálená (ŠPALA 1980).

Gloriet je dnes ve špatném technickém stavu a vykazuje vážné statické poruchy. Dlouhodobě zanedbaná údržba střechy způsobila zatékání do stropní konstrukce s výmalbami. Působením vody, dřevokazných škůdců a hniloby došlo ke zřícení části podhledu na jižní straně a k degradaci vnitřní výmalby (TŮMA, ZELINKOVÁ 2011).

Obr.č.6: Gloriet (Archiv, Iveta Trhlíková)

2.7.3 Fantaskní skulptury – drak, želva, žralok

Podél obloukovitě trasované cestičky směřující od glorietu k severnímu průseku byly upraveny tři solitérní balvany do podoby draka, želvy a žraloka. První dvě skulptury vznikly asi současně s glorietem, tedy v sedmdesátých letech 19. století. Na jejich zhotovení se měl podílet ve své době významný místní kamenický mistr Jan Kvíčala (STUPKA 1955).

Doba vzniku třetí plastiky – žraloka, umístěné na mírném pahorku, není zatím známa. Všechny tři plastiky jsou barevně natřené, tak aby bylo lépe na první pohled zřejmé, o jakou bytost se jedná. V případě draka byly pro umocnění efektu do štěrbin mezi kameny vsazeny dřevěné zuby zalité betonem (obr. 7). Drak ke zvýšení působivosti dostal přimalované oči a barevně znázorněné šupiny. Však i po více jak půldruhém století je stále nejobdivovanější částí parku (<http://ceskopis.cz>). Kámen znázorňující želvu byl doplněn betonovým výduskem hlavy, trupu a noh zvířete a v prostoru za želvou byla z menších plochých kamenů vyskládaných nasucho vytvořena drobná jeskyně o výšce přibližně 70 cm. Plastiky byly později opakovaně upravovány, přičemž poslední zásahy pocházejí z roku 2000 (vysprávka zubů draka) (TŮMA, ZELINKOVÁ 2011).

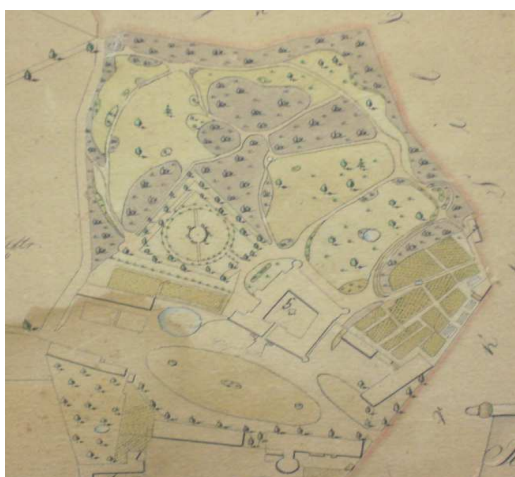
Obr. č.7: Prašivice u Nalžovských Hor, fantastní kamenná skulptura draka v lesoparku v době kolem roku 1910. (Reprofoto, archiv M. Hannana)

2.8 Zámecký park

Nejvýznamnější osobou celého rodu byl Ludvík Taaffe. Ve dvacátých letech 19. st. se stal právníkem, později se dopracoval na postavení vrchního presidenta soudu, ministra práv a dokonce i rektora vídeňské univerzity. Působil v době, kdy se v šlechtických kruzích prosazuje romantika – myšlenkový návrat do minulosti, vně se projevující návratem k historizujícím slohům i zřizováním přírodních parků. Tyto myšlenky našly odezvu i v Nalžovech stavebními úpravami zámku i jeho okolí. Park okolo zámku byl upraven ve svažitém terénu jako anglický. Má vytvářet dojem zcela přírodního vzhledu (<http://ceskopis.cz>). Byl to on, kdo kolem nalžovského zámku nechal vybudovat anglický park, který dodnes patří mezi nejpozoruhodnější parky na Klatovsku (VONDRÁČEK 2008). Jeho výměra je 7,6 ha. Mezi dendrologicky nejcenější patří: z jehličnanů – borovice hedvábná – vejmutovka, douglaska tisolistá, jedle kefalonská; z listnáčů – javor stříbrný, klen, líska turecká, buk lesní („krvavý buk“), jasan ztepilý různolistý, hlošina úzkolistá („česká oliva“), jeřáb prostřední, platan, klokoč zpeřený, ořešák královský (ŠPALA 1980). Vynikají zde také např. buky s obvodem kmenů až 5 metrů nebo jasan, srostlý z několika kmenů (VONDRÁČEK 2008).

Z rostlin jsou zde ještě k vidění např. česnáček lékařský, růže májová, brčál menší, merlík zvrhlý, lebeda lesklá, plicník lékařský skvrnitý, zvěšinec zední nebo srha říznačka mnohomanželná (ŠPALA 1980).

Obr.č.8: Starý plán parku
(Bouzek, Houdek, 2009)

Obr.č.9: Zámecký park
(Bouzek, Houdek, 2009)

3 MATERIÁL

3.1 Šumavské podhůří – Nalžovské Hory

Kraj: Plzeňský

Bývalý okres: Klatovy

Město s pověřeným městským úřadem: Nalžovské Hory

Město: Nalžovské Hory

Velikost katastrálního území: 878 ha

Velikost katastrálního území s integrovanými obcemi: 5 130 ha

Pod Městský úřad v Nalžovských Horách patří také 12 integrovaných obcí (Krutěnice, Letovy, Miřenice, Neprochovy, Otěšín, Sedlečko, Těchonice, Ústaleč, Velenovy, Vlčince, Zahrádka a Žďár), které leží v těsné blízkosti města (KŘÍŽ 2008).

3.2 Místopis

Město Nalžovské Hory leží v malebné krajině šumavského podhůří západně od Horažďovic v nadmořské výšce 531 m. Celý jižní obzor lemuje panoráma šumavských vrcholků v popředí se Svatoborem (845 m. n. m.), na západě se rozkládá vrch Vidhošť nad Ústalečem (759 m. n. m.) se zbytky staroslovanského osídlení, na severozápadě se v hladině dříve rekreačního rybníka Novce vzhlíží velenovská Hora. Na severovýchodě najdeme turisticky hojně navštěvovaný lesopark Prašivice (ZDENĚK 2006).

Severozápadním směrem se nachází známý vršík Hradec, kolem něhož se táhnou lesy zdejší obce. Severnějším směrem je vidět zvlněná, jakoby zprohýbaná krajina začínajícího pohoří Brd. Směrem jihozápadním můžeme v dálce vidět vrch Pancíř nebo také Můstek, který je svou nadmořskou výškou 1234 m nejvyšším vrcholem Pancířského

hřbetu. Směrem k Horažďovicům již není krajina tak zvlněná, ale zdá se nám spíše rovná. V pozadí je vyvýšena přírodní rezervace Prácheň (430 - 513 m n. m.) nebo vršek pokrytý zelení nesoucí název Džbán (619 m. n. m.) (STUPKA 1955).

3.3 Geologie

3.3.1 Geologická stavba

Podkladem rostlinstva Nalžovských Hor a nejbližšího okolí je žula, která patří ke středočeskému plutónu a rula se slabšími vložkami amfibolitů mezi Letovami, Ústalcem a Miřenicemi. Vedle stříbra a galenitu (Stříbrné Hory) se zde dříve těžila tuha – grafit (u Ústalče na Vidhošti a u Černíče), nyní se těží žula v kamenolomu u Tužic a u Velenov. Květena je ve své převaze květenou pahorkatiny, rázu skoro čistě středoevropského, takže obsahuje poměrně málo vtroušených prvků podalpských. Pahorkatina hostí řadu druhů rostlin bezprostředně teplomilných (ŠPALA 1980).

Po stránce geologické stavby je vymezené území tvořeno tzv. moldanubikem (krystalinikum Českého masivu), které je tvořeno meramorfovanými horninami (především ruly, pararuly a migmaty), ty jsou prostoupeny kvarcicity a vápenci. Mladší geologické útvary jsou zastoupeny pozůstatky sedimentů jezerních pánví především na Horažďovicu a severu Klatovska (KOČÁREK 2003).

Horažďovickem a Klatovskem prochází horažďovické zlomové pásmo regionálního významu, nazývané někdy též Stříbrnohorský nebo Lubský zlom. Vysledováno je několik desítek kilometrů. Prochází od Horažďovic přes Nalžovské Hory, Číhán k Lubům jižně od Klatov a pokračuje do proterozoika v oblasti Struhadla. Mocnost se pohybuje od 6 m do 250 m. U Číháně se posunuje po tomto zlomu jižní blok o cca 1600 m západně (Studničná, Vavříň 1962). U Zavlekova posunuje severojižní žílu sferolitického porfyru stejným směrem o 1800 m (MACHART, KRIŠTIK 1987).

Intenzivní projevy drcení jsou patrné na bocích zlomu (mylonit), hojně jsou tektonické ohlazy. V centrálních partiích jsou projevy tektonického postižení méně patrné. Tektonických ohlazů je méně, horniny jsou většinou chloritizované, hematizované,

kaolinizované, místy prokřemenělé, též je zde hojný doprovod křemenných žil, vzácně i karbonátových. Zlom upadá strmě k jihozápadu, což bylo i ověřeno vrtnými pracemi (STUDNIČNÁ, VAVŘÍN 1962). Na toto zlomové pásmo jsou vázány historické výskyty polymetalických rud (Nalžovské Hory, Plánička) a nové nálezy (Loužná, Pačejov) (KOUTEK 1960).

Horažďovické zlomové pásmo je jednou z nejstarších tektonických struktur v regionu. Tektonické pohyby se zde několikanásobně opakovaly. Při těchto procesech došlo k průniku hydrotermální mineralizace do těchto struktur (KOTLOVSKÝ, LITOHLEB 1988).

Ložisko stříbrné rudy u Nalžovských Hor, které patří mezi malá polymetalická ložiska, leží v jihozápadním výběžku středočeského plutonu při jeho styku se šumavským moldanubikem. Převládající horninou je biotitický granodiorit. V důsledku vzniku složitého zlomového systému při horotvorných procesech v geologických dobách, kdy se vytvářela a měnila morfologie zemského povrchu, docházelo k průniku a kumulaci rudonosných roztoků z velkých hloubek k povrchu země podél trhlin a zejména v místech jejich křížení. Zde se postupně vylučovaly a v žilných výplních usazovaly i rudní minerály. Ložisko výrazně vyklíňuje do hloubky a vzhledem k tomu, že na něm chybí gosan (tzv. železný klobouk) a prakticky i sekundární rudní minerály, lze usuzovat, že jeho oxidační zóna byla v minulosti zdenudována. Vznik ložiska datují geologové do pozdně variského období před asi 250 mil. lety. Z těžných rud Ag, Pb a Zn se na lokalitě vyskytovalo v ryzí formě pouze stříbro, převážně ve formě zrnek a žilek, výjimečně i keříčkovitých krystalků (NĚMEC, LITOHLEB 2006).

Podle KRATOCHVÍLA (1958) bylo vázáno na stříbrnonosný galenit, hlavní rudu olova, vzácněji i na vtroušený argentit. Zrudnění zinku představoval žlutavý, hnědý až černý sfalerit. Z minerálů dalších užitečných kovů jsou uvedeny pyrit, chalkopyrit, arzenopyrit, tetraedrit, hematit, magnetit a ojedinele i malachit. Z nerudných minerálů vedle křemene a karbonátů byl zaznamenán výskyt barytu a ojedinele v dutinkách žilných výplní i ametyst v drobných krystalech.

BERNARD (1988) uvádí z odvalů též masivní narůžovělý manganokalcit. Při poslední revizi ložiska v letech 1953-1954, zaměřené na vyhledávání radioaktivních

minerálů, bylo zjištěno ekonomicky nevýznamné U-zrudnění ložiska ve formě vtroušeného uraninitu a „uranových černí“.

3.3.2 Uranový průzkum

Při pracích uranového průzkumu se zjistil na Nalžovských Horách v haldovém materiálu křemen, karbonát a U-černě. Následnými hornickými pracemi byl potvrzen výskyt několika generací křemene, místy s drobnými dutinkami vyplněnými drobnými krystalky, vzácně i ametystovými. Karbonáty byly dvou generací s rudami Ag, Pb, Zn, U. Při provádění hornických prací byl nalezen hydratovaný smolinec v křemen-karbonátové žilovině (Mikeš, 1968). Na haldách se našel narůžovělý masivní manganokalcit (BERNARD 1969).

Východně od Nalžovských Hor se v šachtici č.1 při průzkumu prováděném závodem VII JDGP v padesátých letech minulého století našel v tektonické zóně 1m mocné, vyplněné mylonitem a kalcitem torbernit a autunit. Zrudněná žíla je 7 cm mocná směru 15/65 k JV (MIKEŠ 1968). Z roku 1983 pochází vzorek ze zbytku starého odvalu jižně od obce. Na puklinách křemenné žiloviny se závalky pyritu jsou radiálně paprscité agregáty medově hnědého stilbitu do 1,5 cm. V drobných dutinkách narůstají stilbitové krystalky do 4 mm (ČERNÝ, MRÁZEK 1985).

O rok později byla na haldě nalezena krystalovaná ukázka ametystu sytě fialové barvy. V roce 2001 byl v základech při stavbě školy obnažen starý odval. Byl v něm nalezen vzorek křemenné žilky s bílým kalcitem, v němž je 2 mm mocná žilka zčernalého argentitu (ČERNÝ, HOFMANNOVI 2013).

Provedým průzkumem lokality v roce 2007 nebyla zastižena žádná uranová mineralizace. Haldový materiál je kompletně zlikvidován a celá lokalita důkladně aplanovaná (PAULIŠ, KOPECKÝ A ČERNÝ 2007). Při revizi šachty Anna i v haldovém materiálu byl nalezen silně přeměněný uraninit a uranové černě. Z povrchových partií pocházejí žlutý autunit a zelený torbernit (MIKEŠ 1968).

Uranové zrudnění se našlo přímo ve městě a v jeho východním a severovýchodním okolí v Horažďovickém zlomovém pásmu. Lokalita je budována granity (SPK) v blízkosti spojení kolineckého a matkobožského výběžku. V SPK je velké množství rulových ker. Nalezené uranové zrudnění je vázáno na křemen-karbonátové žíly převážně SZ-JV směru. Jejich mocnost je většinou okolo 1 cm, ojediněle i 160 cm. Uranové zrudnění se koncentruje v místech drobných příčných poruch. Převládající výplň je křemen tvořící místy krystaly do dutin (mléčně bílý, ametyst, záhněda). Spolu s ním jsou středně zrnitý šedobílý a načervenalý kalcit, béžový dolomit, pyrit, galenit, sfalerit a argentit (PAULIŠ, KOPECKÝ A ČERNÝ 2007).

3.4 Geomorfologie

Z hlediska regionálního členění reliéfu České republiky patří řešené území provincii Česká vysočina, z větší části soustavě Českomoravské, podsoustavě Středočeská pahorkatina, celku Blatenská pahorkatina, podcelkům Horažďovická pahorkatina (okrsek *Střelskohoštická pahorkatina*) a Nepomucká vrchovina (okrsek *Nalžovskohorská vrchovina*). Okrajově náleží soustavě Šumavské, podsoustavě Šumavská hornatina, celku Šumavské podhůří, podcelkům Svatoborská vrchovina (okrsek *Vidhošťský hřbet*) a Bavorovská vrchovina (okrsek *Budětická vrchovina*) (GERGEL, BUREŠ 1998).

Provincie	Česká vysočina			
Soustava	Šumavská		Českomoravská	
Podsoustava	Šumavská hornatina		Středočeská pahorkatina	
Celek	Šumavské podhůří		Blatenská pahorkatina	
Podcelek	Svatoborská vrchovina	Bavorovská vrchovina	Nepomucká vrchovina	Horažďovická vrchovina
Okrsek	Vidhošťský hřbet	Budětická vrchovina	Nalžovskohorská vrchovina	Střelskohoštická pahorkatina

Tabulka č.2: Geomorfologické členění (Gergel, Bureš 1998)

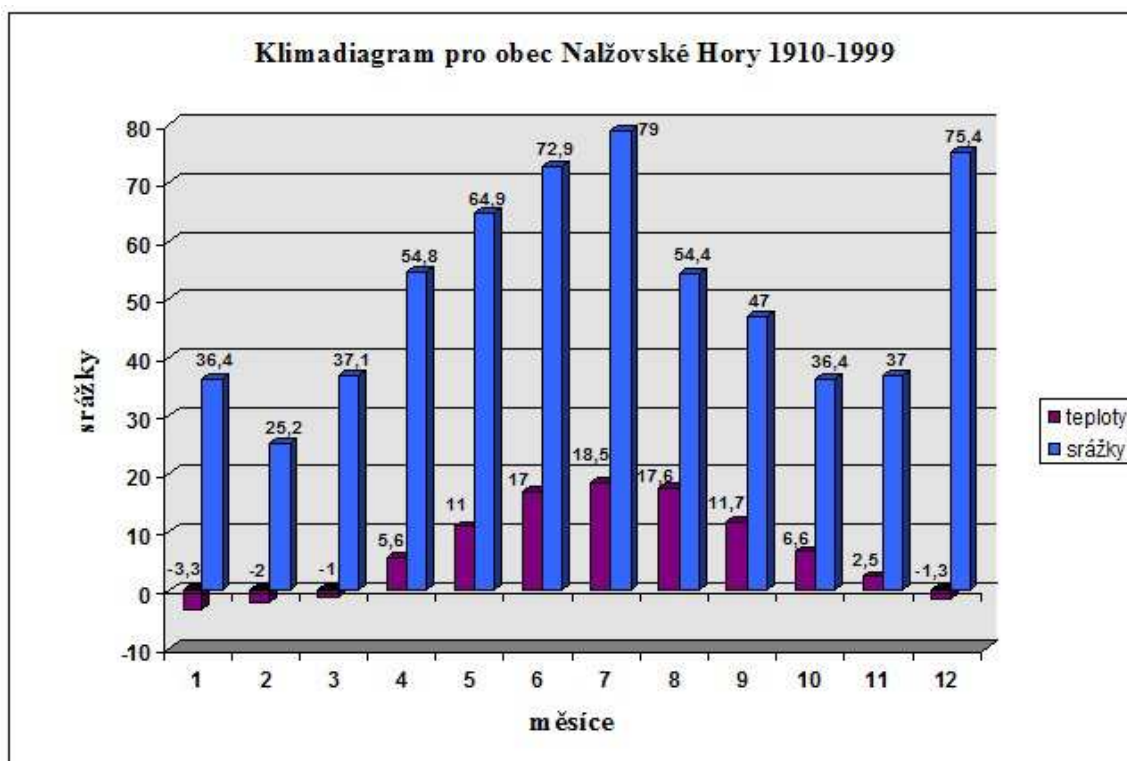
Nalžovskohorská vrchovina - zaujímá jihozápadní část Nepomucké vrchoviny. Představována je plochou vrchovinou na rozvodí Úhlavy, Úslavy, Otavy a Ostružné. Tvořena je granitoidy střeďočeského plutonu červenského a blatenského typu. Reliéf je silně rozčleněný erozně denudační, v oblasti tektonické klenby. Charakterizovaný je izolovanými strukturními hřbety a suký se skalními tvary zvětrávání a odnosu. Převládá 4. vegetační stupeň, krajina je málo až středně zalesněná, převážně se smrkovými, méně borovými monokulturami. Borosmrkové porosty jsou rozptýleny do mnoha drobných lesíků. Převažuje orná půda, podél rybníků se zbytky luk s vlhkomilnými druhy (GERGEL, BUREŠ 1998).

3.5 Klima

Území náleží klimatickému regionu B 8, který je charakterizován jako mírně teplý, vlhký, vrchovinový. Podnebí v okolí Nalžovských Hor je dost chladné. Převládají západní větry přinášející vlhký vzduch a dešťové srážky. Je zde častější vznik mlh. V létě bývá kraj často stíhán krupobitím. Průměrný roční úhrn dešťových i sněhových srážek, zjištěný z měření srážkoměrné stanice v Nalžovských Horách bývá okolo 600-650 mm. Průměrná teplota vzduchu je 6,9°C. Do jednotlivých měsíců jsou srážky rozloženy nerovnoměrně. Největší úhrny dešťových srážek vykazuje letní období, naopak zimní období vykazuje srážek nejméně. Nejčastější letní teploty dosahují + 30,8 °C a naopak v zimě jsou okolo – 10°C.

Měsíc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Roč.
Tepl. C°	-3,3	-2,0	-1,0	5,6	11	17	18,5	17,6	11,7	6,6	2,5	-1,3	6,9
Sráž. mm	36,4	25,2	37,1	54,8	64,9	72,9	79	54,4	47	36,4	37,2	75,4	620

Tabulka č.3.: Klimadiagram (Stupka, 1970-1973)

Graf č. 1.: Klimadiagram (Stupka, 1970-1973)

3.6 Vodní plochy a toky

Mnou vybrané území spadá do povodí horní Otavy. Černíčský potok odvodňuje kopcovitou krajinu Nalžovských Hor. Postupně protéká Novým nebo Letovským rybníkem, Duškovcem a Kuchyňkou. Obrem mezi rybníky v povodí Černíčského potoka je však Velký Nový rybník (zvaný Novec) s mohutnou hrází s dubovou alejí na severním okraji Nalžovských Hor, který je s rozlohou 31 ha největší v popisované oblasti. Protéká jím Nalžovský potok, vytvářející kousek pod ním ještě rybníky Zmrzlíkovec a Červený. Rybníční soustavu Černíčského potoka uzavírají rybníky Lehonec jižně od Nalžovských Hor a Žákov na západním okraji Černiče, oba napájené jeho menšími přítoky. Dalším levostranným přítokem Otavy je Mlýnský potok, odvodňující rybníky v severozápadní části Horažďovicka. Na jeho horním toku najdeme protáhlé rybníky s příznačnými jmény Šíпов

a Vidlák. Dále po proudu napájí Mlýnský potok také rybníční nádrž Horažďovicka – Velký Břežanský rybník s hladinou o rozloze 26 ha a pod ním také rybník Zmrzlík. Na menších pravostranných přítocích vznikly již před mnoha staletími také rybníky Konětovský, rozlehlý Smrkovec s plochou téměř 20 ha a Maloborský zvaný též Podkostelecký, ležící v kotlině pod kostelem v Malém Boru.

3.7 Fauna

Z říše živočišné, kromě běžných druhů, je nutno uvést především v našem rybníčnatém kraji hnízdící čápy (každoročně hnízdí na komíně v bývalé zámecké zahradě v Nalžovských Horách, v Hradešicích, Těchonicích a jinde). Rovněž tak strakapoud a plachá žluva jsou vítanými hosty zámeckého parku. V Sedlečském potoce je zaznamenán výskyt raka. Dále bychom zde mohli vidět např. veverku obecnou, vydru říční, ještěrku obecnou, slepýše křehkého, užovku hladkou nebo obojkovou, ropuchu obecnou, rosničku zelenou, čolka obecného, čápa bílého nebo černého, potápku roháče nebo černokrkou a rudokrkou, chřástala vodního, konipase lučního, jestřába lesního, sovu pálenou, sýčka obecného, škebli rybníční nebo otakárka fenyklového.

3.8 Dendrologie a flóra

Převládá 4. vegetační stupeň, krajina je málo až středně zalesněná, převážně se smrkovými, méně borovými monokulturami. Převažuje orná půda, podél rybníků se zbytky luk s vlhkomilnými druhy. V zájmovém území tvoří převážnou část lesních ploch smrkové porosty, najdou se zde ale i jiné druhy jehličnatých a listnatých dřevin (např. borovice, modřín, dub, buk aj.).

V našem kraji je mnoho staletých stromů, povětšina lip, dubů a buků, vesměs chráněných: Černíč – javor mléč. na severním okraji obce a lípa srdčitá na návsi, Hradešice – dub letní, křemelák u kapličky sv. Antonína (strom starší 400 let) nebo v Mladicích – lípa srdčitá na návsi.

Z méně rozšířených rostlin pro stručnost uvedeny pouze druhy z Nalžovských Hor a z nejbližšího okolí: hasivka orličí (olšiny nad Novým rybníkem), pryskyřník lýtý (Nový rybník), barborka obecná pravá (stráň pod kostelem), rukev lesní (břehy Nového rybníka), kopřiva žahavka (zahrádky), lomikámen zrnatý (pod kostelem), mochna poléhavá (Nový rybník), brslen evropský (stráňky nad Novým rybníkem), halucha vodní (Nový rybník), úpor pepřík (břehy Nového rybníka), plevel okoličnatý (stráň pod kostelem), zdrojovka prameništní potoční, křehkýš vodní, kuřinka červená, divizna velkokvětá, bahnička vejčitá, ostřice žlutá (louky nad Novým rybníkem), vstavač májový (Nový rybník) (ŠPALA 1980).

4 Metodika

Pro genezi vývoje venkovské sídelní struktury byla vybrána obec Nalžovské Hory v jihozápadních Čechách. Cílem této práce bylo vyhodnocení mapových i textových podkladů a zpracování vývoje krajiny v dané oblasti. Důležitým bodem bylo také určení hlavních bodů zvratu ve vývoji oblasti a určení faktorů způsobující tyto změny. Celé území bylo zdigitalizováno a následně vypočtena plocha, která byla porovnána v různých časových obdobích.

4.1 Zpracování literárního přehledu

Informace, které byly použity do literární rešerže, byly čerpány z knih evidovaných v Obecní knihovně v Nalžovských Horách a dále z materiálů dostupných v Akademické knihovně Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Čerpáno bylo také z obecních kronik, ke kterým umožnil přístup ředitel Šafránkovy základní školy v Nalžovských Horách Mgr. Karel Zdeněk. Všechny kroniky byly dočasně uloženy na výše zmiňované škole, a poté byly odvezeny do Státního okresního archivu v Klatovech.

4.2 Mapové podklady

Pro zhodnocení vývoje krajiny v zájmovém území, byly pořízeny mapy v jednotlivých vývojových stupních. Podkladem pro první mapu bylo 2. vojenské mapování, díky němuž byla mapa vytvořena. Kopie mapy je k nalezení na Národním geoportálu INSPIRE. Katastrální území Nalžovské Hory bylo mapováno v letech 1844 – 1845.

Druhá použitá mapa byla pořízena během 3. vojenského mapování v letech 1877 – 1880. Mapa byla získána z Národního geoportálu INSPIRE.

Třetí mapa byla zpracována na základě historické černobílé ortofotomapy z 50. let 20. století, konkrétně z roku 1952. Mapa byla opět získána z Národního geoportálu INSPIRE.

Pro aktuální model terénu byl využit letecký snímek z roku 2011. Snímek byl poskytnut Zeměměřickým úřadem v Praze.

Podkladem pro vznik mapy budoucího využití sledovaného území je platný Územní plán obce Nalžovské Hory z roku 2011.

4.3 Zpracování mapových podkladů

Mapové podklady – mapa současného stavu, mapy z 2. a 3. vojenského mapování a letecké snímky byly zpracovány v geografickém informačním systému ArcGIS9.

Původním záměrem bylo připojení mapy přes WMS službu, ale to se bohužel nezdařilo, jelikož byla zobrazena mapa celé České republiky, nikoliv pouze zájmové území. Byl použit program GIMP 2, ve kterém byly mapy poskládány po jednotlivých dílech. Mapy nebyly zobrazeny v souřadnicové soustavě S-JTSK, proto musely být transformovány do této souřadnicové soustavy.

Výstupními daty byly mapy "Land use" a grafy. V grafech je porovnána velikost ploch z let 1844 - 1845, 1877 - 1880, 1952 a ze současnosti.

4.3.1 Georeferencování

V ArcMapu byly otevřeny vrstvy LPIS zároveň s mapou, která měla být georeferencována. Bylo nutno nalézt identické body, aby na sebe mohly být navázány oba snímky. Jako identické body byly vybrány např. křižovatky cest a silnic nebo pro autorku známé objekty v zájmovém území. Než mohlo dojít k transformaci, musel být v kolonce Layer vybrán snímek, který měl být transformován. Potom bylo zvoleno nejméně

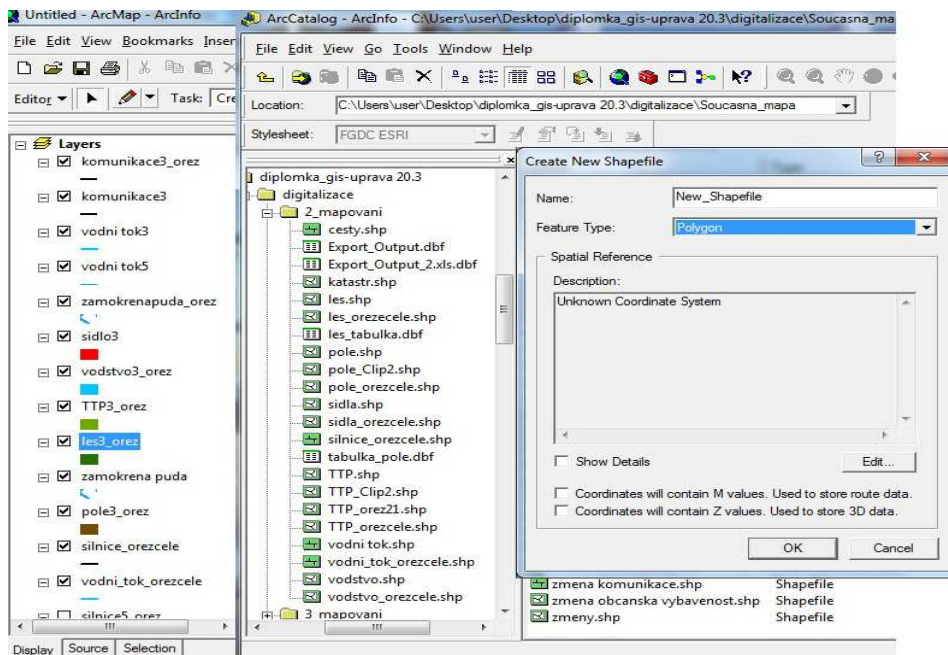
10 identických bodů, a poté také funkce Rectify. Na základě této funkce byla mapa transformována na vrstvu LPIS.

Obr. č. 10: Nástroj pro Georeferencování

4.3.2 ArcCatalog

V ArcGISu byl otevřen program ArcCatalog. Ve složce, kde mělo být všechno pěkně uspořádané pohromadě, bylo třeba kliknout pravým tlačítkem a vybrat "New → Shapefile". Poté bylo možno vytvořit jednotlivé vrstvy pro digitalizaci snímků. Vrstvy určené na digitalizaci ploch byly vytvořeny jako typ polygon a komunikace. Vodní toky byly vytvořeny jako typ polyline. Když byly vytvářeny nové vrstvy, byl ke všem přiřazen souřadnicový systém S-JTSK. Potom byly všechny nově vytvořené vrstvy vloženy do ArcMapu.

Obr. č. 11: Nástroj ArcCatalog

4.3.3 Digitalizace

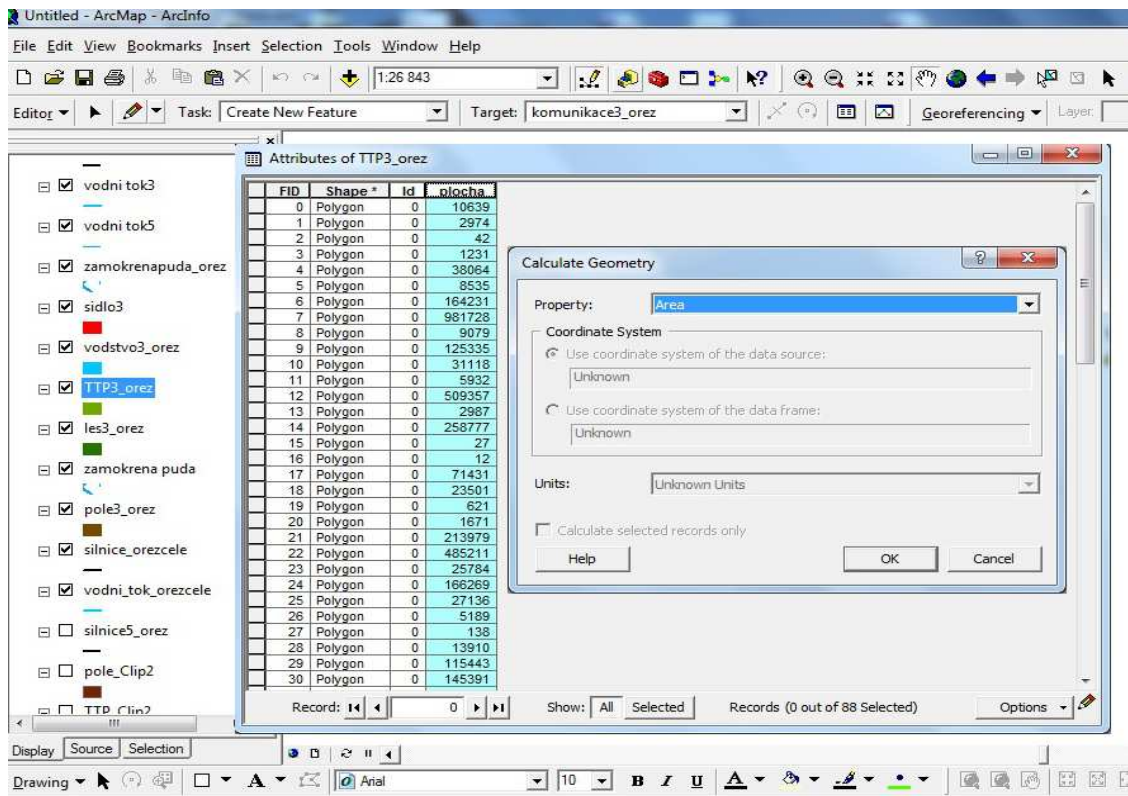
Digitalizace byla provedena pomocí nástroje Editor, který se nachází v levé části hlavního panelu. Před digitalizací musel být spuštěn Editor → Start Editing. V poli Target (nachází se též na hlavním panelu) byla zvolena vrstva, která měla být digitalizována. K vytvoření polygonu nebo linie slouží funkce "Tužka". Pokud měla být digitalizována jiná vrstva, musela být vždy v poli Target vybrána požadovaná vrstva, do které mělo být kresleno. Pro každou vrstvu mohl být zvolen libovolný odstín vybarvení a jejího ohraničení.

Obr. č. 12: Nástroj Editor

4.3.4 Výpočet plochy

Pro výpočet každé plochy bylo nutné kliknout pravým tlačítkem na vybranou vrstvu, u které bylo třeba vypočítat plochu, a poté zvolit "Open Attribute Table". V tabulce atributů bylo nutno přidat nový sloupec s názvem "Plocha". Nově vytvořený sloupec byl označen a následně bylo kliknuto pravým tlačítkem na "Calculate Geometry", kde byly vypočteny plochy jednotlivých prvků. Na závěr byla tato tabulka otevřena v programu Microsoft Office Excel 2010 a vypočtena celková plocha.

Obr. č. 13: Tabulka atributu a výpočet plochy pomocí Calculate Geometry

4.3.5 Konečná úprava mapy

Při finální úpravě bylo nutno kliknout na Layout View, aby byl zobrazen konečný náhled, kdy je mapa znázorněna na papíře, jako ve skutečnosti. Dále byl vložen nadpis, směrová růžice, číselné měřítko mapy a na závěr, samozřejmě, velmi důležitá legenda s vypsanými názvy vrstev a přiřazenými jednotlivými barvami, stejně jako v mapě.

Předtím, než byla mapa exportována, musela být nastaven formát papíru a jeho orientace. Export byl prováděn pomocí nástrojů File → Export Map. Tam byla vybrána složka, do níž bylo žádoucí jsem mapu uložit, a ve spodní části okna ještě rozlišení v kvalitě 500 dpi.

4.4 Vyhodnocení mapových podkladů

Po digitalizaci a výpočtu všech ploch z jednotlivých období byly vytvořeny grafy pro jejich porovnání v programu Microsoft Office Excel 2010. Pro každý druh plochy v zájmovém území byl vytvořen samostatný graf z různých časových období a následně zhodnocen v kapitole 5. Výstupem byly Land use pro období 2. a 3. vojenského mapování z let 1844 – 1845 a 1877 – 1880, černobílá ortofotomapa z padesátých let "konkrétně z roku 1952", současná ortofotomapa a poslední mapa s návrhem dalšího možného rozvoje dané oblasti do budoucna.

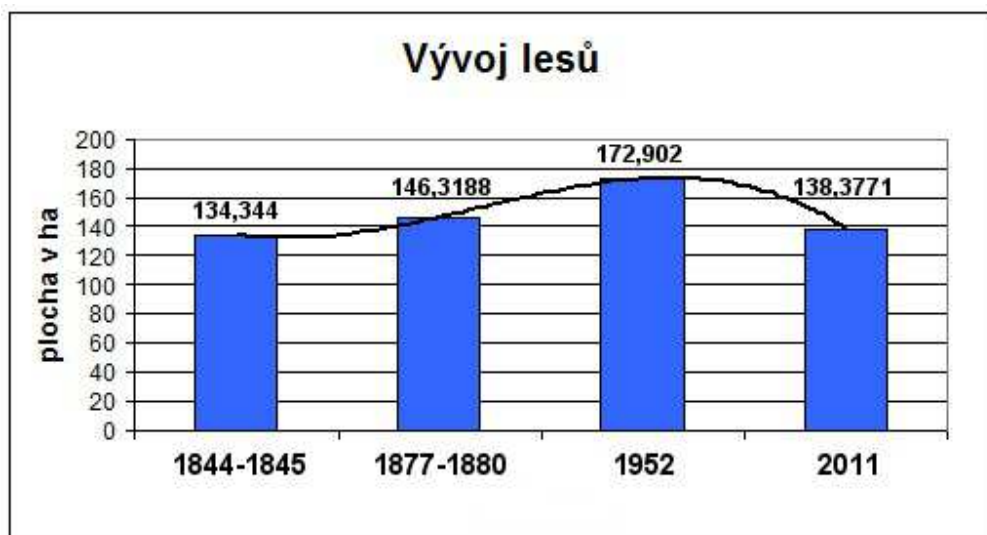

5 Výsledky a diskuze

5.1 Vývoj lesní plochy

Vývoj lesů v letech 1844 – 2011 je znázorněn v grafu č. 1. Lesní plocha v letech 1844 – 1845 pro obce Nalžovy a Stříbrné Hory (později Nalžovské Hory) byla 134,35 ha, tj. 15,47% z celkové výměry katastrálního území (**příloha č. 1**). Celková výměra katastrálního území byla v té době 868 ha. Obec v té době nevlastnila žádný les. Těch málo lesů, které v okolí byly, patřily hraběcímu rodu Taaffů. Obec se proto snažila sázet stromy alespoň v jejím okolí.

Roku 1854 byla velká krupobití a časté průtrže mračen, což mělo za následek neúrodu, proto hrabě Ludvík Taaffe nechal urovnat halda po těžbě dle anglického vzoru. O 22 let později byli místo akátů u hřbitova vysázeny lípy a následně podél panské hradby a před školní zahradou ořechy.

Graf č. 2: Vývoj lesů

Během 3. vojenského mapování v letech 1877 – 1880 byla výměra lesní plochy 146,32 ha, což je 16,8 % z celkové výměry katastrálního území (**příloha č. 2**). Lesní

plocha neustále rostla. V roce 1896 byla vysázena halda nejen ovocnými stromy jako třeba třešněmi, ale také smrky, ořechy, kaštany a ostatní prostor břízami, keři jako je hloh, bez nebo jasmín a tak byl zřízen městský park. Na haldách pak byla vyvěšena výstražná tabulka, aby stromy nikdo nepoškozoval. Aby se stromkům dobře dařilo, byl v parku vydán zákaz prodeje trávy na dlouhých 6 let. Tím se utvořil pevný drn, který mohl chránit kořeny. V roce 1906 se opět vysazovalo. U sv. Jana 9 ořechů, podél silnice 11 ořechů a u „obecnice“ dalších 6 ořechů. O rok později se jich před farou vysadilo dalších 15 a v parku proti „Svatým“ ještě 4 lípy. S vysazováním se ale nepřestávalo. V letech 1913 až 1923 se rozrostly počty stromů v obci ještě o 13 třešní, 5 douglasek, 20 břízek a místní občan Tomáš Plánička na zbytku hald u hřbitova vysázel březové stromky jako památku po dolování z roku 1892 a nechal tento kopec zarůst. Veliké mrazy udeřily v zimě na přelomu roku 1929. Ty zničily mnoho ovocných stromů v sadech i zahradách. Potom skoro 20 let se nic nevysazovalo. Až v letech 1948 – 1949 občané opět začali. Například Josef Peleška vysázel svá pole ovocnými stromy na Černavě vedle obecního pozemku nebo pole u Kořínku. Ke konci roku 1950 se občanům splnilo jejich velké přání mít svůj vlastní obecní lesík. Byl jim přidělen les „Černava“ o výměře asi 19 ha. O rok později byl k lesu dodatečně přidělen ještě les „Háj“ za Sedlečkem ve výměře asi 3 ha. S lesy měla obec velké potíže, jelikož pro zvýšenou těžbu dříví se těžko sháněli dělníci.

V roce 1952 se lesní plocha v katastru obce rozprostírala na 172, 9 hektarech. To bylo 19,8 % z celkové plochy 875 ha (**příloha č. 3**). Téhož roku k přiděleným lesům přibyla sloučením obcí i lesopark Prašivice, takže obec měla v držení asi 100 ha. Zbýlých 72 ha patřilo soukromým vlastníkům. V lese se pěstovali druhy lesních stromů jako jsou jedle, smrky, borovice, částečně buky, lípy, duby, břízy, vrby a jiné listnaté stromy. Lesní správa v Nalžovských Horách se rozhodla v roce 1957 osázet obecní pozemky listnatými stromy, především topoly. Nejprve měla v plánu vysázet jen zadní dráha bývalých Stříbrných Hor, nakonec ale změnila názor a vysázela i dráha přední. Dne 12. 2. 1960 konalo JZD svojí výroční schůzi za přítomnosti 45 členů. Při této schůzi bylo odhlasováno združstevnění lesů soukromých vlastníků. Ve dnech 12-16. února 1962 se rozpoutala v celém kraji vichřice, která nadělala mnoho škody. Místy dosahovala rychlosti až 200 km/h. Poškodila telefonní a elektrické vedení, poškodila mnoho budov, ale největší škody byly shledány v lesích. Jen v Polesí Nalžovské Hory vyvrátila tato vichřice

na 2500 kubických metrů. V lesoparku Prašivice byly zničeny semenné porosty modřínů a douglasek. Na celé ploše se projevila ničivá síla větru. Odhadově bylo rozlámáno přes 500 plm. dřevní hmoty, nehledě na zničené oplocenky proti zvěři a zalesněné kultury. Cesty byly do úplné likvidace zcela nesjízdné. Poškozeny byly nejen staré porosty, ale i mladší často prořezávkové. Největší polomy byly do 2-3 metrů. V „Posekanci“ bylo nejméně 200 plm. na ploše asi 0,7 ha. Přepadový vítr vyvrátil zbytek porostu a lze říci, že to byly největší a nejhorší polomy v obvodu celého polesí. To se pro celé území Nalžovských Hor nacházelo na 14 katastrálních územích o výměře státních lesů asi 860 ha. Nejhorší bylo, že vichřici podlely i některé mladé porosty staré 30–40 let. Vývrátů a zlomených stromů jen ve státních lesích bylo cca 4500 plm. dřevní hmoty na 22 ha lesa, což představovalo těžbu na dva hospodářské roky. Byly podniknuty veškeré kroky k úspěšné likvidaci této pohromy. Místní národní výbor a Jednotné zemědělské družstvo požádalo o pomoc a ke konci března bylo zpracováno asi 1600 plm. kalamitního dřeva. Velmi účinně pomohli členové JZD Zavlekov, Miřenic a Ústalče. Občanům Nalžovských Hor se podařilo uklidit podstatnou část lesů do konce roku 1962. Lesní závod Nepomuk poslal na výpomoc dokonce brigádníky ze Slovenska. Nepříznivé jarní počasí také napomohlo tomu, že lidé nemohli pracovat na polích a zaměřili se na výrobu kulatiny pro dřevopracující závody.

Vypočítaná plocha lesního pozemku z leteckého snímku z roku 2011 byla 138,3771 ha, což bylo asi 15,76 % z celkové výměry katastrálního území (**příloha č. 4**). Úbytek lesních stromů za posledních několik let byl především z toho důvodu, že se v noci ze 17. na 18. ledna 2011 přehnal přes kraj orkán Kyrill, který na Klatovsku způsobil největší školy.

5.2 Vývoj lesoparku Prašivice v mapě

Prašivický vrch představuje tak výraznou dominantu, že byl zobrazován v mnoha kartografických pramenech. Při 1. vojenském mapování ze začátku 18. století, konkrétně z roku 1837, je zde zachycen ještě kompaktní lesní porost. K úpravám hospodářských lesů do podoby parkového lesa, doplněného romantickými stavbami a skulpturami došlo

v letech 1837 – 1845. (Zatímco uvedená katastrální mapa z roku 1837 zobrazuje les jako nečleněný útvar s vysokým podílem mladších porostů, na mapách z 2. vojenského mapování v letech 1844 – 1845 je již zřetelná základní osová dispozice (**Příloha č. 9**). Při 3. vojenském mapování z let 1877 – 1880 byly na mapě již zakresleny některé stavby i s jejich popisy jako např. Gloriet (**Příloha č. 10**). Nejpodrobněji však zachycuje lesopark Prašivice porostní mapa revíru Nalžov z roku 1886 (**Příloha č. 11**).

5.3 Vývoj zemědělství

Podle údajů Nalžovského panství byla roku 1825 celková plocha panství 11 993 strychů 1390 sáhů. Z toho připadalo na panství Nalžovské 1,045 strychů 432 sáhů. Na Zamlekov připadalo 1201 strychů 352 sáhů a na panství Svojišice 647 strychů 613 sáhů. U povolání převládalo zemědělství, chov dobytka, pěstování lnu a jeho zpracování.

Druh plochy	Výměra
Orná půda	370 ha 24 a
Louky	103 ha 25 a
Zahrady	25 ha 98 a
Pastviny	18 ha 68 a
Lesy	86 ha 45 a
Rybníky a bažiny	41 ha 0,4 a
Zastavěné a ostatní plochy	3,6 a
Státní neplodná půda	15 ha 89 a
Celkem	661 ha 53 a

Tabulka č. 4: Výměra kultur obce Nalžovy z roku 1921

V červnu 1930 se na Stříbrných Horách pěstovalo: pšenice, žito, ječmen, oves, hrách, čočka, směska, mrkev, mák, brambory, řepa, tuřín, zelí a ostatní zelenina. Hlavním příjmem v hospodářství byl chov hovězího a vepřového dobytka. V roce 1947 se většina

obyvatel živila převážně zemědělstvím na svých pachtovaných políčkách. Každý kdo mohl, hledal si příležitostní výdělek v lese, na úpravách cest, silnic a podobně. K tomu bylo tak velké sucho, že úroda obilovin byla naprosto kritická. Stát se rozhodl vypomáhat zemědělcům podporami. Obec dostala od okresního Národního výboru podporu 41 680 Kčs. Všechny peníze byly rozděleny mezi zemědělce. Zemědělské usedlosti byly většinou do 3 ha půdy. Největší výměra byla u tří usedlostí a to více jak 5 ha půdy. Ke dni 16. května 1961 farma Nalžovské Hory obhospodařovala viz **tabulka č. 5**.

Druh výměry	Plocha v ha
Orná půda	471,63
Louky	127,08
Zahrady	7,62
Pastviny	7,62
Celkem	613,95

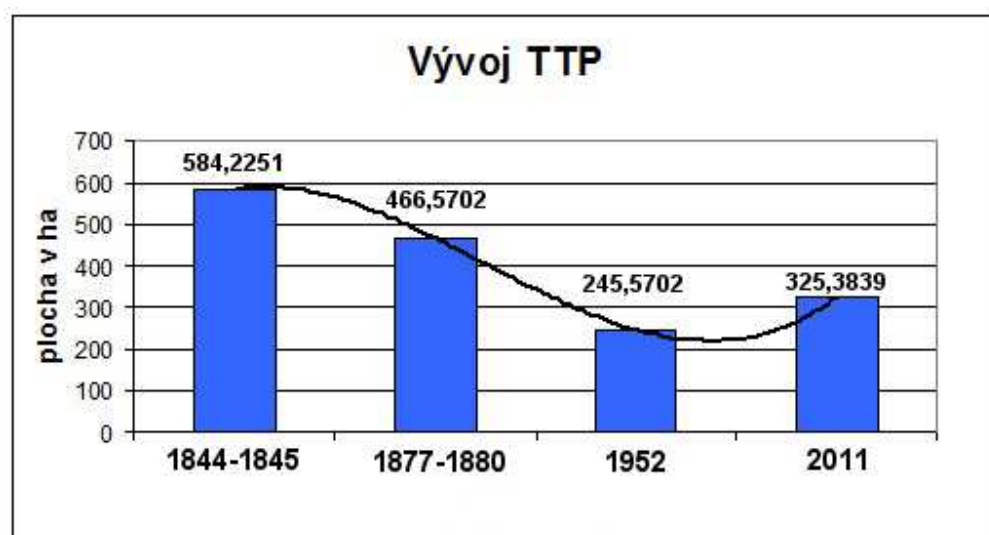
Tabulka č.5: Stav farmy Nalžovské Hory v roce 1961

V současné době není na Nalžovských Horách žádné zemědělské družstvo. Jen pár občanů má doma malé hospodářství např. krávy, prasata, králíky, kachny nebo slepice. V dnešní době lidé na vesnici preferují spíše maso si koupit v supermarketu, než chovat doma vlastní zvířata.

5.3.1 Louky a pastviny

Stovky let byly louky a pastviny obhospodařovány obvyklým způsobem a to zejména pastvou a kosením. Vývoj je znázorněn v **grafu č. 2**.

Mapa z 2. vojenského vojenského mapování nám ukazuje, že se zde vyskytovalo 584,2251 ha trvalých travních porostů (**příloha č. 1**), tj. 67,31% z celkové výměry katastrálního území (868 ha). Téměř vše bylo majetkem hraběcího rodu Taaffe. V první polovině 19. století se zvolna začalo přecházet ke stájovým odchovům dobytka.

Graf č.3: Vývoj trvalých travních porostů

Během let 1877-1880 se plocha TTP snížila na 466,9329 ha (**příloha č. 2**), tj. 53,55 %. Velká povodeň zasáhla obec v roce 1896. Voda způsobila obrovské škody na polích. Dr. Jindřich Taaffe vlastnil velkostatek Nalžovy v roce 1924. Zemědělská půda v té době činila 310 ha a lesy i s ostatními půdami byl 626 ha. Tato výměra se týkala všech obcí, které spadaly do celého katastru Nalžovských Hor.

Po parcelaci byla v roce 1952 rozloha TTP 245,5702 ha (**příloha č. 3**), tj. 28,06 % z celkové výměry. Na základě usnesení Strany a vlády o zúrodnění půdy v roce 1959 promýšleli družstevníci v Nalžovských Horách jak budou dále postupovat při pracích se zúrodněním. Rozhodli se, že musí začít u rozorávání příkrých mezí a odstranění keřů, nahromaděných kamenných ostrůvků v honech a urovnání terénu, neboť to vše jim dělá obtíže při obdělávání půdy. Patří do toho i ničení strojů a zvyšování nákladů na 1 ha půdy. Roku 1964 bylo na všech loukách provedeno čištění zanesených struh a vodotečí. Kromě toho se některé louky hnojily průmyslovými hnojivy a zbylé se povápňovaly. Po celý rok 1966 se na loukách odvodňovalo a dělaly se strouhy. Louky se hnojily kompostem

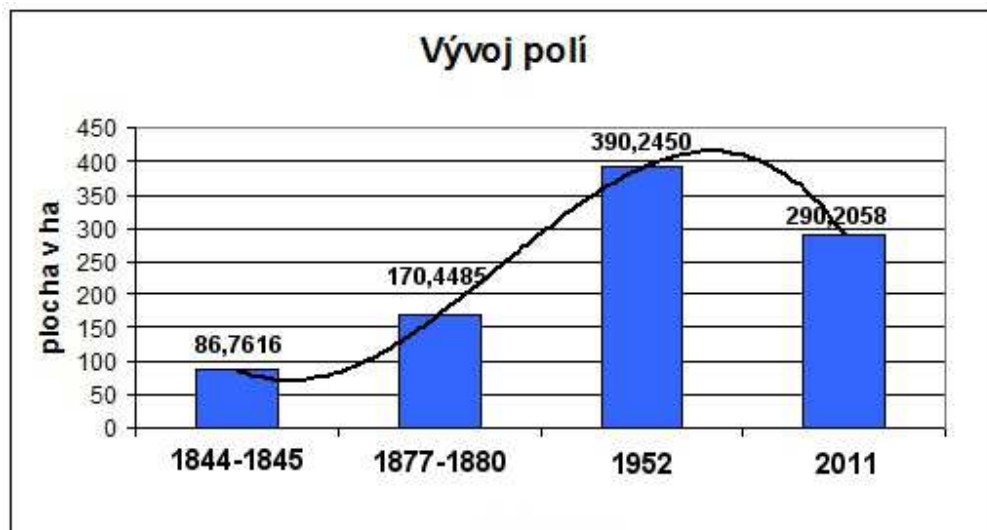
a umělými hnojivy. Nejhorším problémem v roce 1967 stále zůstávaly TTP. Většina byla ve špatném stavu a jejich sekání a sklizeň byla namáhavá a nákladná. Louky se rovněž neustále rozorávaly, tím pádem se jejich výměra zmenšovala.

Výměra TTP v roce 2011 byla 325,3839 ha, tj. 37,06 % z celkové výměry 878 ha (příloha č. 4).

5.3.2 Vývoj polí

V důsledku zavádění střídavého systému hospodaření se v průběhu první poloviny 19. století rozšířila u nás rozloha orné půdy asi o čtvrtinu a podstatně ubylo úhorů, i když ještě v polovině století jich zbývalo okolo 20% zemědělské půdy (LÖW, MÍCHAL 2003).

V Nalžovských Horách byla výměra polí během 2. vojenského mapování 86,7616 ha (příloha č. 1), tj. 9,99%. O zhruba 30 let později se výměra polí víc jak zdvojnásobila na 170,4485 ha (příloha č. 2), tj. 19,55%. To bylo způsobeno tím, že se dobytek přehnal z pastvy do kravínů a začalo se více pěstovat na polích.

Graf č.4: Vývoj polí

Když v roce 1937 prodal Edward Taaffe celé panství bratrům Františkovi a Karlovi Müllerovým, tak ti založili „Nalžovské šlechtitelské podniky“, kde byly vypěstovány speciální odrůdy žita a ovsy. Fungující hospodaření však narušila 2. světová válka. Když se podařilo překonat toto těžké období, bylo přerušeno státem i místními revolucionáři, kteří se chtěli zmocnit zámku a hlavně fungujících statků. Paradoxní je, že to byli i lidé, kteří právě díky Müllerům a práci na zámku snadněji přečkali okupaci. Rodina Karla Müllera byla nakonec ráda, že si zachránila život odchodem do emigrace (BOUZEK, HOUDEK 2009).

Po nástupu komunismu se úplně změnil systém hospodaření bez ohledu na místní podmínky. Výrazně se zvýšila eroze půdy a odvodňovalo se a zavlažovalo v místech, kde nebylo potřeba. Celé hospodářství se neslo za honbou nikoliv za ziskem (efektivitou), ale za výnosy (za jakoukoliv cenu) (LÖW, MÍCHAL 2003).

Z leteckého snímku z roku 1952 byla zjištěna výměra 390,2450 ha, tj. 44,6 % z celého katastru (**příloha č. 3**). Roku 1957 se rozoralo mnoho mezí a odvezlo se na 60 m³ kamene. Tím se získalo 0,5 ha nové orné půdy. V roce 1963 byla výměra zemědělské půdy 631,69 ha, z toho obhospodařoval Státní statek 566,02 ha a soukromně hospodařící občané 65,67 ha. O rok později byla veškerá zemědělská půda dosud neobdělávána zasetá trávou. Jednalo se o pozemky horší kvality. Dále byl vydán zákaz vypalování mezí a zákaz těžby dřeva na nelesních pozemcích. Roku 1963 naplánovala farma Nalž. Hory v následujícím roce rozorát 3 ha neproduktivních luk a trvale je přeměnit na ornou půdu. 9. března 1965 byly rozorány 4 ha luk. Na všech málo výnosných loukách byla provedena rekultivace a meliorace. Buldozery rovněž srovnaly meze na Lipové. Celkem v roce 1970 hospodařilo středisko Nalžovské Hory na 557 ha orné půdy.

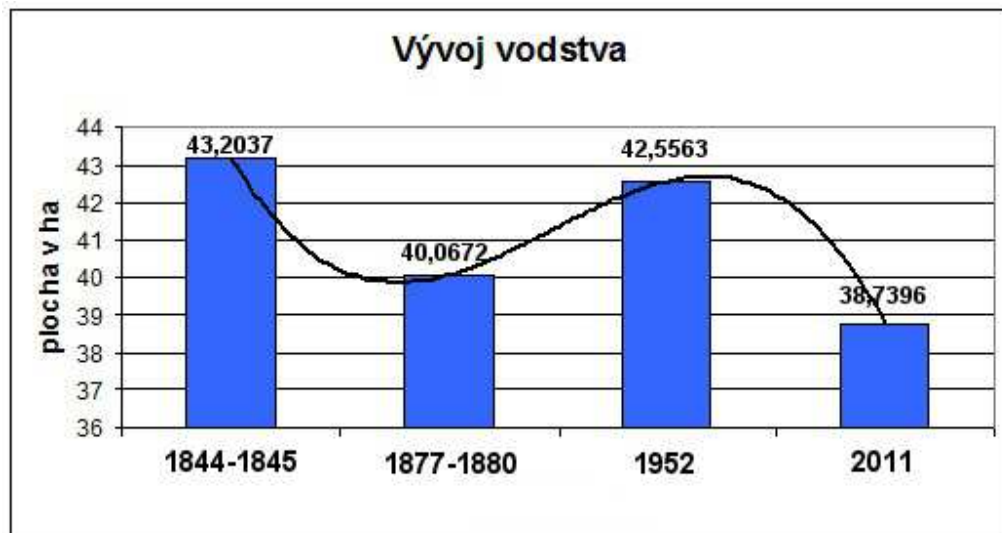
Po roce 1990 dcery a syn Karla Müllera žádali o navrácení majetku. Zámek jim byl vydán v roce 1993, další majetek (lesy, pole, rybníky) však až v roce 1998. Po tak dlouhé době už nebylo možné navázat na hospodaření, které Müllerovi zamýšleli (BOUZEK, HOUDEK 2009).

V roce 2011 se výměra orné půdy zmenšila téměř o 100 ha na úkor TTP. V současné době byl dobytek vyhnán na pastvy a tím pádem se zatravňuje. V roce 2011 byla plocha 290,2058 ha., tj. 33,05% z celého katastru (**příloha č. 4**).

5.4 Vývoj vodohospodářství

Z druhého vojenského mapování v letech 1844-1845 je patrné, že vodních ploch tam hned několik, ale bohužel ani jeden nebyl ve vlastnictví obce. Výměra vodních ploch dosahovala 43,2038 ha, tj. 4,98 % z celého katastru (**příloha č. 1**).

Graf č.5: Vývoj vodních ploch

První obecní rybníček jménem Kořínek byl koupen dne 10. července 1875 od Nalžovského panství za 85 zlatých. Rybníček měřil podle Josefského měření 416 čtverečných sáhů, podle pozdějšího měření měl 405 čtverečných sáhů. Během 3. vojenského mapování byla zjištěna výměra vodních ploch 40,0672 ha, tj. 4,6 % z celého katastru (**příloha č. 2**).

9.května 1926 rozhodla městská rada o koupi rybníčka Čermáček, ležícího nad obecním rybníčkem Kořínkem. Tehdy byl koupen od Dr. Jindřicha Taaffe. Od té doby měla obec v majetku rybníky Kořínek a Čermáček. Po 2. světové válce uprchli majitelé Nalžovského panství bratři Müllerové do Irska a tím pádem byl všechn jejich majetek zabaven. Roku 1948 byly rybníky přiděleny rybníční správě státních lesů t. č na Zelené Hoře u Nepomuka.

Vývoj vodních ploch byl zřejmý i z leteckého snímku z roku 1952, kdy výměra činila 38,7396 ha, tj. 4,41 % z celkové plochy katastru (**příloha č. 3**).

16. května 1957 poslala Rada okresního národního výboru v Horažďovicích z hygienicko-epidemiologické stanice následující dopis: „Vzhledem k tomu, že bylo žádáno jak občany tak vojskem a rekreanty, aby v blízkosti Nalžovských Hor byl vhodný rybník ke koupání, žádali jsme Státní rybníkářství o uvolnění některého rybníka. Státní rybníkářství však zamítlo zastavit hnojení rybníka“. Tím pádem se občané neměli stále kde koupat.

Tabulka č.6: Výčet vodních ploch v katastru Nalžovské Hory v roce 1957

Název rybníku	Plocha v ha	Majitel
Novec (Nový)	34,4286	Státní rybníky
Starec (Starý)	1,6563	Státní rybníky
Zmrzlíkovec	2,7874	Státní rybníky
Podhorný	1,3348	Státní rybníky
Korytník	2,3396	Státní rybníky
Čermáček	0,1367	MNV Nalž. Hory
Kořínek	0,14	MNV Nalž. Hory
V Drahách	0,1649	Státní rybníky

V roce 2011 počet vodních ploch výrazně ubyl. Některé rybníčky byly zmenšeny a část jich dokonce zrušena. Výměra byla 38,7396 ha, tj. 4,41 % z celkové plochy (**příloha č. 4**). Rybníky jsou bohužel v takovém stavu, že se v nich nedá koupat. Na některých myslivci uměle chovají divoké kachny na odstřel a v jiných zase rybáři ryby a tím pádem je do rybníků sypáno krmení jak od rybářů, tak od myslivců. Voda je znečištěna nejen krmivem, ale také výkaly od kachen. K tomu navíc voda silně zapáchá.

5.5 Návrh rozvoje obce do budoucna

Všechny návrhy změn jsou vyjmenovány pod čísly 1 až 31 v **příloze č. 6** a vyznačeny v **příloze č. 7**.

Obec by se měla snažit vytvářet širší podmínky pro posílení osídlení a rozvoje bydlení. Městys zajišťuje převážně obytnou funkci, ale trvale se zde zvyšuje také rekreace. Jelikož obec nemá žádné plochy pro veřejnou rekreaci, vybudovala bych u rybníků Novce (**č. 9-10**) a Kořínku (**č. 11-12**) rekreační středisko. V obci i jejím okolí se nachází mnoho zajímavých míst vhodných k turismu. Např. lesopark Prašivice je ideálním místem pro odpolední procházky a turisticky zajímavé jsou také nedaleké hrady Rábí a Velhartice. Oblastí vede také několik značených cyklotras. Jedna byla v návrhu také vyznačena pod **číslem 31** směrem k restauraci „U svatého Antonína“. V její blízkosti se nachází rodinná hrobka rodu Taaffe. V obci je také potřeba upravit zeleň, především zámecký park, který je bohatý na výskyt vzácných cizokrajných dřevin. Je nutné vysekat keře, které se v něm přemnožily a upravit cesty pro pěší turistiku. Probírka dřevin je nutná také v Horním parku (**č. 28**). Zámecký areál má nyní nového majitele a ten má v plánu zrekonstruovat ho na rekonvalescenční centrum (**č. 15 a 17**). Z bývalého autoparku by mohl být vybudován sběrný a stavební dvůr (**č. 29**). V blízkosti lesoparku Prašivice bych umístila oboru s jeleny nebo daňky (**č. 26**). V okolních vesnicích se již několik obor nachází a dlouhá léta je zde s úspěchem udržován chov této zvěře. Dále by měl být zachován krajinný ráz rybníčnaté soustavy na území Nalžovska a ochrana přírodně významných lokalit – pastvinná draha jako VKP či PP. Chráněn by měl být také zámecký park a lesopark Prašivice. Vodní plochy a toky by potřebovaly obnovit a zrevitalizovat. Obnova je nutná zejména u rybníka Starce (**č. 27**). V obci by se měla také vybudovat případná protipovodňová opatření. Ve volné krajině došlo v důsledku intenzivního zemědělského využívání k likvidaci či omezení ekologicky stabilizačních prvků, takže část území je ekologicky málo stabilní. Dílčí plochy na území obce jsou ohroženy vodní či vzdušnou erozí, ale i zátopami. Proto je potřebné sledovat zabezpečení protierozních opatření a revitalizaci krajiny. Východně za obcí na „Velkých dílech“ by bylo možné vybudovat halu na výrobu nábytku či skladovací prostory (**č. 25**). Jedná se o lokalitu za obcí, takže by obyvatelé neobtěžovala hlukem ani prachem. Zároveň by vznikla nová pracovní místa. V bezprostřední blízkosti hřbitova

je potřeba vybudovat vhodné parkoviště, protože jeho návštěvníci nemají často kde zaparkovat (č. 20). Především v době památky zesnulých, kdy je hřbitov navštěvován nejvíce, je zde velký problém s nedostatkem místa, což činí potíže hlavně starším nemohoucím spoluobčanům. Vzhledem k nedostatku místa lze totiž zaparkovat pouze v centru obce a i méně mobilní občané jsou tak nuceni absolvovat poměrně náročnou cestu do kopce, která trvá i několik desítek minut. Úprava tohoto hřbitova je opravdu nutná (č. 14). Hřbitov je vzhledem k počtu náhrobků poměrně malý, proto by v případě nedostatku místa, mohl být druhý vybudovaný i s parkovištěm v lokalitě Pod Prašivicí (č. 18-19). V případě, že by se obec dále rozrůstala do stran, bylo by na výstavbu vhodných hned několik lokalit, např. Pod Vuleškem, U Dobré vody, Nad Čermáčkem (č. 1-8). V obci by se měla také vyřešit občanská vybavenost. U benzinové stanice je vhodná lokalita na vybudování prodejny smíšeného zboží (č. 13). V lokalitě „U parku“ by mohla být postavena třeba hasičská zbrojnice nebo turistická ubytovna (č. 16). Pod benzinovou stanicí by mohlo být umístěno záchytné parkoviště (č. 21). Nesmíme zapomenout na sídelní (č. 22-23) a ochrannou zeleň (č. 24), které jsou v návrhu rovněž vyznačeny. Obcí vede hlavní silnice, po které jezdí především nákladní auta, tzn. že způsobují prach a hluk, proto by mohl být vybudován obchvat kolem obce (č. 30).

6 Závěr

Snahou práce bylo podat co nejpodrobnější pohled na posouzení historické geneze krajiny a vymezení katastrálního území. Mým úkolem bylo shromáždit všechny textové i mapové podklady, které by pomohly k určení hlavních bodů zvratu ve vývoji oblastí a návrh dalšího možného rozvoje oblasti. Katastrální území bylo rozděleno do jednotlivých období a následně zpracováno v programu Land use. Ve vymezených obdobích byl pozorován jejich historický vývoj.

Podle zadání práce jsem se měla zabývat sledováním historického vývoje krajiny v jednotlivých letech. V tom mi nejvíce pomohlo čerpání ze starých map a dobových fotografií. Potřebné informace jsem získala také z obecních kronik. Významným informačním zdrojem pro mě byly také knihy z knihovny, umístěné v budově Městského úřadu v Nalžovských Horách.

Jak vyplynulo z výsledků změn, které proběhly ve sledovaných letech, vývoj lesní plochy ovlivnily především přírodní katastrofy jako byly vichřice a krupobití. Samotní obyvatelé na lesnictví neměli velký vliv, protože téměř všechny pozemky patřily šlechtě. Až později přešlo vlastnictví lesů na samotnou obec.

Louky a pastviny od roku 1844 značně ubývaly. Největší zlom nastal po nástupu Komunistické strany k moci, když se jejich výměra snížila téměř o polovinu. O padesát let později byla sice část orné půdy zatravněna, ale nikdy už nedošlo k navrácení pozemků do původní podoby jako tomu bylo před vlnou kolektivizace.

Orná půda na tom byla ve srovnání s loukami a pastvinami mnohem lépe. Od roku 1844 se výměra zdvojnásobila a v roce 1952 dosahovala její výměra dokonce více než čtyřnásobku, což bylo způsobeno výše zmíněnou kolektivizací, nesmyslným scelováním pozemků a rozoráváním mezí. Po zániku tak zvaných JZD se počet hektarů orné půdy opět snížil.

Vodní plochy se také v rozmezí několika let výrazně měnily. Některé rybníky z neznámých důvodů zcela zanikly. V současné době je výměra vodních ploch nejnižší za poslední dobu a bohužel, vzhledem k současné klesající tendenci vodních toků, nelze očekávat v nejbližší době mimořádnou změnu pozitivním směrem.

Součástí práce jsou také navržené změny, které by měly napomoci rozvoji obce. Hlavním pilířem je především bydlení, ale také rekreace. K tomu účelu je důležité vybudovat v okolí kvalitní značené cesty pro cyklisty a pěší. Tato skutečnost by mohla přilákat do obce více turistů a rekreatantů. Přestože má obec výhodnou polohu – prochází tudy důležitá silnice, spojující Klatovy a Strakonice – v současné době se v obci nenachází žádný výrobní podnik, který by zaměstnal alespoň část místních obyvatel. Z tohoto důvodu byl učiněn návrh, kde by mohly být umístěny vhodné prostory pro podnikání. Při plánování umístění podniku byl brán ohled na to, aby případně neobtěžoval obyvatele hlukem.

V současné době neustále dochází k poklesu počtu obyvatel v obci. Mladí odchází za studii a prací do velkých měst a zůstává tak převážně střední generace a důchodci. Aby nedošlo k postupnému zániku obce, je potřeba přilákat do Nalžovských Hor mladé lidi a rodiny s dětmi. Toho však bude možné dosáhnout pouze za následujících podmínek. Je nutné udržet stávající sociální vybavenost obce – zachovat školku a školu, zdravotní středisko, obchody, poštu, knihovnu a ponechat stávající autobusové spoje do nejbližších měst. Dále je třeba umožnit stavět nové objekty (rodinné domy) a vytvářet pracovní místa.

7 Seznam použité literatury

1. **Anděra, M., Zavřel, P., Šumava: příroda historie život.** 1. vyd. Havlíčkův Brod: Baset, 2003. 800 s. ISBN 80-7340-021-9.
2. **Bernard, J. H. a kol.: Mineralogie Československa.** 2. vyd. Academia Praha 1988
3. **Bernard J. H. a kol. Mineralogie Československa.** Academia Praha 1969, s. 400
4. **Bělohávek, M., Bystrický, V., Čapková, J., Gross, A., Hofmann, G., Kovář, J., Kumpera, J., Kynčil, J., Mathauser, V., Pelant, J., Polák, S., Tywoniak, J., Vaniš, V., Hradý, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (IV) Západní Čechy.** Vydalo nakladatelství Svoboda, Praha 1985, s. 523
5. **Bouzek, S., Houdek, Z. Zámek Nalžovy (Ellischau).** [online]. 2009. [citace 2013-01-10]. Dostupný na World Wide Web:< <http://zameknalzovy.com>>
6. **Brandos, O., Fenclová, J. Šumava.** [online]. 22.3.2007. [citace 2013-02-13]. Dostupný na World Wide Web:< <http://www.treking.cz/regiony/sumava.htm>>
7. **Cihlář, T., Pošumavské pivovary – Po stopách starých pivovarů a pivovárků západního Pošumaví aneb od Albrechtic až do Žichovic.** Vydalo nakladatelství Dr. Radovan Rebstöck, Sušice 2003. s. 115, ISBN 80-85301-90-3
8. **Čarek, J. Městské znaky v českých zemích,** ACADEMIA Praha, 1985, s. 260
9. **Černý, P., Hofmanovi R. a P. Polymetalické zrudnění Horažďovického zlomového pásma.** [online]. 12.7.2010. [citace 2012-11-10]. Dostupný na World Wide Web:< <http://minerals.webgarden.cz/+rubriky/nase-clanky/polymetalicke-zrudneni-horaz>>
10. **Černý, P., Mrázek, Z.: Jarosit a chabazit od Novotníků, zsz. od Nepomuku.** Časopis pro mineralogii a geologii, 1985, roč. 30, č. 3, s. 211.
11. **Demek, J. a kolektiv. Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny.** Brno. Academia. 1987. s. 584.
12. **Doucha 2000 IN Löw, J., Míchal, I.: Krajinný ráz,** Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy 2003, ISBN 80-86386-27-9.
13. **Gergel, J., Bureš, P.: Revitalizace Černíčského potoka.** Vydalo Ministerstvo životního prostředí, Praha 1998. s. 78

14. **Hallak, J., MacCabe, J.** *County Sligo*, Vydalo International Institute for Educational Planning, 1973. s. 109
15. **Historie** [online]. c.2013, [citace 2013-02-17]. Dostupné na World Wide Web:< <http://websumava.wz.cz/historie.html>>
16. **Horpeniak, V.** *Červená - Rothsaiifen: střípky z historie jedné šumavské vesnice*. Plzeň: Muzea Šumavy Sušice - Kašperské Hory
17. **Charakteristika Plzeňského kraje** [online]. c.2013, [citace 2013-01-27]. Dostupné na World Wide Web:< http://www.czso.cz/xp/redakce.nsf/i/charakteristika_plzenskeho_kraje>
18. **Jelínek, F.:** *Nedoceněné bohatství*. Praha: MŽP, 1999. s. 111. ISBN 80-7212-113-8.
19. **Klimek, H.:** *Neznámé Čechy – Šumava Podhůří*. Vydalo nakladatelství Regia, Praha 2010. s. , ISBN 978-80-86367-81-1
20. **Kočárek, E.:** *Geologie a petrologie Šumavy*, in Šumava. Příroda – historie – život. Praha 2003.
21. **Koutek, J. (1960):** *Stříbrné Hory v JZ Čechách a geologie v jejich okolí – Časopis Národního muzea, oddělení přírodověd., 129: 84 – 91, Praha.*
22. **Krajovan, J.** *Druhá světová válka a Klatovy* [online]. c.2003, [citace 2013-02-13]. Dostupné na World Wide Web:< <http://www.klatovy.cz/klatovy/fr.asp?tab=snet&id=713&burl=&pt=HS>>
23. **Kratochvíl, J.:** *Topografická mineralogie Čech. Sv. II (H-CH)*. NČSAV Praha 1958. Heslo Hory Stříbrné
24. **Kříž, M.** *Nalžovské Hory v proměnách času*. Vydalo nakladatelství Arkáda. Klatovy 2008. s. 102
25. **Les Prašivice u Nalžovských Hor** [online]. c.2008-2013, [citace 2012-05-06]. Dostupné na World Wide Web:< <http://www.portalhorazdovice.cz/les-prasivice-u-nalzovskych-hor>>
26. **Litochleb, J.:** *K báňskému podnikání v Nalžovských Horách*. Rozpravy Národního technického muzea v Praze. 125. Studie z dějin hornictví 22 NTM Praha 1993, s. 34-37.

27. **Litochleb, J., Kotlovský P.** (1988): *Geologická stavba a mineralizace uranového ložiska Nahošín* – Sborník symposia Hornická Příbram ve vědě a technice, sekce ložisková geologie: 91 – 103, Příbram.
28. **Löw, J., Míchal, I.:** *Krajinný ráz*, Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy 2003, ISBN 80-86386-27-9
29. **Machart, J., Krištiak J.** (1987) : *Dílčí závěrečná zpráva o vyhledávacím průzkumu na úseku Zborovy – Nažovské Hory*. MS archiv DIAMO SUL Příbram.
30. **Mikeš, J.** (1968) : *Zpráva o průzkumné činnosti závodu VII – Horažďovice – n.p. JDGP v oblasti jižních a jihozápadních výběžků středočeského plutonu a přilehlé části moldanubika v letech 1953 – 1963*. MS archiv DIAMO SUL Příbram.
31. **Nažovský drak.** Českopis ročník 2008, číslo 11 [online]. c.2008, [citace 2013-01-02]. Dostupné na World Wide Web:< <http://www.ceskopis.cz/archiv.php?id=29>>
32. **Němec, J. K., Litochleb, J.:** *Nerostné bohatství Horažďovicka*. Vydalo Město Horažďovice, Horažďovice 2006. s. 90, ISBN 80-238-5872-6.
33. **Obůrková, E.** *Umělá zřícenina Ballymotte* [online]. c.2013, [citace 2012-07-12]. Dostupné na World Wide Web:< <http://www.kudyznudy.cz/Foto-a-video/Foto/Umela-zricenina-Ballymotte.aspx?lang=csCZ?pageid=123&i=5&typeid=1&galleryid=&competitionid=&orderbyid=1>>
34. **O'Rorke, T.** *The history of Sligo: Town and County*. Dublin : Sligo : J. Duffy ; 1986. Dodd's Antiquarian Books, s. 159
35. **Osídlení Šumavy** [online]. c.2013, [citace 2013-02-14]. Dostupné na World Wide Web:< <http://www.sumavainfo.cz/Osidleni>>
36. **PACÁKOVÁ-Hošťálková, B.** et al.: *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 447-473.
37. **Pauliš, P., Kopecný S., Černý P.** 2007: *Uranové minerály České Republiky a jejich lokality*. Vydalo nakladatelství Kuttna, Kutná Hora. 2007. s.252. ISBN 80-86406-45-8
38. **Pelant, J.** *Města a městečka Západočeského kraje*, Plzeň 1988

39. **Petráňovi, J. et L., 2000: *Rolník v evropské tradiční kultuře*. Set out Praha.**
40. **Pourová, R. *Hrady, zámky a tvrze, které přežily rok 2000*. Plzeňský kraj. Vydalo AgAkcent Klatovy 2011. s. 526. ISBN 978-80-87018-14-9.**
41. ***Přírodní zajímavosti* [online]. c.2012, [citace 2013-02-13]. Dostupné na World Wide Web:< <http://www.risy.cz/cs/turisticke-ris/sumava/prirodni-zajimavosti>>**
42. **Rybák, J. *Dějiny města Hor Stříbrných*. Vydalo město Hory Stříbrné 1898. s.54**
43. **Řezníčková, Z. *Osídlení Šumavy* [online]. c.2013, Vloženo dne 22.9.2012. [citace 2013-02-13]. Dostupné na World Wide Web:<<http://isusice.eu/index.php/susice/104-historie-obce/301-osidleni-sumavy>>**
44. **Sklenička, P.: *Základy krajinného plánování*. Praha: Naděžda Skleničková, 2003. s.321, ISBN 80-903206-1-9.**
45. **Sommer, G. J. *Das Königreich Böhmen : Bd. Klattauer Kreis*. Prag 1839. s. 288**
46. **Studničná, B., Vavřín J. (1962): *Předběžná zpráva o strukturně geologickém mapování při severozápadním kontaktu chanovické apofýzy*.**
47. **Sýkora, J.: 1998: *Venkovský prostor*. 1. díl Historický vývoj vesnice a krajiny. Skriptum ČVUT Praha.**
48. **Špala, S. *Nalžovské Hory 1380-1980*. Vydalo MNV Nalžovské Hory v roce 1980. s.46**
49. ***Šumava* [online]. c.2007, [citace 2013-03-13]. Dostupné na World Wide Web:< <http://www.mezistromy.cz/cz/les/prirodni-lesni-oblasti/sumava>>**
50. ***Šumavské podhůří* [online]. c.2003-2012, [citace 2013-02-13]. Dostupné na World Wide Web:< <http://www.tisicovsky.cz/cs/hory/sumavske-podhuri>>**
51. **Trnka, P.: *Krajinné mikrostruktury a jejich role ve venkovské krajině In Venkovská krajina*. Sborník příspěvků. 4. ročník, Slavičín a Hostětín. ZO ČSOP, Brno: Veronica, 2006, s. 198. ISBN 80-239-7166-2.**
52. **Tůma, D., Zelinková, V. *Průzkum zanikajícího lesoparku Prašivice u Nalžovských Hor*. Památky západních Čech I - 2011. Studie a zprávy. Vydal Národní památkový ústav územní odborné pracoviště v Plzni, Plzeň 2011. s. 118. ISBN 978-80-85035-06-3.**
53. **Úlovec, J. *Hrady, zámky a tvrze Klatovska*. Vydalo nakladatelství Libri, Praha 2004. s.276, ISBN 80-7277-240-6**

54. **Vondráček, V. K.:** *Pamětníci dávných časů - staré a památné stromy na Klatovsku, Sušicku a Horažďovicku*. Vydalo Vlastivědné muzeum Dr. Hostaše, Klatovy 2008. s.79, ISBN 978-80-86104-18-8
55. **Vondruška, V.** *Život staré Šumavy*. Vimperk: Západočeské nakladatelství, 1989. s. 248
56. **Vopěnka, J.** *Historie Šumavy a Pošumaví* [online]. c.2013, [citace 2013-02-13]. Dostupné na World Wide Web:< <http://www.sumavanet.cz/vopin/historie/historie.htm>>
57. **Záloha, J.** *Šumava od A do Z*. vyd. České Budějovice: Růže České Budějovice 1972. s. 214
59. **Zdeněk, K.** *Nalžovské Hory – malý průvodce historií obce*. Vydala Šafránková základní škola vlastním nákladem v červnu 2006, s. 8
60. **Zemědělská krajina** [online]. c.2013, [citace 2013-02-06]. Dostupné na World Wide Web:< <http://www.uake.cz/frvs1269/index.html>>

Další zdroje

1. Pamětní kniha města „Hory Stříbrné“ založena roku 1922. Rybák, J., Stupka, J., Tůma, J. (1920-1956). s. 268. Státní okresní archiv Klatovy
2. Obecní kronika. Kronika města Nalžovské Hory. Druhý díl. Stupka, J., (1955). s. 567. Státní okresní archiv Klatovy
3. Kronika obce Nalžovské Hory. Pátý díl. Stupka, J., (1959-1967). s. 359. Státní okresní archiv Klatovy
4. Kronika obce Nalžov - 1936. Dějiny městečka Nalžov. Doba od roku 1380. Stupka, J., Polák, K., (1936-1950). s. 426. Státní okresní archiv Klatovy

5. Porostní mapa revíru Nalžovy, inv. 4. 422, M 91. Státní oblastní archiv v Plzni, pracoviště Klášter u Nepomuku, fond Velkostatek Nalžovy
6. Soukromý archiv Ivety Trhlíkové a M. Hannany
7. Fotografie poskytla Iveta Trhlíková
8. Mapy z 2. a 3. vojenského mapování, černobílá ortofotomapa z leteckého snímkování z roku 1952 - poskytnuty z Národního geoportálu INSPIRE [staženo dne 20.2.2013]
9. Současnou ortofotomapu z roku 2011 poskytl Zeměměřický úřad v Praze

Seznam flóry a fauny

Flóra

Bahnička vejčitá - *Eleocharis ovata*
Barborka obecná pravá - *Barbarea vulgaris*
Brčál menší - *Vinca minor*
Brslen evropský - *Euonymus europaeus*
Česnáček lékařský - *Alliaria petiolata*
Halucha vodní - *Oenanthe aquatica*
Hasivka orličí - *Pteridium aquilinum*
Divizna velkokvětá - *Verbascum densiflorum*
Kopřiva žahavka - *Urtica urens*
Křehkýš vodní - *Myosoton aquaticum*
Kuřinka červená - *Spergularia rubra*
Lebeda lesklá - *Atriplex sagittata*
Lomikámen zrnatý - *Saxifraga granulata*
Merlík zvrhlý - *Chenopodium hybridum*
Mochna poléhavá - *Potentilla supina*
Ostřice žlutá - *Carex flava*
Plevel okolíčnatý - *Holosteum umbellatum*
Plicník lékařský - *Pulmonaria officinalis*
Pryskyřník lýtý - *Ranunculus sceleratus*
Rukev lesní - *Rorippa silvestris*
Růže májová - *Rosa majalis*
Srha říznačka - *Dactylis glomerata*
Úpor pepřík - *Elatine hydropiper*
Vstavač májový - *Dactylorhiza majalis*
Zdrojovka prameništní - *Montia fontana*
Zvěšinec zední - *Cymbalaria muralis*

Fauna

Bekasina otavní - *Gallinago gallinago*
Čáp bílý - *Ciconia ciconia*
Čolek obecný - *Triturus vulgaris*
Chřástal vodní - *Rallus aquaticus*
Jestřáb lesní - *Accipiter gentilis*
Ještěrka obecná - *Lacerta agilis*
Konipas luční - *Motacilla flava*
Kormorán velký - *Phalacrocorax carbo*
Koroptev polní - *Perdix perdix*
Kuňka žlutobřichá - *Bombina variegata*
Otakárek fenyklový - *Papilio machaon*
Potápka černokrká - *Podiceps nigricollis*
Potápka roháč - *Podiceps cristatus*
Potápka rudokrká - *Podiceps grisegena*
Ropucha obecná - *Bufo bufo*
Rosnička zelená - *Hyla arborea*
Skokan hnědý - *Rana temporaria*
Skokan zelený - *Pelophylax esculentus*
Slepýš křehký - *Anguis fragilis*
Sova pálená - *Tyto alba*
Sýček obecný - *Athene nodua*
Škeble rybníčná - *Anodonta cygnea*
Užovka hladká - *Coronella austriaca*
Užovka obojková - *Natrix natrix*
Veverka obecná - *Sciurus vulgaris*
Volavka popelavá - *Ardea cinerea*
Vydra říční - *Lutra lutra*
Zmije obecná - *Vipera berus*

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ArcGis	Geografický informační systém
CHKO	Chráněná krajinná oblast
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KSČ	Komunistická strana Československa
MNV	Místní národní výbor
NP	Národní park
ONV	Okresní národní výbor
Plm	Plný metr (1 m ³ dřeva)
S-JTSK	Systém jednotné trigonometrické sítě katastrální
ZABAGED	Český úřad zeměměřický a katastrální

VÝZNAM POJMŮ

- Sáh** Historická antropometrická délková míra odvozená od rozpětí rozpažených rukou dospělého člověka. Na našem území byly historicky používány český (dnes staročeský) a vídeňský sáh. Jeho délka byla 1, 7928 metru. Byl také základní plošnou mírou, který byl uváděn v Tereziánském urbáři. Čtvereční sáh měřil 3, 5996 m².
- Strych** (Korec nebo kořec, někdy též strych nebo měřice) je stará česká míra plošného obsahu. Jeden korec neboli staročeský korec = 8112 čtverečních loktů = 2837 metru čtverečního, tento korec se pak také nazýval jitro - býval vyměřován jakožto obdélník. Od roku 1765 pak: jeden korec = 2877, 5 metru čtverečního = 0,5 vídeňského jitra

SEZNAM TABULEK

- Tabulka č. 1: Výměra Nalžovského panství v roce 1837 (Sommer, 1839)
Tabulka č. 2: Geomorfologické členění (Gergel, Bureš, 1998)
Tabulka č. 3: Meteorologické údaje (Stupka, 1970-1973)
Tabulka č. 4: Výměra kultur obce Nalžovy z roku 1921
Tabulka č. 5: Stav farmy Nalžovské Hory v roce 1961
Tabulka č. 6: Výčet vodních ploch v katastru Nalžovské Hory v roce 1957

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. č. 1: Nástin šachet (Rybák, 1898)
Obr. č. 2: Zvětšení pozemků zemědělské půdy po kolektivizaci zemědělství, motivované zlepšeným obděláváním při nasazení mechanizačních prostředků (Sýkora, 1998)
Obr. č. 3: Prašivice u Nalžovských Hor, hradní zřícenina Ballymotte. Hlavní brána dvě okrouhlé bašty při pohledu od jihovýchodu (Pourová, 2011)
Obr. č. 4: Prašivice u Nalžovských Hor, hradní zřícenina Ballymotte. Situace (Zaměření M. Rys, V. Zelinková, kresba D. Tůma, 2011)
Obr. č. 5: Gloriet u jezírka, pohlednice (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)
Obr. č. 6: Gloriet u jezírka, pohlednice (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)
Obr. č. 7: Prašivice u Nalžovských Hor, fantasktní kamenná skulptura draka v lesoparku v době kolem roku 1910 (Reprofoto, archiv M. Hannana)
Obr. č. 8: Starý plán parku (Bouzek, Houdek 2009)
Obr. č. 9: Zámecký park (Bouzek, Houdek 2009)
Obr. č. 10: Nástroj pro georeferencování
Obr. č. 11: Nástroj ArcCatalog
Obr. č. 12: Nástroj editor
Obr. č. 13: Tabulka atributu a výpočet plochy pomocí Calculate Geometry

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Klimadiagram

Graf č. 2: Vývoj lesů

Graf č. 3: Vývoj trvalých travních porostů

Graf č. 4: Vývoj polí

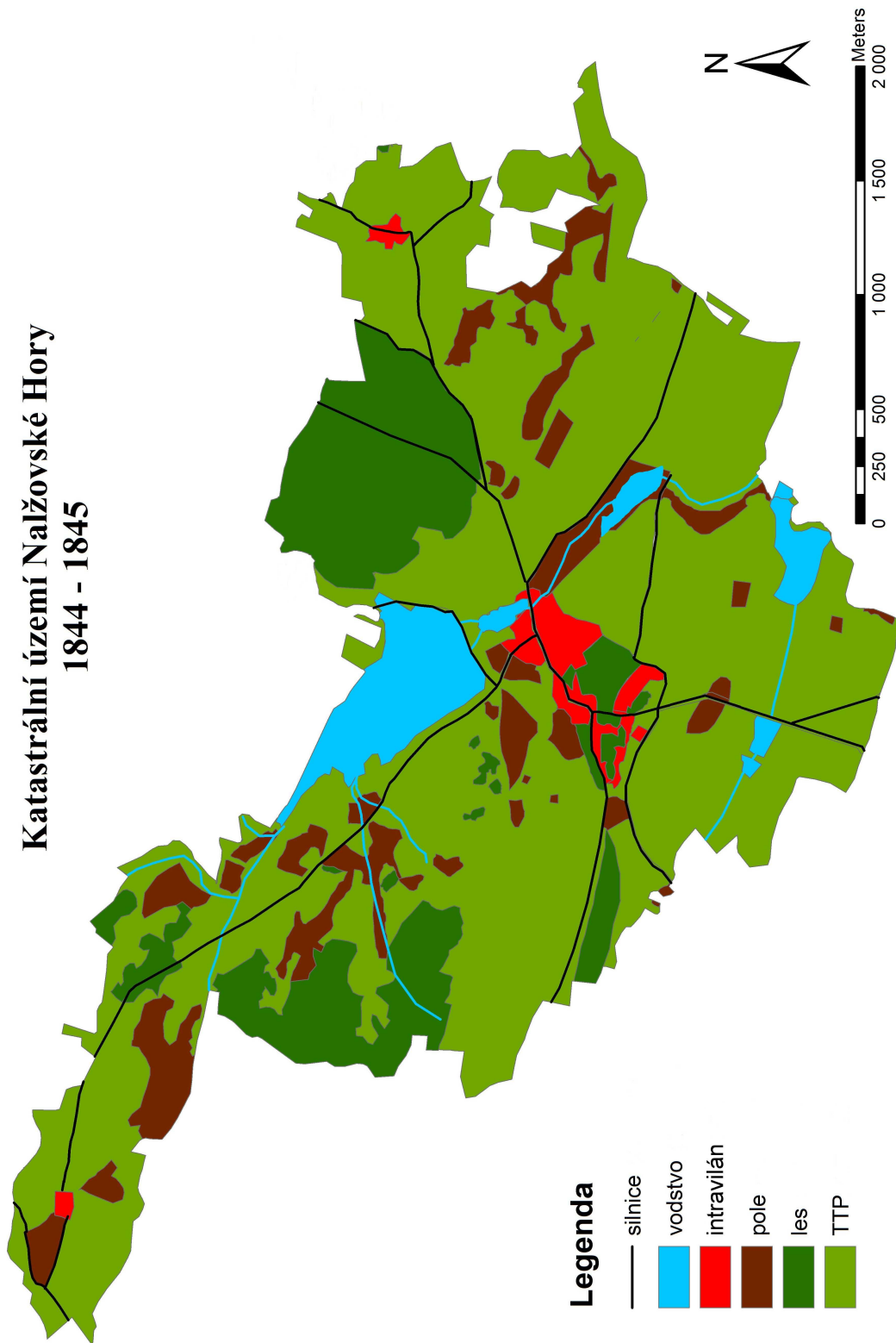
Graf č. 5: Vývoj vodních ploch

8 PŘÍLOHY

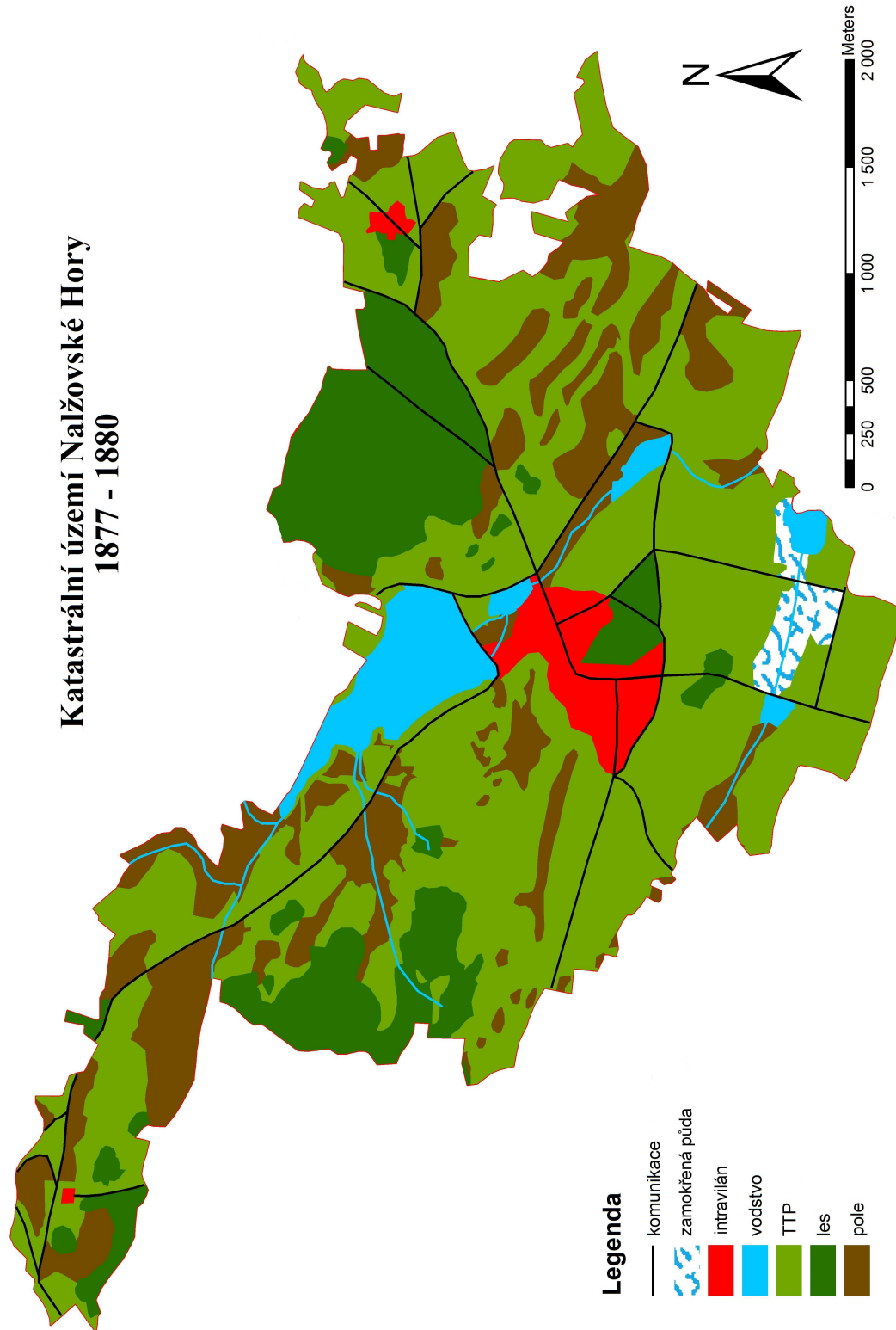
Seznam příloh

- Příl. 1: Land use z let 1844-1845
- Příl. 2: Land use z let 1877-1880
- Příl. 3: Land use z roku 1952
- Příl. 4: Land use z roku 2011
- Příl. 5: Procentuální zastoupení ploch
- Příl. 6: Seznam návrhů pro obec na rok 2020
- Příl. 7: Land use návrhu obce pro rok 2020
- Příl. 8: Současný stav obce
- Příl. 9: Prašivice na mapě z let 1844-1845
- Příl. 10: Prašivice na mapě v letech 1877-1880
- Příl. 11: Porotní mapa revíru Nalžovy
- Příl. 12: Prašivice u Nalžovských Hor
- Příl. 13: Prašivice a zámecký park v proměnách času
- Příl. 14: Zámek s parkem na mapě z roku 1837
- Příl. 15: Hrad Ballymotte v Irsku
- Příl. 16: Nalžovský zámek
- Příl. 17: Zámek na pohlednici
- Příl. 18: Fotodokumentace

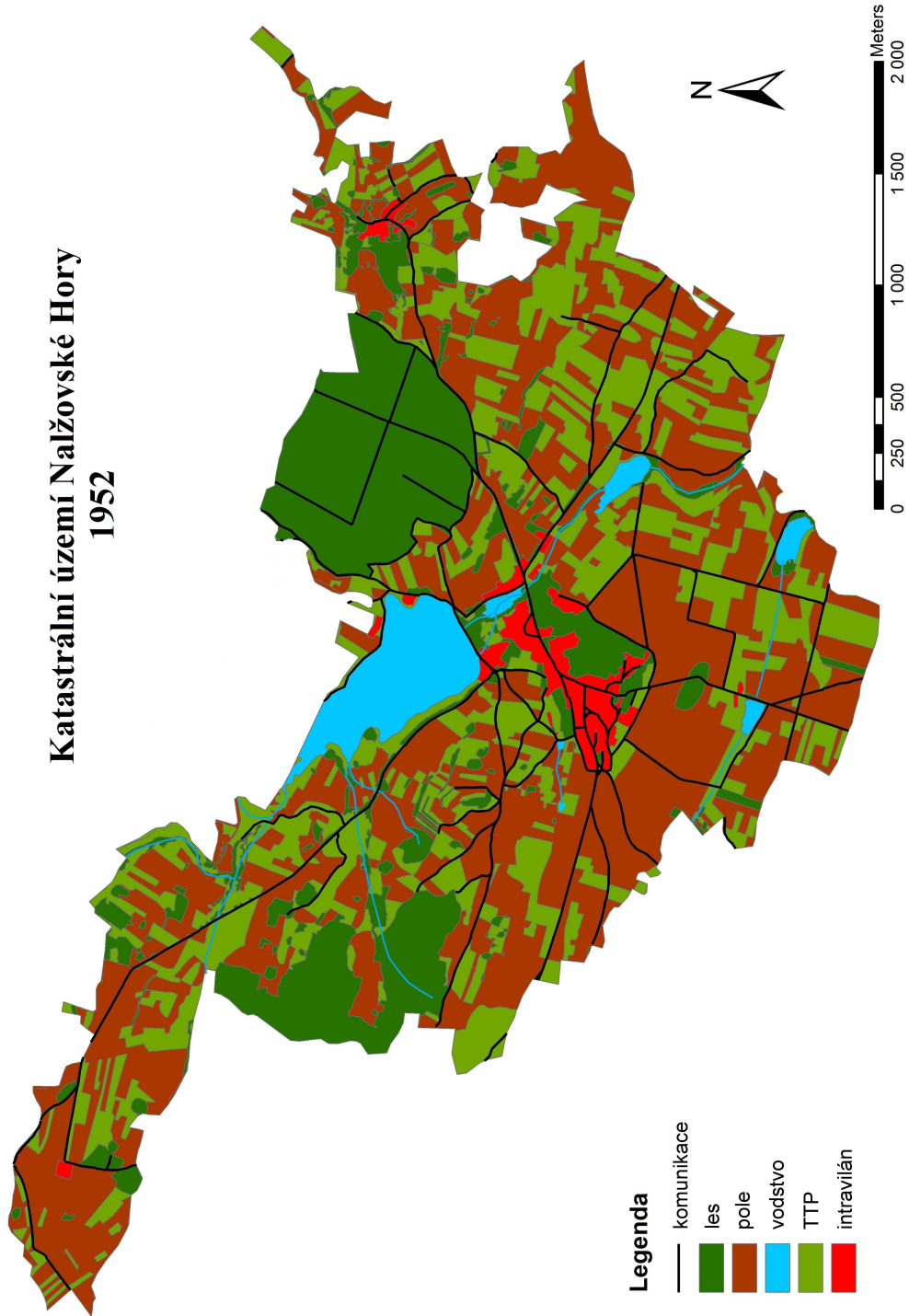
Příl. 1: Land use z let 1844-1845

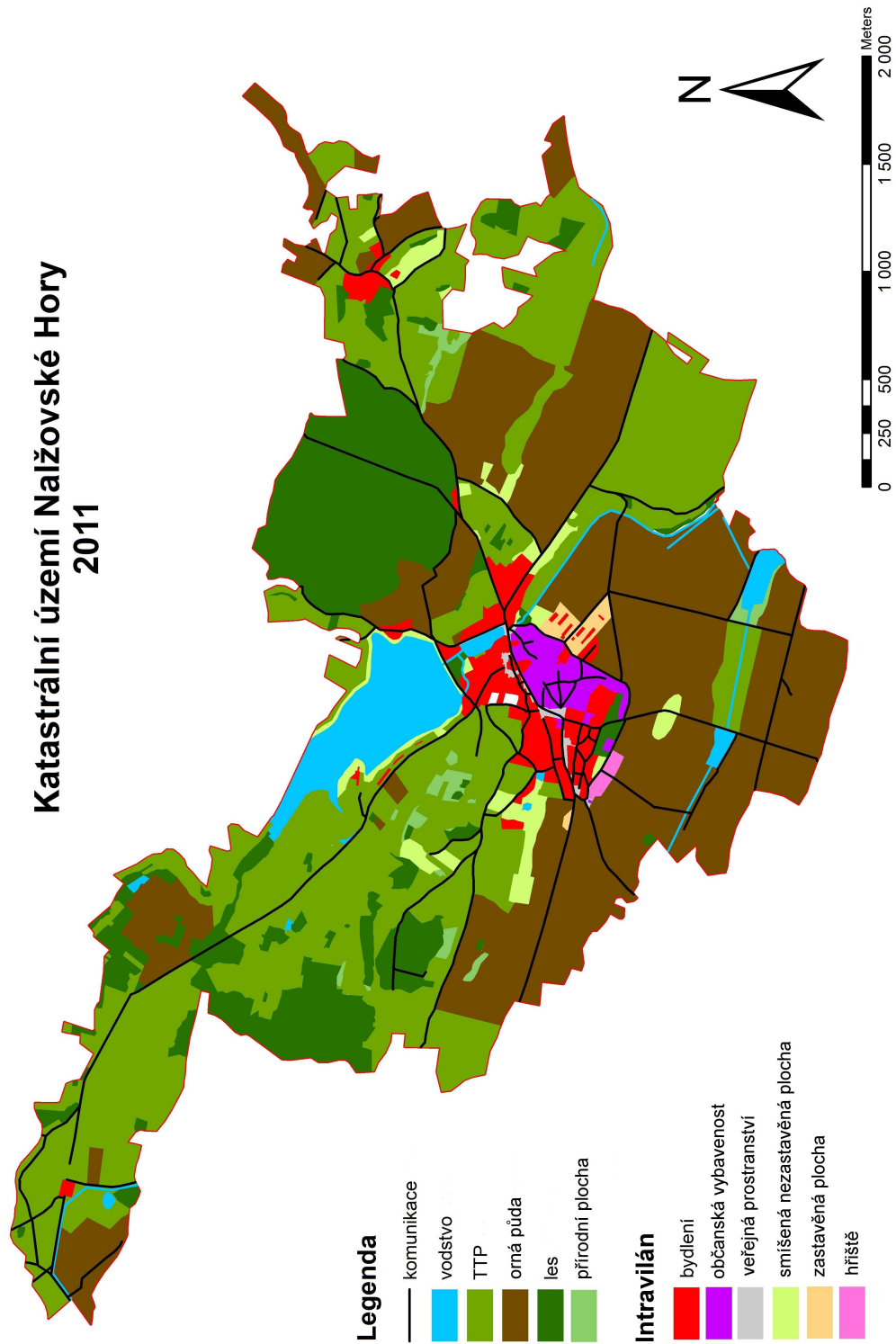
Příl. 2: Land use z let 1877-1880

Příl. 3: Land use z roku 1952

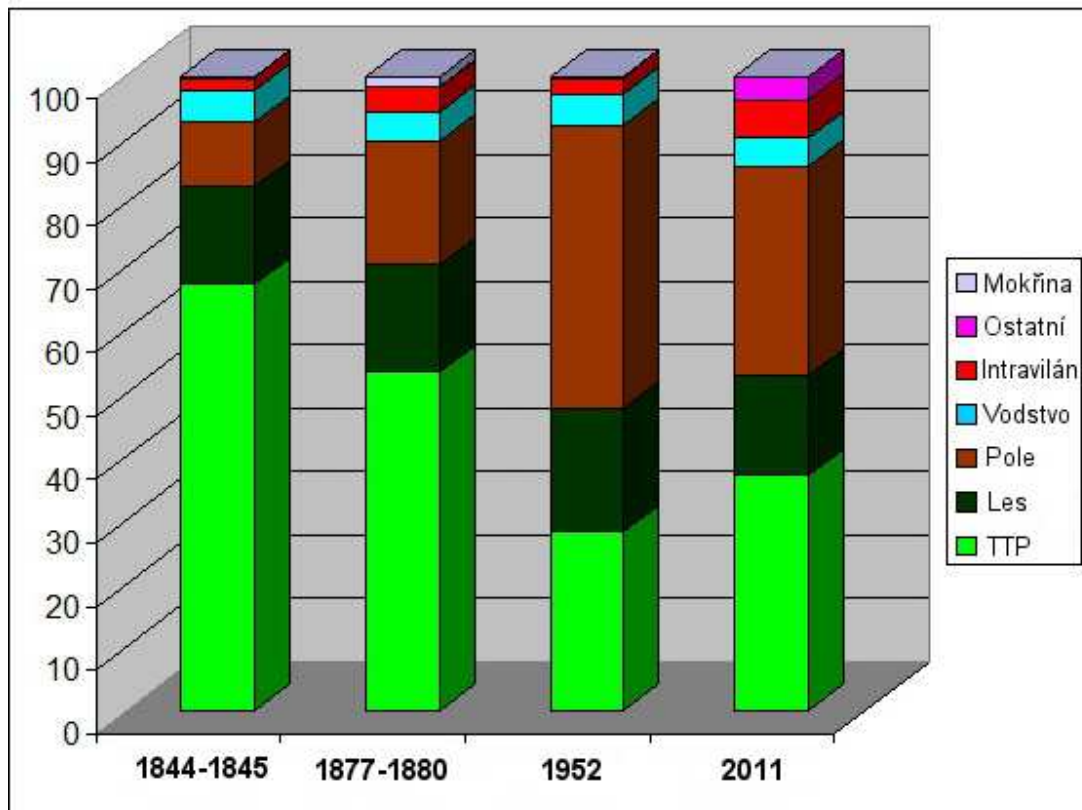

Příl. 4: Land use z roku 2011

Příl. 5: Procentické zastoupení ploch

Graf zobrazuje procentuální zastoupení jednotlivých ploch. Nejvyšší procentuální zastoupení mají trvalé travní porosty. Výměra lesů se téměř nezměnila. Nejvýraznější změna proběhla u polí v padesátých letech minulého století.

	1844 - 1845	1877 - 1880	1952	2011
TTP	67,31	53,55	28,06	37,06
Les	15,47	16,78	19,76	15,76
Pole	9,99	19,55	44,6	33,05
Vodstvo	4,98	4,6	4,86	4,41
Intravilán	2,1	3,85	2,57	5,91
Ostatní	0,15	0,12	0,15	4,81
Mokřiny	0	1,55	0	0

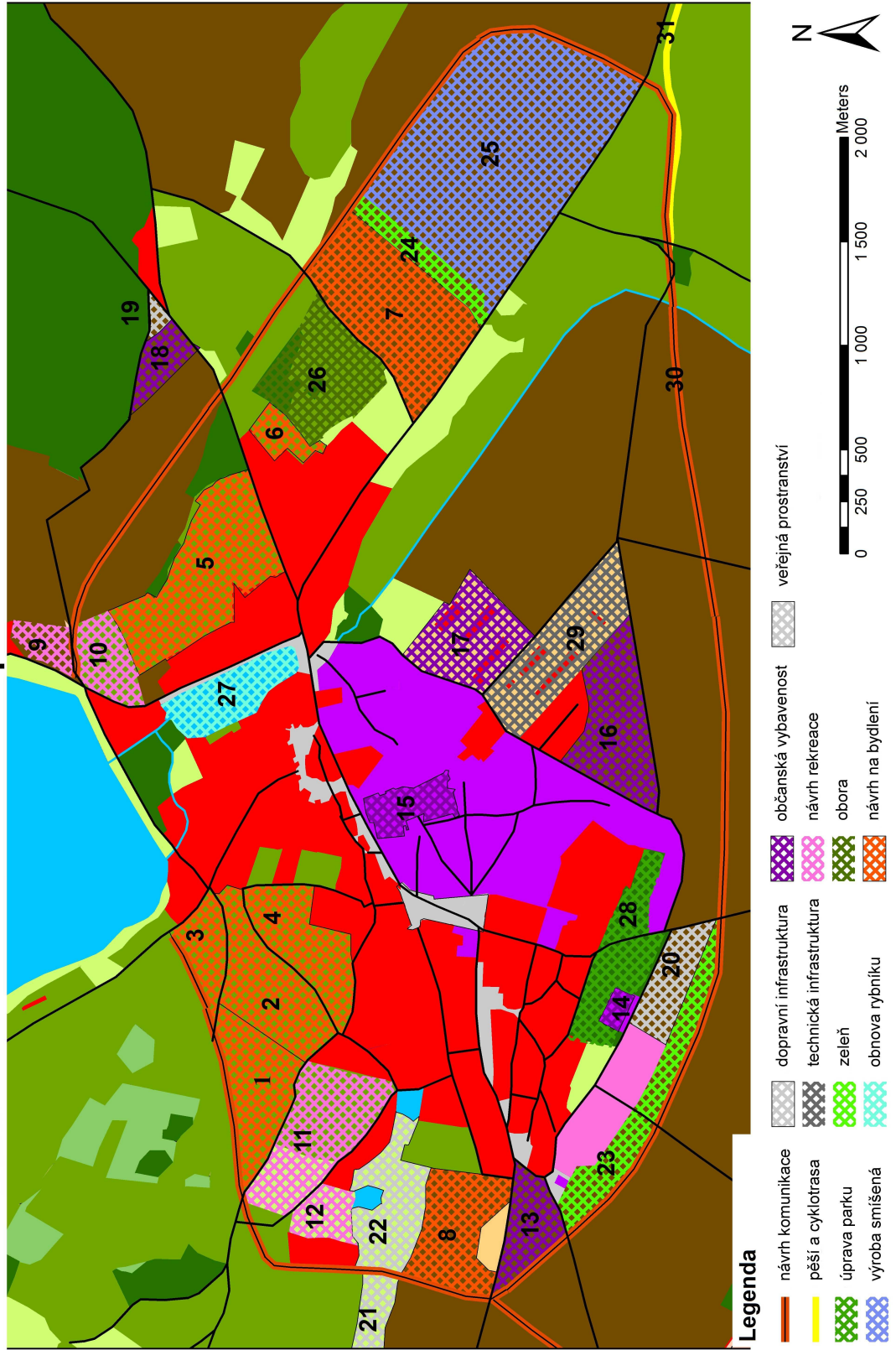
Příl. 6: Seznam návrhů pro obec na rok 2020

Číslo	Návrh změny	Místo
1	Bydlení v RD	Pod Vuleškem
2 – 4	Bydlení smíšené	
5 – 6	Bydlení v RD	U Dobré vody
7	Bydlení smíšené	Nad Zmrzlíkovcem
8	Bydlení smíšené	U čerpací stanice
9 - 10	Rekreace	U Novce
11 – 12	Rekreace	U Kořínku
13	Občanská vybavenost	U benzínky
14	Úprava hřbitova	
15	Úprava zámeckého areálu	
16	Občanská vybavenost	
17	Úprava zámeckého areálu	
18	Plocha pro hřbitov	Pod Prašivicí
19	Parkoviště u hřbitova	Pod Prašivicí
20	Parkoviště u hřbitova	U hřiště
21	Záchytné parkoviště	U benzínky
22 – 23	Sídelní zeleň	
24	Ochranná zeleň	
25	Smíšená výroba	Velké díly
26	Obora	
27	Obnova rybníku	Rybník Starec
28	Úprava parku	Horní park
29	Sběrný a stavební dvůr	Bývalý autopark
30	Silnice kolem obce	
31	Pěší a cyklotrasa	K Antoníčkoví

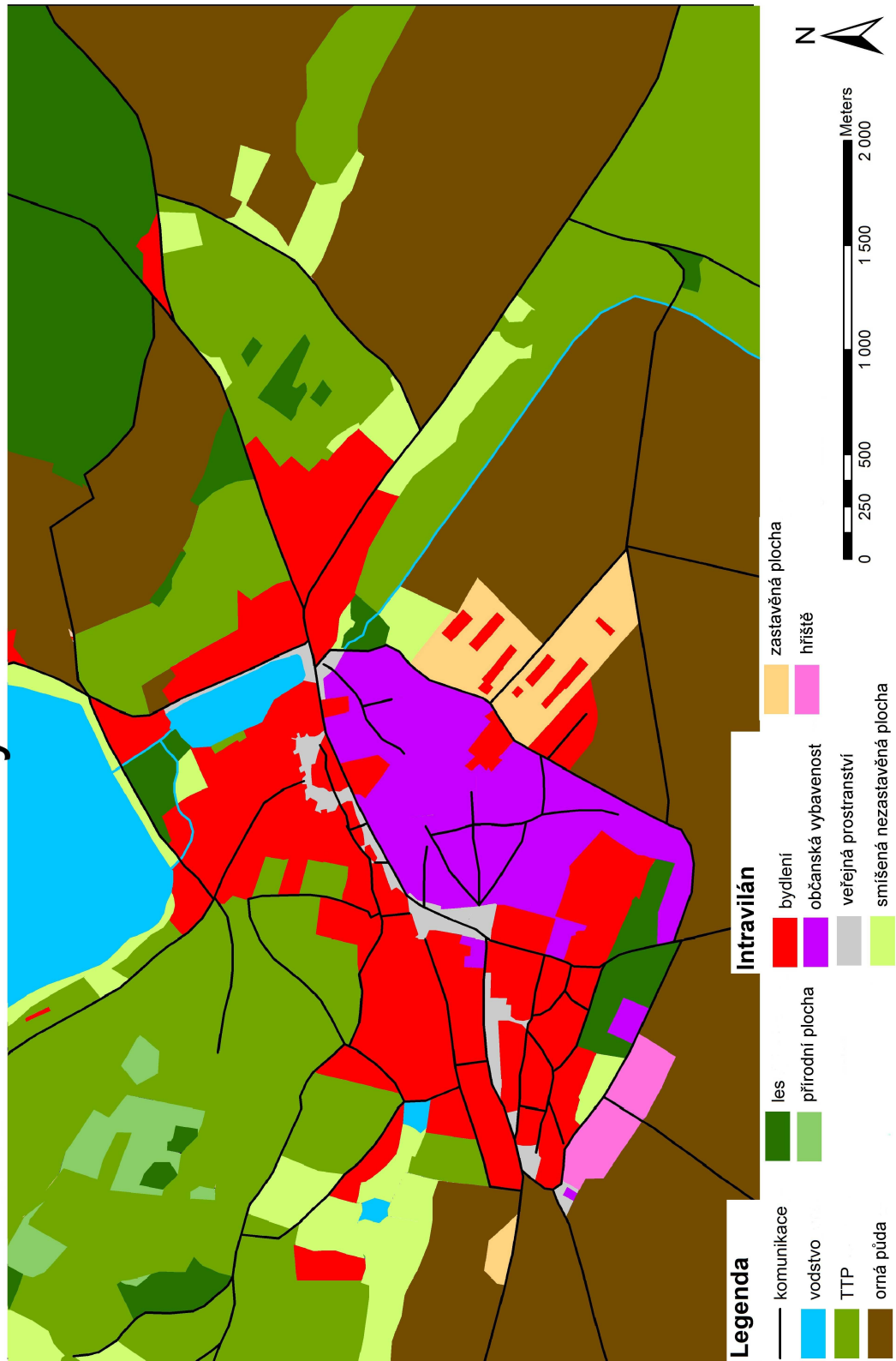
Příl. 7: Land use návrhu obce pro rok 2020

Návrh obce pro rok 2020

Příl. 8: Současný stav obce

Současný stav obce

Příl. 9: Prašivice na mapě z let 1844 - 1845

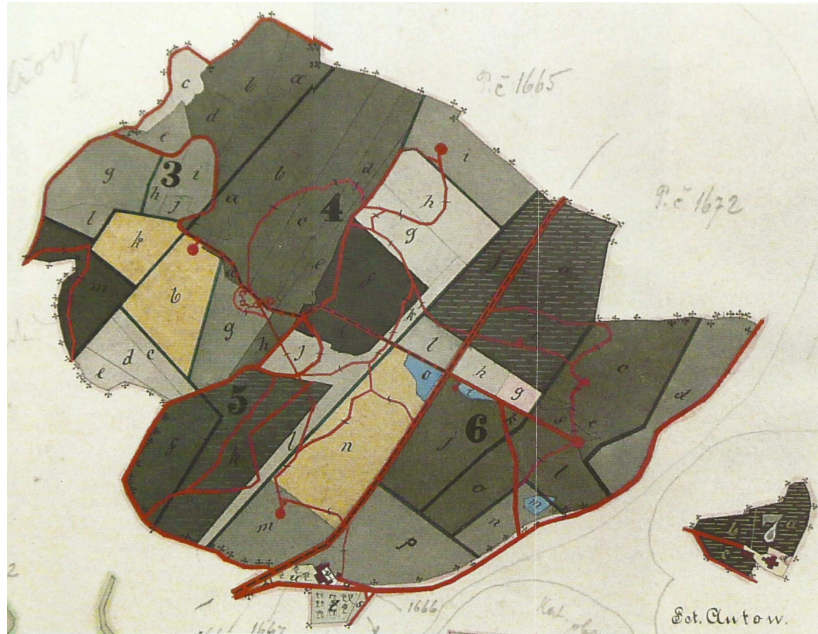
(<http://www.geoportal.gov.cz>)

Příl. 10: Prašivice na mapě v letech 1877 - 1880

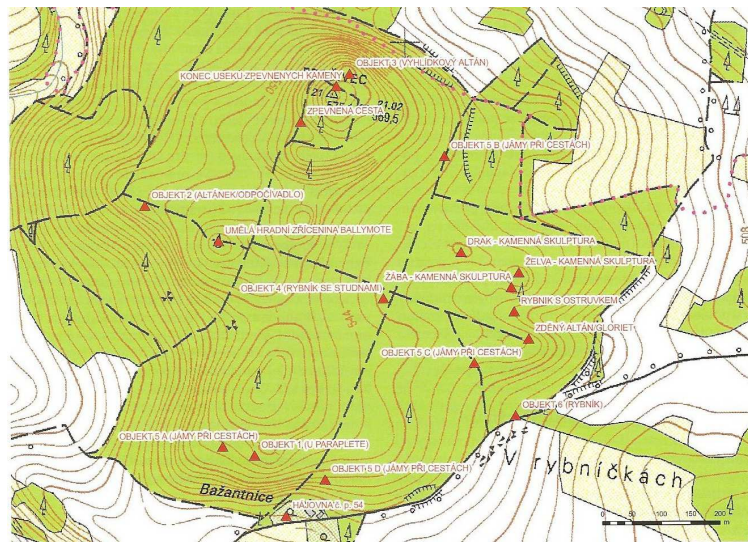
(<http://www.geoportal.gov.cz>)

Příl. 11: Porostní mapa revíru Nažovy

Prašivice u Nažovských Hor (okr. Klatovy). (L. Holderied, 1886, 1: 8 640)
(Reprofoto. SOA Plzeň, inv. č. 422, č. mapy M 91)

Příl. 12: Prašivice u Nažovských Hor

Podkladní mapa areálu kulturní památky v měřítku 1 : 10 000 s vyznačenými objekty a jejich popisy. (Zaměření GPS stanicí Garmin Oregon D. Tůma, digitální zpracování Ž. Sedláková)

Příl. 13: Prašivice a zámecký park v proměnách času

*Prašivice u Nalžovských Hor - 1910
(Archiv M.Hannana)*

*Altán v zámeckém parku (dnes zaniklý). Stav
v 1.pol.20. století. (Archiv M.Hannana)*

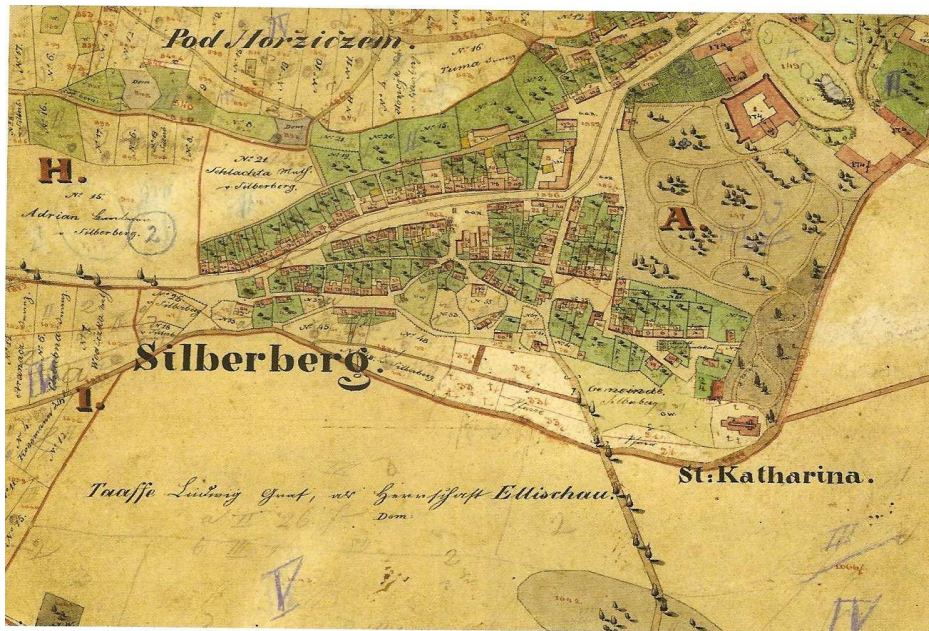

Kamenný drak (Foto, Iveta Trhlíková)

Kamenná želva (Foto, Iveta Trhlíková)

Příl. 14: Zámek s parkem na mapě z roku 1837

Nalžovské Hory, výřez z indikační skicy (KL 97) katastr. mapy, 1837. Zámek je poměrně rozsáhlá budova s uzavřeným nádvořím, vlevo a pod ním zámecký park. Vlevo nahoře budova sýpky, před ní kočárovna. (Foto Národní archiv v Praze)

Příl. 15: Hrad Balymotte v Irsku

(Bouzek, Houdek, 2009)

Příl. 16: Nalžovský zámek

Nalžovské Hory, zámek. Kopie obrazu (kolorovaná kresba) z roku 1836 (Ryšavý, 2011)

Příl. 17: Zámek na pohlednici

Pohled na zámek z východní strany (Archiv, Iveta Trhlíková)

Příl. 18: FOTODOKUMENTACE

Přehled fotografií:

Fotografie č. 1: Skupinové foto u draka z roku 1934 (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 2: Kamenný drak v Prašivici a pán v tlamě - rok 1934 (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 3: Zámek - rok 1945 (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 4: Zámek v současnosti (Foto: Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 5: Zámek Nalžovy - rok 1902 (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 6: Kamenný drak v Prašivici a šachty, kde se dolovalo stříbro - rok 1900
(Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 7: Pohled na Stříbrné Hory a kamenný drak v Prašivici - rok 1902 (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 8: Celkový pohled, zámek, Nalžovy, kamenný drak, želva a umělá zřícenina v Prašivici - rok 1925 (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 9: Hraběnka na procházce v zámeckém parku (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 10: Umělá zřícenina hradu Ballymotte (Soukromý archiv Lenky Černíkové)

Fotografie č. 11: Hostinec Kocanda, rozdíl cca. 50 let (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 12: Konec Nalžovských Hor, směr Horažďovice. Kde stojí nyní bytové domy, bývaly zahrady (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 13: Vila Marta - dnes zdravotní středisko (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 14: Náměstí - Stříbrné Hory (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 15: Domy na návsi (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 16: Domy v Nalžovech při hlavní silnici (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 17: Dům vedle hostince Na Panské a bývalá kovárna (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 18: Hlavní silnice směrem na Horažďovice - vpravo je ještě zeď zámeckého skleníku, kde je dnes již zbouraná (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 19: Pohled na Nalžovské Hory (Foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 20: Pohled na Nalžovské Hory od Lipovky (Foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 21: Kostel sv. Kateřiny a halda. Dnes zde stojí Šafránkova ZŠ (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 22: Pohled na místo, kde bývaly halda, nyní zde stojí Šafránkova ZŠ s kostelem sv. Kateřiny (Foto, Iveta Trhlíková)

Příl. 18: FOTODOKUMENTACE

Fotografie č.1: Skupinové foto u draka z roku 1934 (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Foto č.2: Kamenný drak v Prašivici a pán v tlamě – rok 1934 (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č.3: Zámek - rok 1945 (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 4: Zámek v současnosti (Foto, Iveta Trhlíková)

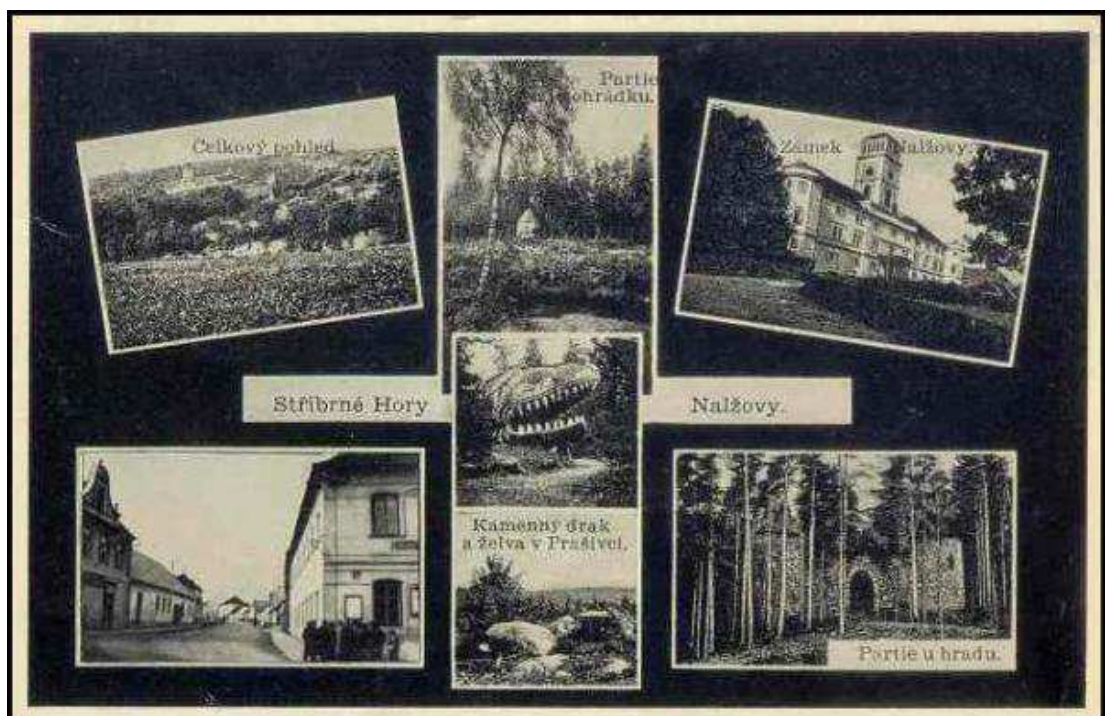
Fotografie č. 5: Zámek Nalžovy - rok 1902. (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 6: Kamenný drak v Prašivici a šachty, kde se dolovalo stříbro – rok 1900 (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 7: Pohled na Stříbrné Hory a kamenný drak v Prašivici – rok 1902
(Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 8: Celkový pohled, zámek, Nalžovy, kamenný drak, želva a umělá zřícenina v Prašivici – rok 1925 (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 9: Hraběnka na procházce v zámeckém parku (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č.10: Umělá zřícenina hradu Ballymotte (Soukromý archiv Lenky Černíkové)

Fotografie č. 11: Hostinec Kocanda, rozdíl cca. 50 let (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 12: Konec Nalžovských Hor, směr Horažďovice. Kde stojí nyní bytové domy, bývávaly zahrady (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 13: Vila Marta - dnes zdravotní středisko (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 14: Náměstí - Stříbrné Hory (Soukromý archiv Ivety Trhlíkové)

Fotografie č. 15: Domy na Návsi v Nalžovech (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 16: Domy v Nalžovech při hlavní silnici (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 17: Dům vedle hostince Na Panské a bývalá kovárna (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 18: Hlavní silnice směrem na Horažďovice – vpravo je ještě zed' zámeckého skleníku, která je dnes již zbouraná (Archiv a foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 19: Pohled na Nalžovské Hory (Foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 20: Pohled na Nalžovské Hory od Lipovky (Foto, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 21: Kostel sv. Kateřiny a halda. Dnes zde stojí Šafránková ZŠ (Archiv, Iveta Trhlíková)

Fotografie č. 22: Pohled na místo, kde bývala halda, nyní zde stojí Šafránková ZŠ s kostelem sv. Kateřiny (Foto, Iveta Trhlíková)